

Medlemmar av "Föreningen för svensk undervisningshistoria" erhålla "Årsböcker i svensk undervisningshistoria" mot medlemsavgiften: 5 kronor pr år samt 35 öres porto pr årgång jämte eventuellt erforderlig postförskottsavgift (25 öre). Medlemskap och böcker kunna förvärfvas genom hänvändelse till *Lektor B. Rud. Hall, Lund*. Vid valet av ämne för en volym tages hänsyn till auslagsgivandes önskemål.

- Årg. I (1921): 1. *B. Rud. Hall*, Om Sveriges första läroverksstadga. Rör. reformationstidens skola och skolfrågor. 156 sidor. Kr. 3: —.
- 2. *G. A. Frykholm* m. fl., Ur Fryksände, Upplands-Lena, Skultuna, Snarlunda och Vålinge skolhistoria. 78 sidor. Kr. 2: —.
- 3. *J. Karlsson, G. F. Lagerström, D. Nyström, J. C. Sandgren*, Självbiografier av lärare I—IV. 75 sid. Kr. 1: 50.
- 4. Sveriges allmänna läroverksstadgar I—III: 1561, 1611 och 1649 års skolordningar i avtryck och översättning. 191 sid. Kr. 3: 50.
- Årg. II (1922): 5. Johannes Rudbeckii akademiska högtidstal översatta. 156 sid. Kr. 3: —.
- 6. Lankasterskolor (i Dala-Husby, Huskvarna, Valleberga, Göteborg, Hamrånge, Åsheda, Wallby o. s. v.). 187 sidor. Kr. 3: —.
- 7. Sveriges allmänna läroverksstadgar IV—VI: 1693, 1724 och 1807 års skolordningar. 124 sidor. Kr. 3: —.
- Årg. III (1923): 8. Folkundervisning i Garpenberg, Levede, Strömsholm, Tådene, V. Vingåker, Västerhanninge, Västerljung. 187 s. Kr. 3: —.
- 9. Sveriges allmänna läroverksstadgar VII: 1820. 117 sidor. Kr. 3: —.
- 10. Till Rudbeckii karakteristik. Urkunder; kommentar. 96 sidor. Kr. 3: —.
- Årg. IV (1924): 11. Sveriges allmänna läroverksstadgar VIII, IX: 1856 och 1859 års stadgar för elementarläroverken. 125 sidor. Pris 3 kronor.
- 12. Ur Husby-Rekarne, Kroppa, N. Björke, Ålvdaleus, Silleruds, Odensjö, Tådene och Garpenbergs skolhistoria. 156 sidor. Kr. 3: —.
- 13. Sveriges allmänna folkskolestadgar 1842—1921. 124 sidor. Kr. 3: —.
- Årg. V (1925): 14. Ur Växjö stifts folkundervisningshistoria 1795—1865. 190 sidor. Kr. 3: —.
- 15. *K. F. Karlson, K. Thunander*, Minnen från Örebro, Ny- och Jönköpings läroverk samt Uppsala universitet. 99 sidor, Kr. 3: —.
- 16. Ur Malmöhus läns folkundervisningshistoria. 100 sidor. Kr. 3: —.
- Årg. VI (1926): 17. Erasmi Gyldene Bok, Matthiæ adelsskoleböcker. 108 sidor. Kr. 3: —.
- 18. *Agardh, Fryxell* m. fl., Enhetsskoletankar. 156 s. Kr. 3: —.
- 19. *B. Rud. Hall*, Acta till folkdisciplineringens hist. I. 156 s. Kr. 3: —.
- Årg. VII (1927): 20. *Oskar I, Geijer, Wallin* m. fl., Enhetsskoletankar. 140 s. Kr. 3: —.
- 21. *B. Rud. Hall*, Acta till folkdisciplineringens hist. II. 157 s. Kr. 3: —.
- 22. Sveriges allm. läroverksstadgar. X: 1878 års stadgar. Bilaga: 1820 års Anvisningar. 150 s. Kr. 3: —.
- Årg. VIII (1928): 23. *B. Rud. Hall*, Rudbeckii kyrkodisciplin m. förebilder I. 208 s. Kr. 3: —.
- 24. Askersunds goss- och flickläroverk. Acta till 1817. 128 s. Kr. 3: —.
- 25. Eneroths pedagogik. Valda uttalanden. Med biografi. 128 s. Kr. 3: —.
- Årg. IX (1929): 26. Askersunds goss- och flickläroverk. Acta 1817—1859. 128 s. Kr. 3: —.
- 27. Folkpedagogiska stiftsstatuter. I: Tyskl., Balt., Finl. 144 s. Kr. 3: —.
- 28. Om Lunds och Visby folkskoleseminarier. 148 s. Kr. 3: —.
- Årg. X (1930): 29. Skånska folkskolor. Minnesteckningar m. m. 164 s. Kr. 3: —.
- 30. *B. Rud. Hall*, Rudbeckii kyrkodisciplin m. förebilder II. 224 s. Kr. 3: —.
- 31. Sv. allm. lärov-stadgar. XI: 1905. Recensioner. 112 s. Kr. 3: —.

PRIS 3 KRONOR

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA

SVERIGES ALLMÄNNA
LÄROVERKSSTADGAR
1561—1905

UNDER FLERAS MEDVERKAN UTGIVNA AV

B. RUD. HALL

XI

1905 ÅRS LÄROVERKSSTADGAR

VIDFOGADE Å SÄRSKILDA ARK:
ILLUSTRERADE RECENSIONER

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[1930] BOKSERIE MED UNDERSTÖD AV [ÅRG. X]
FÖRENINGEN FÖR SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[Serievolym 31] . . . . . UTGIVEN AV B. RUD. HALL [Årsvolym 3]

SVERIGES ALLMÄNNA
LÄROVERKSSTADGAR
1561—1905

UNDER FLERAS MEDVERKAN UTGIVNA AV
B. RUD. HALL

XI

1905 ÅRS LÄROVERKSSTADGAR

VIDFOGADE Å SÄRSKILDA ARK:
ILLUSTRERADE RECENSIONER

I DISTRIBUTION: C. W. K. GLEERUPS BOKFÖRLAG, LUND

Med föreliggande avtryck av Svensk författningssamling n:r 6 1905 avslutas serien av de »allmänna läroverksstadgar», som icke längre äro gällande. De tidigare delarna av denna serie ingå i volymerna 4, 7, 9, 11, 22 av Årsböcker.

KUNGL. MAJ:TS NÅDIGA STADGA
för rikets allmänna läroverk;

gifven Kristiania slott den 18 februari 1905.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, göre veterligt: att sedan af Oss utsedda kommitterade utarbetat förslag till ändrad anordning af rikets allmänna läroverk och i sammanhang därmed afgifvit underdånigt förslag till ändringar i stadgan för nämnda läroverk af den 1 november 1878 samt öfver kommitterades berörda förslag vederbörande myndigheter inkommit med underdåniga utlåtanden, så, och efter det Riksdagen på Vår nådiga framställning godkänt vissa hufvudgrunder för läroverkens anordning, hafve Vi, som låtit med biträde af särskilda tillkallade sakkunnige inom Vårt Ecklesiastikdepartement närmare granska och delvis omarbета förutnämnda förslag till ändringar i gällande läroverksstadga, funnit godt, med upphäfvande af samma stadga samt hvad hittills gällande författningar i öfrigt innehålla stridande mot nedan intagna bestämmelser, fastställa följande stadga för rikets allmänna läroverk.

FÖRSTA KAPITLET.

Läroverkens indelning och ändamål.

§ 1. Rikets allmänna läroverk äro af två slag, nämligen dels realskolor, dels högre allmänna läroverk, de senare omfattande förutom realskola äfven gymnasium. Samtliga dessa läroverk äro, med det undantag hvarom i § 4 förmäles, afsedda för manliga lärjungar.

§ 2. Realskolan utgår från ett kunskapsmått, ej öfverstigande hvad som enligt normalplanen för undervisningen i folkskolor och småskolor inhämtas i första klassen af fast folkskola litt. A, och har till ändamål att utöfver omfånget för folkskolans verksamhet meddela allmän medborgerlig bildning.

Realskolans lärokurs omfattar sex ettåriga klasser och afslutas med en examen, kallad realskolexamen.

§ 3. Gymnasiet utgår från det i de fem lägre klasserna af realskolan inhämtade kunskapsmålet och har, utöfver realskolans allmänbildande uppgift, till särskildt ändamål att grundlägga de vetenskapliga insikter, som vid universitet eller högre tillämpningsskola vidare utbildas.

Gymnasiets lärokurs, som är delad på två bildningslinjer, real- och latinymnasium, omfattar fyra ettåriga ringar och avslutas med en examen, kallad studentexamen.

§ 4. Vissa realskolor äro anordnade som samskolor med tillträde för såväl manliga som kvinnliga lärjungar.

För samskolorna, deras lärare och lärarinnor samt lärjungar gälla, i tillämpliga delar och där ej annorlunda här nedan stadgas, samma bestämmelser som i fråga om öfriga realskolor.

ANDRA KAPITLET.

Arbetets allmänna anordning vid läroverken.

Läro- och öfningsämnen.

§ 5. Läroämnen i realskolan äro: kristendom, modersmålet, tyska, engelska, historia, geografi, matematik och naturlära äfvensom för lärjungar, som däri önska erhålla undervisning, franska.

Öfningsämnen i realskolan äro: välskrifning, teckning, musik och gymnastik samt vid samskola dessutom handarbete för kvinnliga lärjungar; där förhållandena det medgifva, meddelas jämväl åt lärjungar, som sådant åstunda, undervisning i slöjd.

§ 6. Läroämnen å realgymnasiet äro: kristendom, modersmålet, tyska, engelska, franska, historia, geografi, filosofisk propedeutik, matematik, biologi, fysik och kemi.

Läroämnen å latinymnasiet äro: kristendom, modersmålet, latin, grekiska, tyska, engelska, franska, historia, geografi, filosofisk propedeutik, matematik, biologi och fysik.

Öfningsämnen å gymnasiet äro: teckning, musik samt gymnastik och vapenöfning.

§ 7. 1. Lärjunge i realskolan, som åtnjuter undervisning i franska, vare, efter af målsman hos rektor gjord skriftlig anmälan, frikallad från deltagande i undervisningen i teckning.

2. I samskolans tre högsta klasser vare kvinnlig lärjunge, efter af målsman hos rektor gjord skriftlig anmälan, frikallad från undervisningen i tyska eller engelska äfvensom från viss del af undervisningen i matematik. Lärjunge, som åtnjuter sådan befrielse, må utan hinder däraf kunna i vederbörlig ordning till högre klass inom realskolan uppflyttas men äge ej rätt att undergå realskol-examen enligt den för läroverkets lärjungar stadgade ordning.

3. Kvinnlig lärjunge vare, efter af målsman hos rektor gjord skriftlig anmälan, frikallad från deltagande i undervisningen i handarbete.

§ 8. 1. Lärjunge, som blifvit flyttad till gymnasiets tredje ring, äger, efter af målsman hos rektor gjord skriftlig anmälan, rätt att vid läsårs början bortvälja ett å den stadgade timplanen förekommande läroämne eller teckning eller ock två af dessa ämnen, såvida de i högsta ringen tillsammans ej upptaga mera än sex timmar i veckan.

Härvid bör dock iakttagas, att alla lärjungar skola deltaga i modersmålet samt, med det undantag som i § 9 omförmäles, äfven i kristendom.

Det åligger rektor att fästa lärjunges uppmärksamhet på den verkan, bortval af ämne kan komma att utöfva på blifvande flyttning och studentexamen.

2. Lärjunge å realgymnasiet, som bortvalt matematik, äger rätt att efter samråd med vederbörande lärare följa undervisningen i de delar af ämnet, hvilka han behöfver inhämta för att kunna tillgodogöra sig undervisningen i fysik.

3. Har lärjunge vid inträde i gymnasiets tredje ring icke eller endast till en del använt sin rätt till bortval, vare han oförhindrad att sedermera, vid läsårs början, använda denna rätt inom de i mom. 1 angifna gränser.

4. Önskar lärjunge åter begagna undervisningen i bortvaldt ämne, skall han vid särskildt anställd pröfning visa sig äga härför erforderliga kunskaper.

§ 9. Lärjunge, tillhörande främmande trosbekännelse, vare, efter af målsman hos rektor gjord skriftlig anmälan, frikallad från deltagande i undervisningen i kristendom men skall genom målsmans försorg erhålla vederbörlig religionsundervisning. Befrielse från undervisningen i kristendom medför för sådan lärjunge icke någon inskränkning i den enligt § 8 medgifna rätt till bortval.

§ 10. Från den i de stadgade undervisningsplanerna föreskrifna undervisning i musik, gymnastik och vapenöfning samt, i fråga om realskolan och gymnasiets två lägsta ringar, äfven teckning må rektor på grund af läkares intyg eller andra giltiga skäl kunna medgifva befrielse.

Undervisningsplan och arbetsordning.

§ 11. Målet för undervisningen i de olika läro- och öfningsämnen äfvensom timplan och kursfördelning angifvas i särskildt utfärdade undervisningsplaner.

§ 12. 1. Inom realskolans första klass bestrides undervis-

ningen i läroämnena, där icke särskilda omständigheter föranleda undantag, af en enda lärare.

2. Inom hvar och en af de två nästföljande klasserna må undervisningen i läroämnena öfverlämnas åt två eller tre eller, där så nödigt finnes, flera lärare; dock bör äfven i dessa klasser under så många lärotimmar, som lämpligen kan ske, undervisningen i sagda ämnen bestridas af en enda lärare.

3. I öfrigt vare undervisningen i allmänhet efter läroämnena mellan lärarna fördelad.

§ 13. I realskolans sjätte klass och gymnasiets första ring skola lärjungarna i läroämnen åtnjuta skild undervisning; dock må, om vid något läroverk särskilda förhållanden sådant påkalla, dessa lärjungar efter bepröfvande af Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk kunna undervisas tillsammans i sådana lärostycken, som för sjätte klassen och första ringen äro gemensamma.

§ 14. Vid läroverk, där både real- och latinynasium finnes, skola lärjungarna i samma ring åtnjuta gemensam undervisning i de läroämnena, som å bägge gymnasierna äro likställda, och skild undervisning i öfriga läroämnena, därest icke Öfverstyrelsen på grund af lärjungarnas antal pröfvar annan anordning vara af förhållandena påkallad.

§ 15. 1. I öfverensstämmelse med stadgade timplaner samt med tillämpning af öfriga hithörande bestämmelser skall rektor, efter vederbörande lärares hörande, för hvarje läsår dels uppgöra och bestämma arbetsordning, upptagande för hvarje klass, ring eller afdelning och hvarje undervisningstimme i veckan visst läro- eller öfningsämne samt lärares namn, dels ock fördela skyldigheten att rätta lärjungarnas skriftliga arbeten.

Arbetsordning skall vara i hvarje lärorum anslagen.

2. Den för läsåret uppgjorda arbetsordningen skall före den 15 oktober af rektor till Öfverstyrelsen insändas. Därest för vårterminen ändring i arbetsordningen vidtages, skall före den 15 februari uppgift härom till Öfverstyrelsen insändas.

§ 16. Före slutet af hvarje läsår skall rektor, på förslag af vederbörande lärare, gifva lärjungarna i realskolans fjärde och femte klasser samt gymnasiets tre första ringar anvisning på ett antal för frivilliga självstudier under sommarferierna lämpliga uppgifter; börande dessa uppgifter i läroverkets årsredogörelse införas.

Lärotider m. m.

§ 17. 1. Läsåret, som fördelas i två terminer, nämligen hösttermin och vårtermin, börjar inom augusti och slutar inom juni månad, därest icke särskilda omständigheter föranleda undantag. Dag för terminernas början och slut bestämmes efter rektors för-

slag af Eforus, som årligen före den 1 april till Öfverstyrelsen, härom med afseende å följande läsår lämna underrättelse.

2. Läsåret skall, utöfver tiden för höstterminens inträdes- och flyttningsspröfvningar, omfatta trettioåtta veckor, och skall vid fördelning af läsåret på höst- och vårtermin tillses, att vid samma läroverk läsveckornas antal blir lika stort under kalenderår som under läsår.

3. I läsåret inräknas den ledighet, som från och med torsdagen före påsk till och med nästföljande onsdag, och likaledes den, som från och med lördagen före pingst till och med nästföljande tisdag lämnas lärjungarna. Därest i något särskildt fall, för vinnande af lämpligare fördelning af lärjungarnas ledighet under vårterminen, en sådan åtgärd skulle finnas ändamålsenlig, må efter läroverkskollegiets bepröfvande ledigheten under de två söckendagarna vid pingst kunna helt eller delvis utbytas mot annan ledighet af motsvarande längd under loppet af samma termin.

4. Under den öfriga delen af året äro allmänna ferier, omkring tre veckor vid julhelgen och den återstående tiden under sommaren. Lärjunges vistelseort under ferierna skall för rektor tillkännagifvas.

§ 18. 1. Undervisningen fördelas på undervisningstimmar, af hvilka hvar och en, där ej annorlunda föreskrifves, omfattar fyrtiofem minuter.

2. Antalet undervisningstimmar i veckan för hvarje klass eller ring bestämmes genom de stadgade undervisningsplanerna.

3. Ej må på samma dag förekomma flera än sex af det för undervisningen i läroämnena samt i välskrifning och teckning bestämda antal timmar, ej heller af annan anledning, än i §§ 19, 20 och 22 sägs, under någon söckendag all undervisning uteblifva.

4. Mellan två undervisningstimmar i följd skola lärjungarna åtnjuta tio minuters rast. Dessutom skall till frukostlof anslås minst en och en kvarts timme.

5. Frukostlofvet må ej föregås af mera än tre, ej heller efterföljas af mera än fyra undervisningstimmar. Därvid iakttages, att af fyra undervisningstimmar i följd minst en skall anslås åt öfningsämne, samt att, i fråga om realskolan, af tre eller fyra sådana timmar högst två må användas till undervisning, som erfordrar hemarbete.

6. Den obligatoriska undervisningen bör i regeln förläggas till tiden före middagen. Förlägges undervisning till en senare tid, skall den föregås af minst två timmars ledighet.

7. Undervisningen skall, med hänsyn till ämnenas olika beskaffenhet, i möjligaste mån så anordnas, att till måndagen lärjungarnas hemarbete inskränkes och att samma arbete jämnt fördelas å veckans återstående arbetsdagar.

§ 19. 1. För hela läroverket gemensam ledighet från undervisningen skall af rektor lämnas sammanlagdt minst fyra, högst sex dagar under läsåret.

2. Lärjungarna i gymnasiet tredje och fjärde ringar skola fyra gånger i månaden åtnjuta en hel dags ledighet från undervisningen, af hvilka dagar tre skola användas för skriftliga arbeten å lärorummet. Ledighet från undervisningen skall jämväl lämnas åt lärjungarna i gymnasiet första och andra ringar samt i realskolans sjätte klass tre dagar, i realskolans femte klass en och en half dag, i realskolans fjärde klass en dag i månaden; och skall denna ledighet delvis användas till skriftliga arbeten å lärorummet.

3. I månad, under hvilken för hela läroverket gemensam ledighet inträffar eller undervisningen af annan anledning i afsevärd mån inskränkes, må lämplig minskning äga rum i den i mom. 2 föreskrifna ledighet, och skall i sådant fall det skriftliga arbete, som eljest skolat verkställas å lärorummet, utföras i hemmet.

4. För hvarje termin skall rektor uppgöra plan för den i mom. 2 stadgade ledighet samt därvid tillse, att, såvidt möjligt är, de olika ämnena drabbas likformigt af den tidsförlust, som ledighet af olika anledningar medför.

5. Den ledighet från undervisningen, som med anledning af inträdespröfning och terminsafslutning nödvändiggöres, inräknas ej i de i mom. 1 och 2 stadgade lofdagarna.

§ 20. 1. De lärjungar, som bereda sig till förestående studentexamen, må rektor kunna bevilja två, högst tre dagars ledighet före den skriftliga pröfningen samt, efter samråd med vederbörande lärare, befrielse från vissa undervisningstimmar under de veckor, som närmast föregå den muntliga pröfningen.

2. När så finnes lämpligt, må rektor, efter samråd med vederbörande lärare, kunna två till tre gånger hvarje termin medgifva lärjungarna, klass- eller afdelningsvis, frihet från hemarbete till viss dag mot skyldighet för lärjungarna att i stället under bestämd tid ägna sig åt idrottsöfning eller friluftsslek.

§ 21. Behöfver lärjunge för någon sin angelägenhet ledighet från undervisningen, begäre sådan hos rektor.

§ 22. I sammanhang med sådan ledighet, som i § 19 omförmäles, äfvensom annars, då anledning därtill gifves, må rektor kunna till högtidlighållande af något fosterländskt eller eljest betydelsefullt minne samla läroverkets ungdom samt därvid, i den mån lämpligt finnes, anlita lärares medverkan.

§ 23. Hvarje morgon så tidigt, att därigenom icke någon del af följande undervisningstimme upptages, förrättas för hela läroverket gemensam bön med sång och bibelläsning; och må tiden för sådan förrättning ej utsträckas öfver en kvarts timme. Lärarna

lede denna andaktsöfning på det sätt och i den ordning rektor bestämmer.

§ 24. Sön- och helgdagar böra lärjungarna, så ofta och i den ordning Eforus på rektors förslag bestämmer, bevista högmässogudstjänsten eller särskildt anordnad skolgudstjänst; dock äge rektor att i särskilda fall för lärjunge medgifva annan ordning för gudstjänstbesök eller därifrån meddela befrielse.

Termins början och årsafslutning.

§ 25. Sedan å utsatt dag och timme vid termins början läroverkets lärare och samtliga lärjungar tillstädeskommit, anställe rektor, efter det bön med sång blifvit förrättad, upprop med lärjungarna samt göre med afseende på den förestående arbetstiden lämpliga erinringar och meddelanden.

§ 26. 1. Å den sista eller, där så erfordras, de två sista söckendagarna af läsåret skall med realskolans fem lägre klasser och gymnasiet tre första ringar anställas offentlig årsafslutning med förhör i läroämnen äfvensom uppvisning i musik och gymnastik. Förhöret, som för hvarje klass, ring eller afdelning ej må upptaga mer än fyra timmar, förrättas i närvaro af Eforus eller Inspektor eller vid samskola dess styrelse. Lärjungarnas föräldrar och målsmän äfvensom andra för läroverkets verksamhet intresserade personer inbjudas af rektor att förrättningen öfvervara.

Tid för årsafslutningen med därmed förenade förhör och uppvisningar bestämmes efter rektors förslag af Eforus, som därom till Öfverstyrelsen hvarje år före den 1 april lämnar underrättelse.

2. Lärjungarnas under året utförda skriftliga arbeten jämte prof på deras färdighet i teckning och slöjd samt vid samskola kvinnligt handarbete böra vid årsafslutningen företes.

3. Efter afslutade förhör och uppvisningar kungöras inför den samlade ungdomen flyttningarna inom läroverket samt de belöningar och understöd, som blifvit lärjungar tillerkända, hvarefter ungdomen hemförlofvas och läsåret med bön och sång avslutas.

Intagning i läroverk och öfvergång från ett läroverk till ett annat.

§ 27. 1. Intagning i läroverk samt öfvergång från ett läroverk till ett annat må ej ske å annan tid än vid termins början med undantag dock för inträdessökande, som på grund af bestämmelserna i § 45 mom. 2 och 3 icke kunnat vid ett läroverk intagas och ofördröjligen vid annat söker inträde, eller som eljest kan styrka sådant förfall, att rektor finner undantag från detta stadgande böra äga rum.

2. I fråga om antalet af de lärjungar, som i hvarje klass eller ring få mottagas, gälle hvad därom i § 45 är stadgad.

§ 28. 1. Ej må i allmänt läroverk som lärjunge intagas under höstterminen annan än den, som, då inträde sökes, redan uppnått eller som före kalenderårets utgång uppnår nio års ålder, ej heller under vårterminen annan än den, som före utgången af närmast föregående kalenderår uppnått nämnda ålder.

2. Ej må någon, som före det kalenderår, då inträde sökes, fyllt tolf år, intagas i realskolans första klass; och iakttages beträffande intagning i realskolans öfriga klasser, att den med ledning af detta stadgande för hvarje klass beräknade åldern ej må vara öfverskriden. Undantag från de i detta moment gifna bestämmelser må rektor eller vid samskola dess styrelse efter pröfning af omständigheterna och efter kollegiets hörande kunna medgifva.

3. Inträdessökande skall förete dels intyg af vederbörande prästerskap, innehållande uppgift om föräldrar, födelseort, ålder och, där så ske kan, uppförande samt anteckning därom, att han haft naturliga eller vaccinkoppor, dels ock intyg af läkare, att han icke lider af sjukdom eller lyte, som gör honom olämplig för skolarbete eller kan menligt inverka på medlärjungar. Har han förut varit i annat allmänt läroverk intagen, skall han dessutom förebriaga vederbörligt afgangsbetyg från det läroverk, han senast bevisat, samt, därest han öfvergår under termins lopp, kvitto å de af honom senast erlagda terminsavgifter, eller, såvida han från erläggande af dylika i föreskrifven ordning befriats, bevis därom.

4. De i mom. 3 föreskrifna intyg skola af rektor granskas samt, ifall den sökande intages, till sitt hufvudsakliga innehåll i matrikeln antecknas och vid läroverket förvaras.

§ 29. 1. För inträde i realskolans första klass fordras:

a) förmåga att tydligt och säkert läsa innantill och att med egna ord redogöra för innehållet af en uppläst enkel berättelse;

b) någon färdighet i välskrifning;

c) någon färdighet i rättskrifning;

d) kännedom om viktigare berättelser ur gamla och nya testamentets bibliska historia; några psalmverser;

e) färdighet i användandet af de fyra räknesätten med hela tal, högst fyrsiffriga, dock att icke må fordras användning af mer än tvåsiffriga multiplikatorer och divisorer; någon kännedom om sorter och någon öfning i hufvudräkning;

f) kännedom om Skandinaviska halföns gränser, om det allmännaste af dess höjdförhållanden och om Sveriges hufvuddelar; närmare kännedom antingen om Götaland eller om Svealand och Norrland; förmåga att på kartan utvisa det genomgångna.

2. För inträde i hvarje annan klass eller ring fordras, med de undantag, som i mom. 3—5 sägas, att hafva inhämtat samtliga de lärokurser, som för de föregående klasserna och ringarna äro stadgade, samt, därest inträde sökes under vårterminen, att jämväl kunna nöjaktigt redogöra för de lärostycken, som under höstterminen blifvit genomgångna i den klass eller ring, där inträde sökes.

3. Kvinnlig lärjunge, som söker inträde i någon af samskolans tre högsta klasser och som, efter af målsman hos rektor gjord skriftlig anmälan, önskar komma i åtnjutande af sådan befrielse från undervisningen i tyska eller engelska som i § 7 mom. 2 sägs, skall, därest befrielsen afser tyska, i detta ämne undergå pröfning, bedömd, oafsedt i hvilken klass inträde sökes, efter fordringarna för inträde i fjärde klassen, men, därest befrielsen afser engelska, vara, där inträdespröfning i detta ämne eljest skolat förekomma, från sådan befriad.

4. Den, som söker inträde i gymnasiets fjärde ring, äger rätt till befrielse från pröfning i ett eller två läroämnen, motsvarande den rätt till befrielse från viss del af undervisningen, som enligt § 8 tillkommer lärjunge å gymnasiet; skolande lärjunge, som önskar begagna sig af sådan rätt, vid inträdet ådagalägga, att han i de läroämnen, i hvilka han önskar befrias från pröfning, äger för flyttning till tredje ringen erforderliga kunskaper.

Enahanda bestämmelse gälle äfven i fråga om den, som vid vårtermins början söker inträde i tredje ringen.

5. Inträdessökande, som tillhör främmande trosbekännelse, vare efter anmälan frikallad från pröfning i religionskunskap.

§ 30. Med inträdessökande anställe lärarna pröfning enligt den anordning, rektor äger bestämma. De inträdessökandes insikter bedömas med de i § 35 mom. 2 angifna vitsord, hvilka i en särskild betygskatalog införas. Äro bland de examinerande lärarna meningarna delade, om och i hvilken klass den sökande må intagas, afgöre det rektor.

§ 31. 1. Lärjunge, som utan examen afgått från läroverk och icke varit mer än två terminer frånvarande, skall, om han till läroverket återvänder, med afseende på rätt att såsom lärjunge tillhöra viss klass eller ring behandlas såsom om han icke varit från läroverket frånvarande.

2. Lärjunge, som aflagt realskolexamen, äger rätt att inom en tid af två år utan pröfning vinna inträde i gymnasiets första ring.

3. Med lärjunge, som, utan att hafva aflagt examen, varit frånvarande mera än två år och önskar åter delta i undervisningen vid allmänt läroverk, förfares såsom med inträdessökande, hvilken förut icke tillhört sådant läroverk.

§ 32. Den rätt att tillhöra viss klass eller ring, som tillkommer lärjunge vid allmänt läroverk, äger han, såvida stadgandena i §§ 45 och 46 icke därför utgöra hinder, att utan förnyad pröfning jämväl åtnjuta vid hvarje annat allmänt läroverk, till hvilket han efter anmälan i vederbörlig ordning öfvergår, eller vid hvilket han, såvida han på grund af nämnda stadganden vid ett annat läroverk icke kunnat mottagas, söker inträde; dock att detta icke gäller i fråga om inträde i gymnasiets fjärde ring.

§ 33. 1. Vid inskrifning i läroverk erlägge den antagne de enligt § 218 föreskrifna inskrifningsavgifter.

2. Frikallad från dessa avgifter vare, efter rektors bepröfvande, bevisligen obemedlad inträdessökande samt sådan lärjunge, som i § 31 mom. 1 eller 2 omförmäles, äfvensom lärjunge, hvilken öfvergår från ett läroverk till ett annat.

§ 34. Ingen annan än den, som enligt stadgad ordning blifvit i läroverket intagen, äge tillåtelse att såsom lärjunge begagna sig af undervisningen därstädes.

Flyttning och afgang utan examen.

§ 35. 1. Vid slutet af hvarje termin tilldelas åt lärjungarna vitsord, öfver deras uppförande af kollegiet, öfver deras allmänna flit, i den ordning som i § 171 sägs, af klasskonferensen samt öfver deras insikter och färdigheter i läro- och öfningsämnen af vederbörande lärare. Samtliga dessa vitsord skola införas i en särskild betygskatalog.

2. Lärjunges uppförande bedömes med vitsorden: Mycket godt, Godt, Mindre godt, Klandervärdt; hans flit med vitsorden: Mycket god, God, Mindre god; hans insikter och färdigheter med vitsorden: Berömlig, Med utmärkt beröm godkänd, Med beröm godkänd, Icke utan beröm godkänd, Godkänd, Icke fullt godkänd, Otillräcklig; hans handstil med vitsorden: Vål vårdad, Vårdad, Mindre vårdad.

3. Lärjunge erhåller vid hvarje termins slut ett af klassföreståndaren undertecknad betyg, upprättadt efter fastställt formulär. Detta betyg skall lärjunge, då han följande termin till läroverket återkommer, medföra, påtecknad af målsman, och för klassföreståndaren uppvisa.

4. Afskrift af betygskatalogen skall inom åtta dagar efter hvarje termins slut af rektor till Öfverstyrelsen insändas.

§ 36. 1. Allmän flyttning anställs vid läsårets slut, och uppflyttas därvid, på grund af då erhållna vitsord i läroämnena, till högre klass eller ring de lärjungar, som i samtliga dessa ämnen undfått minst vitsordet Godkänd; dock må beträffande lärjunge i realskolans fem lägre klasser och gymnasiets två lägsta ringar

bristande insikter i ett eller högst två läroämnen icke utgöra hinder för flyttning, såvida han blifvit godkänd i modersmålet och kollegiet på grund af hans insikter i andra läroämnen finner honom böra flyttas.

2. För flyttning till fjärde ringen gälla i tillämpliga delar samma bestämmelser, som i § 106 mom. 1 äro stadgade i fråga om studentexamens godkännande.

§ 37. Lärjunge, som vid vårtermins slut icke blifvit uppflyttad till högre klass eller ring, äger, därest han så önskar, att vid höstterminens början anmäla sig till flyttning, och skall i sådant fall med honom pröfning enligt af rektor uppgjord ordning anställas i de läroämnen, i vilka han vid vårterminens slut erhållit lägre vitsord än Godkänd.

§ 38. Lärjunge, som önskar att blifva uppflyttad till högre klass eller ring i annan ordning än den i §§ 36 och 37 angifna, äfvensom lärjunge, hvilken med målsmans bifall vill öfvergå från den ena af gymnasiets bildningslinjer till den andra eller från realskolans sjätte klass till gymnasiet eller tvärtom, skall, där så nödigt pröfvas, i vanlig ordning ådagalägga, att han äger de insikter, hvarom i § 29 mom. 2—5 stadgas; dock må sådan uppflyttning eller öfvergång ske endast vid termins början.

§ 39. Lärjunge, som erhållit flyttning från realskolans femte klass, äger att, efter af målsman hos rektor gjord anmälan, med afseende på den fortsatta undervisningen vid läroverket välja emellan realskolans sjätte klass och första ringen af vare sig real- eller latingymnasium.

§ 40. Önskar lärjunge, som aflagt realskolexamen, vid nästföljande hösttermins början vinna inträde i gymnasiets andra ring, vare han vid inträdespröfningen fritagen från förhör i de ämnen, som i § 82 omförmälas.

§ 41. Lärjunge, som tillbragt två år i samma klass eller ring vid samma eller olika läroverk, men likväl vid sådan flyttning, som i §§ 36 och 37 sägs, ej befunnits äga de kunskaper, som för uppflyttning till högre klass eller ring erfordras, varde, såvida icke kollegiet pröfvar sjuklighet eller andra giltiga skäl böra föranleda undantag, med vederbörligt betyg från läroverket skild och må icke i samma klass vid annat allmänt läroverk mottagas.

§ 42. Astundar lärjunge att utan undergående af realskolexamen eller studentexamen från läroverket afgå, anmäla hos rektor sin önskan och uppvisa därvid, om han är omyndig, målsmans skriftliga samtycke. Rektor äge att för honom, på grund af nästföregående termins betygskatalog, utfärda afgangsbetyg i enlighet med fastställt formulär. Förefinnes skäl till ändring i det åt lärjunge enligt nämnda katalog meddelade vitsord för uppföran-

de, må dock afgångsbetyg icke meddelas, förr än kollegiet fattat nytt beslut angående sagda vitsord.

§ 43. Lärjunge, som icke inställt sig vid läroverket och icke anmält giltigt förfall hos rektor inom två veckor efter termins början, skall anses hafva från läroverket afgått.

Lärjungarnas fördelning inom klass eller ring.

§ 44. Därest lärjungarna i en klass eller ring skulle komma att uppgå till ett så stort antal, att de ej lämpligen kunna tillsammans undervisas, må denna klass eller ring, enligt de grunder, som i § 45 närmare angifvas, och i den ordning, som i § 120 mom. 1—3 sägs, efter pröfning i hvarje särskildt fall af Öfverstyrelsen kunna uppdelas i två eller flera afdelningar.

§ 45. 1. Lärjungar, som fullgjort de för flyttning till eller intagning i en klass eller ring föreskrifna villkor, må i afdelning, som för ifrågavarande klass eller ring blifvit af Öfverstyrelsen bestämd, i nedan angifven ordning mottagas till det antal, som i mom. 2 och 4 sägs:

A. sådana läroverkets lärjungar, hvilka antingen förut tillhöra klassen eller ringen och äro berättigade att där kvarstanna eller blifvit i föreskrifven ordning dit uppflyttade;

B. till intagning vid läroverket anmälda lärjungar, som tillhöra läroverkets lärjungeområde enligt bestämmelserna i § 46 mom. 1;

C. till intagning vid läroverket anmälda lärjungar från annat allmänt läroverks lärjungeområde.

2. I hvarje för viss klass eller ring bestämd afdelning må undervisas i realskolan högst 35 och å gymnasiet högst 30 lärjungar, såvida icke Öfverstyrelsen, i den ordning som i § 120 mom. 3 sägs, annorlunda bestämmer; och må till följd häraf, därest inom hvarje för viss klass eller ring bestämd afdelning antalet lärjungar af gruppen A uppgår i realskolan till 35 och å gymnasiet till 30, i ifrågavarande klass eller ring ingen ny lärjunge vid läroverket inskrifvas.

3. Vid jämförelse mellan lärjungar inom hvardera af grupperna B och C bör företräde till intagning vid läroverket bestämmas dels efter vitsord, meddelade i inträdespröfningen, eller, där sådan pröfning på grund af § 32 icke erfordrats, i afgångsbetyg från annat allmänt läroverk, dels beträffande läroverk, som hafva gemensamt lärjungeområde, med hänsyn till lärjungarnas boningsorter på längre eller kortare afstånd från de olika läroverken.

4. Med afseende på det antal lärjungar, som får i en och samma afdelning mottagas, skola vid läroverk med både real- och

latingymnasium lärjungarna i samma ring anses utgöra blott en afdelning.

§ 46. 1. Lärjunge anses tillhöra lärjungeområdet för det allmänna läroverk, som är beläget närmast intill den ort, där han har sitt egentliga hem, och i hvilket undervisning meddelas af den art, han önskar åtnjuta. Finnas inom samma stad flera allmänna läroverk, böra de anses hafva gemensamt lärjungeområde, så fram ej Öfverstyrelsen annorlunda förordnar.

2. Läroverkets rektor pröfve och afgöre, då sådant erfordras, huruvida lärjunge må anses tillhöra läroverkets lärjungeområde eller icke, äfvensom huruvida till intagning anmäld lärjunge må hafva företräde framför en annan.

Allmänna grunder för undervisningen.

§ 47. 1. Vid undervisning i läroämnen skall i första hand tillses, att den harmoniska utvecklingen af lärjungarnas anlag och förmögenheter icke må stå tillbaka för inhämtandet af minneskunskaper. Läraren bör därför bemöda sig att låta den fortgående utvidgningen af lärjungarnas kunskapsmått städe syfta till att främja utvecklingen af deras förmåga att rätt tillägna sig, ordna och använda hvad de vid undervisningen inhämta.

2. Med noggrannt aktgifvande på de särskilda lärjungarnas krafter och anlag samt deras utveckling skall läraren öfva dem till att själfverksamt taga del i det arbete, som vid undervisningen äger rum, samt använda läroboken hufvudsakligen som ett hjälpmedel att fästa i minnet hvad de under lärarens ledning redan vid undervisningen tillägnat sig.

3. Då hemarbete föresättes lärjungarna, bör det underkastas den förberedande behandling, som graden af lärjungarnas utveckling samt de särskilda ämnena på grund af sin natur göra erforderlig. I de nedersta klasserna må hemarbete sparsamt begagnas och endast småningom ökas, i den mån lärjungens kropps- och själskrafter utvecklas. Uppgift å hvarje lärjungarna föresatt hemarbete skall af läraren införas i klassens anteckningsbok.

4. Den i frågor och svar fortgående muntliga undervisningen vare det viktigaste medlet att utvidga och befästa lärjungarnas insikter. Därvid bör dock tillses, att lärjungarna i gymnasiet högre ringar, där så finnes lämpligt, äfven få göra förberedande beaktenskap med en vetenskaplig forsknings- och framställningsmetod.

5. I alla läroämnen och på alla de stadier af undervisningen, där sådant låter sig göra, skall läraren till underlättande af lärjungarnas uppfattning använda lämplig åskådningsmateriel.

6. De skriftliga arbetena böra sättas i närmaste samband med den muntliga undervisningen och i första hand åsyfta att utveckla

lärjungarnas förmåga att behärska och använda den vunna kunskapen.

§ 48. Vid undervisning i öfningsämne skall städe nödig varsamhet iakttagas, så att läraren genom en efter lärjungens ålder och framsteg noga afpassad fortgång, utan öfveranstängning af hans krafter, må främja den utveckling, denna undervisning afser att befordra.

§ 49. All undervisning bör så handhafvas, att den bidrager till att hos lärjungen väcka och underhålla ett fosterländskt sinnelag samt utveckla hans förmåga att göra ett värdadt bruk af sitt modersmål.

Ordning och tukt.

§ 50. Icke blott genom meddelande af kunskaper och färdigheter utan äfven i öfrigt hafva de allmänna läroverken till uppgift att under samverkan med hemmen bidra till lärjungarnas sedliga uppfostran.

§ 51. 1. Lärjunge vinnlägge sig om gudsfruktan, flit och goda seder samt vise vördnad för allmän lag och fastställd ordning.

2. För sina lärare vise lärjunge aktning och ovillkorlig lydning samt emottage fogligt och utan gensägelse deras föreskrifter, tilltal eller bestraffningar.

3. Med hvarandra lefve lärjungarna i fördragsamhet och samsamhet; och vare all våldsam eller skymfande behandling af medlärjungar förbjuden.

§ 52. 1. Vid termins början inställe sig lärjunge vid läroverket den dag och timme, som enligt därom gjordt tillkännagifvande blivit bestämd.

2. Vid undervisningstimmarna infinne sig lärjunge på utsatt klockslag, snygg och ordentligt klädd samt försedd med nödiga läroböcker, iakttaga ordning och sedighet samt följa undervisningen med uppmärksamhet. Likaledes infinne sig lärjunge å utsatt tid vid de bestämda andaktsöfningarna samt följa undervisningen med uppmärksamhet. Likaledes infinne sig lärjunge å utsatt tid vid de bestämda andaktsöfningarna samt öfvervara dessa med stillhet och uppmärksamhet.

3. Sker genom lärjunges förvällande skada å läroverkets byggnader, undervisningsmateriel eller inredning, ersättes den ofördröjligen af den skyldige. Kan icke den vållande uppgifvas, ersättes skadan genom sammanskott af de lärjungar, under hvilkas samvaro den skett.

4. Till biträde åt lärarna vid upprätthållande af skick och ordning utses bland lärjungarna inom hvarje klass och ring eller, där klass eller ring är delad i afdelningar, inom hvarje sådan afdelning af klassföreståndaren eller af rektor ordningsmän, hvilka

det åligger att hafva uppsikt öfver medlärjungarnas uppförande inom lärorummet, vårda läroverkets där befintliga tillhörigheter m. m.

§ 53. 1. Jämväl utom läroverket iakttaga lärjunge ett anständigt uppförande samt hälle snyggt och ordentligt i sin bostad.

2. Lärjunge afhålle sig från sådana förlustelser och njutningsmedel, hvilka kunna menligt inverka på hans andliga och kroppsliga utveckling eller icke lämpa sig för hans ålder och egenskap af lärjunge, samt ställe sig till noggrann efterrättelse de föreskrifter, som rektor i samråd med kollegiet och efter Öfverstyrelsens godkännande i dessa afseenden meddelar.

§ 54. 1. Vid hvarje af lärjunge begången mindre förseelse söke lärare först genom tilltal och varning rätta den felande.

2. Vid fortsatt felaktighet eller vid svårare förseelse må, allt efter felets beskaffenhet, anmärkning i klassens anteckningsbok eller ock annan af rektor, i fråga om kvinnlig lärjunge efter samråd med första lärarinnan, godkänd art af bestraffning användas. Härvid iakttages dock, att kroppslig aga å gymnasiet och i realskolans sjätte klass i intet fall må förekomma samt i läroverkets öfriga klasser först efter af rektor i hvarje särskildt fall gifven bestämmelse.

3. Rektor må, där han så finner skäligt, hänskjuta fråga om lärjunges bestraffning till kollegiet, som äger att efter hållen undersökning döma den felande till offentlig varning eller annan lämplig bestraffning.

4. Har lärjunge, tillhörande någon af realskolans fem lägre klasser, två terminer i följd eller lärjunge, tillhörande realskolans sjätte klass eller gymnasiet, en termin erhållit lägsta betyget för uppförande, skall han af rektor erinras, att, om han till läroverket återkommer och sitt uppförande icke bättrar, han då blir därifrån förvisad; och skall rektor härom underrätta lärjunges målsman.

5. Lärjunge, som det oaktadt icke bättrar sig, äfvensom lärjunge, hvilken genom osedlighet utöfvar skadligt inflytande på sina medlärjungar eller begår svårare förbrytelse eller eljest i annat fall, än i § 55 mom. 1 sägs, gör sig ovärdig att vid läroverket njuta undervisning, varde af kollegium dömd att från läroverket för viss tid, dock högst fyra terminer, förvisas. Förvisningsdom jämte föregående undersökning skall i protokoll upptagas och domen underställas Öfverstyrelsens pröfning. Från den dag, då kollegiets förvisningsdom fälles, må den dömda tills vidare icke begagna sig af undervisningen vid läroverket.

6. Lärjunge, som från läroverket förvisats, må icke erhålla annat betyg än afskrift af domen och må icke under förvisningstiden vid allmänt läroverk mottagas samt efter densamma blott i den händelse, att han kan förete tillförlitligt intyg därom, att

han ådagalagt godt uppförande under den tid, han varit från läroverket skild.

§ 55. 1. Anklagas lärjunge vid domstol för brott, vare vid rättegången närvarande ett af kollegiet förordnad ombud, hvilket äger rätt till talan i allt, hvad lärjungen angår. Framkomma under målets behandling sådana omständigheter, att det befinnes olämpligt, att den anklagade lärjungen fortfarande vid läroverket åtnjuter undervisning, äge kollegiet honom från läroverket utesluta, intill dess i målet blifvit dömdt. Pröfvas den anklagade genom laga kraftvunnet utslag skyldig till sådan förbrytelse, som är af beskaffenhet, att lärjungen bör anses ovärdig att vid läroverket vistas, varde han af kollegiet från läroverket förvisad.

2. Begår lärjunge förbrytelse af beskaffenhet att endast af målsägande eller efter hans angivelse kunna vid domstol åtalas, vare kollegiet, äfven om sådant åtal icke sker, oförhindradt att döma den skyldige till sådan bestraffning, som enligt denna stadga kan af kollegiet åläggas.

Fysisk uppfostran och sundhetsanordningar.

§ 56. Arbetet vid de allmänna läroverken bör i sin helhet anordnas och utföras med sorgfällig hänsyn till lärjungarnas hälsa och fysiska förutsättningar. Därvid böra särskildt vidtagas åtgärder för att hos lärjungarna främja en sund kroppsutveckling samt förebygga öfveranstängning och andra på deras välbefinnande menligt inverkan omständigheter.

§ 57. Läroverkshus jämte därtill hörande byggnader bör vara beläget på en sund och fritt liggande plats, hvilken tillika erbjuder tillräckligt utrymme för lärjungarnas lekar och rörelser i det fria samt medgifver uppförandet af rast- eller lekskjul för deras vistelse ute vid dålig väderlek.

§ 58. 1. För undervisningen afsedda lokaler tillika med trapphus och korridorer m. m. skola i fråga om antal, storlek och form, inredning, belysningsförhållanden, uppvärmning och luftväxling samt renhållning vara inrättade med noggrann hänsyn till deras särskilda ändamål och i öfverensstämmelse med de närmare föreskrifter, som i dessa afseenden af Öfverstyrelsen kunna varda gifna.

2. För samskola afsedt läroverkshus bör dessutom med afseende på inredning och anordning lämpas efter de särskilda förhållanden, som sammanhänga med läroverkets egenskap af läroanstalt för både manliga och kvinnliga lärjungar.

§ 59. 1. Inom läroverkshuset eller i dess omedelbara närhet bör finnas särskild gymnastiksal med omklädningsrum äfvensom, om möjligt, inrättning för dusch eller bad; saknas sådan inrättning,

bör, där så ske kan, tillfälle till billiga bad genom rektors försorg beredas lärjungarna.

2. För lärjungar, som under sommaren kvarstanna i läroverksstaden, bör, där omständigheterna sådant medgifva, genom rektors försorg beredas tillfälle att inhämta färdighet i simning.

3. För att främja lärjungarnas häg för idrottsöfningar och friluftsspel bör rektor söka bereda härför lämplig plats och anskaffa erforderlig materiel.

§ 60. I fråga om uppvärmning, ventilation, belysning och renhållning af läroverkets lokaler skall rektor, i samråd med skolläkaren, till noggrann efterlefnad uppgöra lämplig plan, hvilken bör vara i läroverkshuset på lämpligt sätt anslagen.

§ 61. 1. I ett och samma lärorum må, så vidt möjligt, ej flera lärjungar till undervisning sammanföras, än att, enligt de närmare anvisningar som af Öfverstyrelsen kunna varda meddelade, på hvarje lärjunge komma omkring sex kubikmeters rymd samt en golfyta af omkring en och en half kvadratmeter. Vid bestämmande af lärjungarnas plats i lärorummet bör hänsyn tagas till deras olika kroppsstorlek samt till beskaffenheten af deras syn- och hörsel förmåga.

2. För lärjungarna afsedda sittplatser och bord böra vara så inrättade, att de möjliggöra och underlätta en riktig kroppshållning.

§ 62. I fråga om läro- och läseböcker bör tillses, att deras utstyrel med afseende på papper, tryck och afbildningar motsvarar de fordringar, som en omsorgsfull vård af lärjungarnas synsinne påkallar. Detsamma gäller i tillämpliga delar öfrigt vid undervisningen använd materiel.

§ 63. 1. Lärjunge är skyldig underkasta sig den i § 161 omnämnda läkareundersökning, och skall till resultatet af denna undersökning hänsyn tagas vid bestämmande af deltagande i eller befrielse från viss del af undervisningen.

2. Det vare lärjunge medgifvet att i hvarje sin hälsoangelägenhet, kostnadsfritt om han är obemedlad, hänvända sig till skolläkaren.

§ 64. Lärjunge, hvilken befinnes lida af sjukdom eller lyte, som gör honom olämplig för skolarbete eller innebär fara för öfriga lärjungars hälsa, må, efter af skolläkaren däröfver afgifvet skriftligt utlåtande, af kollegiet från läroverket skiljas; börande i afgangsbetyget anteckning göras om anledningen till afgang.

§ 65. 1. Vid fall af smittosam sjukdom bland lärjungarna eller inom deras närmaste omgifning skall underrättelse därom ofördröjligen meddelas rektor, hvilken i samråd med skolläkaren äger vidtaga nödiga försiktighetsåtgärder.

2. Lärjunge, som på grund af smittosam sjukdom varit från undervisningen afstängd, må ej till läroverket återvända, förrän

han för rektor företett af skolläkaren utfärdadt skriftligt medgifvande.

§ 66. Vid undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena bör, då lämpligt tillfälle därtill erbjuder sig, lärjungarnas uppmärksamhet fästas på hälsolärans viktigare lärdomar äfvensom, enligt vederbörande ämneskonferens uppgjord plan, meddelas en efter lärjungarnas uppfattning lämpad kännedom om de rusgifvande ämnens och tobakens natur och verkningar. Äfven vid undervisningen i andra ämnen böra hithörande frågor, där så lämpligen kan ske, uppmärksammas.

TREDJE KAPITLET.

Afgångsexamina.

Realskoleexamen.

Realskoleexamen för läroverkets lärjungar.

§ 67. Vid de allmänna läroverken anställas ärligen mot vårterminens slut realskoleexamen med de lärjungar i realskolans sjätte klass, hvilka behörigen därtill anmält sig; och afser denna examen att utröna, huruvida lärjungarna inhämtat det mått af kunskaper, hvilket i de stadgade undervisningsplanerna är angifvet som mål för realskolans undervisning.

§ 68. 1. Anmälan till realskoleexamen skall före den 1 mars göras hos läroverkets rektor, hvilken det åligger att före den 15 i samma månad till Öfverstyrelsen insända efter fastställt formulär upprättad förteckning på de anmälda.

2. Den, som anmäler sig till examen, skall därvid erlægga tio kronor, från hvilken afgift dock bevisligen obemedlade må efter rektors och kollegiets bepröfvande kunna befrias. De influtna afgifterna, afsedda att användas till med examen förenade kostnader, skola af rektor uppbäras och inom en månad till Statskontoret insändas.

§ 69. 1. I realskoleexamen är pröfningen dels skriftlig, dels muntlig.

2. Den skriftliga pröfningen, som skall försiggå i början af maj, anställles samtidigt vid alla läroverk på tid, som af Öfverstyrelsen bestämmes. Uppgifter för de arbeten, som tillhöra denna pröfning, bestämmas, sedan af Öfverstyrelsen därom anmodade lärare uppgjort förslag, af Öfverstyrelsen.

3. Den muntliga pröfningen skall försiggå i anslutning till läroverkets årsafslutning och taga sin början å tid, som Öfver-

styrelsen för hvarje särskildt läroverk utsätter. Vid denna pröfning närvara Eforus eller Inspektor samt minst tre af vederbörande kommunalstyrelse utsedda, ojäfviga examensvittnen äfvensom vid samskola dess styrelse.

4. Vid realskoleexamen äger allmänheten ej tillträde.

§ 70 Skriftlig pröfning anordnas i modersmålet, tyska, engelska och matematik, och skall pröfningen i hvarje ämne försiggå på särskild, för densamma bestämd dag. Profven skola utgöras af: en svensk uppsats öfver ett bland flera uppgifna lättare ämnen;

en öfversättning från svenska till tyska eller, om lärjunge så önskar, reproduktion af en lättare tysk text;

en öfversättning från svenska till engelska eller, om lärjunge så önskar, reproduktion af en lättare engelsk text;

en profräkning;

ägande lärjunge att efter eget val deltaga i ettdera eller bägge profven i främmande språk.

De närmare föreskrifter, som rörande dessa prof kunna finnas erforderliga, meddelas af Öfverstyrelsen.

§ 71. Lärjunge, som använder andra hjälpmedel än dem, som äro medgifna, eller som anlitar annans hjälp eller lämnar hjälp åt annan, har förverkat rättigheten att i den påbörjade examen vidare deltaga, hvarom det åligger rektor att före den skriftliga pröfningens början erinra lärjungarna.

§ 72. 1. För den svenska uppsatsens utarbetande medgifves en tid af fyra timmar samt för hvart och ett af de öfriga profven tre timmar, häri dock ej inräknad den tid, som åtgår till uppgifternas delgifvande åt lärjungarna.

2. Är arbetet vid den föreskrifna tidens utgång icke avslutadt, må det ändock till pröfning upptagas och jämväl kunna godkännas, om det i sitt ofullbordade skick anses däraf förtjänt.

§ 73. 1. De skriftliga arbetena genomses och rättas af de lärare, som i sjätte klassen undervisa i de ämnen, till hvilka dessa arbeten höra. Hvarje särskildt arbete pröfvas och bedömes därefter samfäldt af den lärare, som genomsett och rättat detsamma, och en lärare, som kollegiet inom sig utsett. Uppstå dem emellan olika meningar, tillkallas rektor eller, om han redan deltagit i pröfningen, en annan af kollegiet utsedd lärare, och gälle den mening, som den sälunda tillkallade biträder. Öfver bedömandet af de skriftliga arbetena före rektor protokoll.

2. Säsom vitsord användes ettdera af uttrycken Godkänd eller Icke godkänd.

§ 74. Lärjunge, som erhållit betyget Godkänd för den svenska uppsatsen och ett annat skriftligt prof, äger att undergå muntlig pröfning å därför bestämd tid.

§ 75. 1. Den muntliga pröfningen skall omfatta minst fyra å timplanen för sjätte klassen upptagna läroämnen. Öfverstyrelsen bestämmer för hvarje läroverk i hvilka läroämnen sagda pröfning skall verkställas.

2. Ordning för den muntliga pröfningen bestämmes af läroverkets rektor, hvilken tillser, att lärjungarna fördelas i lämpliga examensgrupper och att hvarje lärjunge underkastas förhör i samtliga i examen vid läroverket förekommande ämnen. Pröfningen i dess helhet må icke för någon lärjunge utsträckas utöfver fyra timmar.

3. Lärarna i sjätte klassen verkställe, enhvar i sitt läroämne, den muntliga pröfningen i de delar af sjätte klassens kurs, hvilka af Eforus eller Inspektor eller närvarande examensvittne bestämmas.

4. Vid pröfningen skola framläggas lärjungarnas skriftliga examensprof samt deras under senaste läsåret utförda skriftliga arbeten och arbeten i teckning.

5. Lärjunge, som tillhör främmande trosbekännelse och varit frikallad från deltagande i undervisningen i kristendom, vare befriad från pröfning i detta ämne, men vare skyldig att före den muntliga pröfningens början till rektor aflämnat skriftlig redogörelse för den undervisning, han åtnjutit i religionskunskap, samt intyg öfver sina insikter i detta ämne.

§ 76. 1. Sedan den muntliga pröfningen blifvit förrättad, afgifvas öfver lärjungens insikter i samtliga de å sjätte klassens timplan upptagna läroämnen med det undantag, som må föranledas af bestämmelsen i § 75 mom. 5, vitsord af vederbörande lärare, och bör därvid hänsyn tagas såväl till den skriftliga pröfningen, där sådan i ämnet förekommit, som till lärjungens förut och hufvudsakligen under sista läsåret ådagalagda kunskaper.

2. Häröfver före rektor protokoll, och skola i detsamma jämväl upptagas: namnen å de lärare, som i sjätte klassen undervisat i de olika ämnena; de ämnen, i hvilka muntlig pröfning förekommit; af vederbörande lärare afgifna vitsord i öfningsämnen och franska, såvida lärjungen i dessa ämnen åtnjutit undervisning i sjätte klassen, samt vitsord för handstil, afgifna af lärare, som rektor därom anmodat; af kollegiet afgifna vitsord öfver flit och uppförande, företrädesvis afseende sista läsåret.

3. Såsom vitsord användas:

i läro- och öfningsämnen: Berömlig, Med utmärkt beröm godkänd, Med beröm godkänd, Icke utan beröm godkänd, Godkänd och Icke Godkänd;

för handstil: Väl vårdad, Vårdad, Mindre vårdad;

för flit: Mycket god, God, Mindre god;

för uppförande: Mycket godt, Godt, Mindre godt.

§ 77. 1. Om lärjunge erhållit minst vitsordet Godkänd i samtliga å sjätte klassens timplan upptagna läroämnen, i hvilka han i nämnda klass åtnjutit undervisning, eller om han blifvit underkänd i ett af dessa ämnen och i detta fall minst två tredjedelar af de i bedömandet deltagande lärarna finna honom på grund af hans ståndpunkt i det hela likväl böra i examen godkännas, är han berättigad att erhålla betyg öfver godkänd realskolexamen. Vid examens bedömande må hänsyn icke tagas till underbetyg i franska eller öfningsämnen.

2. Afskrift af examensprotokollet skall, jämte lärjungarnas till den skriftliga pröfningen hörande arbeten, inom en månad efter den muntliga pröfningens afslutande af rektor insändas till Öfverstyrelsen.

§ 78. För lärjunge, hvars examen blifvit godkänd, utfärdas af rektor betyg i enlighet med fastställt formulär.

§ 79. 1. Lärjunge, som varit berättigad att anmäla sig till undergående af realskolexamen å den enligt § 67 utsatta tid, men under vårterminen sådan examen icke undergått eller i densamma icke blifvit godkänd, må, i händelse han önskar att under nästföljande hösttermin aflägga denna examen, före den 15 september därom göra anmälan hos vederbörande rektor, på sätt ofvan är stadgadt, och åligger det rektor att före utgången af samma månad till Öfverstyrelsen insända förteckning å dem, som sig sålunda anmält.

2. Den skriftliga pröfningen skall försiggå i senare hälften af november och den muntliga vid höstterminens slut. I öfrigt skola i afseende på denna examen ofvan meddelade föreskrifter i tillämpliga delar tjäna till efterrättelse.

§ 80. Samma rätt att anmäla sig till denna examen, som lärjunge i sjätte klassen äger enligt §§ 67 och 79, tillkommer ock lärjunge å gymnasiet. Vid sådan lärjunges pröfning gälle i tillämpliga delar hvad ofvan är stadgadt, dock med iakttagande däraf, att han i den muntliga examen skall, förutom i de i examen enligt § 75 mom. 1 förekommande ämnen, pröfvas jämväl i annat ämne, där vederbörande lärare så fordrar eller lärjungen själf så önskar.

§ 81. Aflagd realskolexamen medför de rättigheter och förmåner, som varda särskildt stadgade, samt dessutom den i § 31 mom. 2 omförmälda behörighet.

§ 82. Önskar lärjunge, som aflagt realskolexamen, vid nästföljande hösttermins början vinna inträde i gymnasiets andra ring, vare han vid inträdespröfningen fritagen från förhör i modersmålet, tyska, engelska, geografi och biologi, såvida han i nämnda examen erhållit minst vitsordet Godkänd i motsvarande ämnen.

Realskolexamen för lärjungar från enskild undervisning.

§ 83. 1. Lärjunge, vare sig manlig eller kvinnlig, som åtnjuter enskild undervisning och önskar aflägga realskolexamen, skall inom tid, som i § 68 mom. 1 och § 79 mom. 1 stadgas, därom göra skriftlig anmälan hos rektor vid det allmänna läroverk, där han önskar undergå den skriftliga pröfningen. Vid denna anmälan skall fogas uppgift om bostad, föregående undervisning, genomgångna kurser och använda läroböcker jämte vederbörande prästerskaps intyg om ålder samt, därest examinanden fyllt femton år, jämväl om god frejd.

2. Den, som vill undergå examen, skall vid anmälan erlægga tio kronor, hvilka af rektor inom tid, som i § 68 mom. 2 sägs, till Statskontoret insändas, samt före den skriftliga pröfningen fem kronor, hvilka, därest examinanden blifvit för muntlig pröfning till annat läroverk hänvisad, skola öfversändas till rektor vid sistnämnda läroverk, äfvensom före den muntliga pröfningen tio kronor; varande de bägge senare afgifterna afsedda att fördelas mellan rektor och de lärare, som i pröfningarna deltagit.

3. Uppgift å dem, som sig sálunda anmält, jämte de af dem företedda handlingar aflämne rektor, då han till Öfverstyrelsen insänder den i § 68 mom. 1 och § 79 mom. 1 föreskrifna förteckning; skolande berörda handlingar af Öfverstyrelsen öfversändas till det läroverk, där examinand skall undergå muntlig pröfning.

§ 84. Lärjungar från enskild undervisning skola undergå samma skriftliga pröfning som läroverkens lärjungar, men skild, mera omfattande muntlig pröfning. Den förra skall, därest Öfverstyrelsen ej annorlunda förordnar, anställas vid det läroverk, där anmälan skett, den senare vid det läroverk, som för hvarje examinand af Öfverstyrelsen bestämmes.

§ 85. Sedan de skriftliga arbetena blifvit afslutade, skola de, därest examinand blifvit för muntlig pröfning till annat läroverk hänvisad, ofördröjligen öfversändas till rektor vid sistnämnda läroverk, och skola sagda prof därstädes af vederbörande lärare rättas och bedömas.

§ 86. Efter det att de skriftliga arbetena blifvit bedömda, skall rektor vid det läroverk, där detta skett, underrätta examinand om utgången af den skriftliga pröfningen samt om tiden för det muntliga förhöret.

§ 87. 1. Vid bestämmandet af ordningen för den muntliga pröfningen skall tiden för hvarje lärjunges examen så beräknas, att han i varje ämne må kunna pröfvas en fjärdedels intill en half timme; dock må icke förhöret för någon lärjunge utsträckas utöfver två dagar, ej heller utöfver fyra timmar någondera dagen.

2. Förhöret skall omfatta samtliga å sjätte klassens timplan upptagna läroämnen, äfvensom, därest examinand så önskar, franska, och skall hufvudsakligen afse femte och sjätte klassernas lärokurser.

3. Det muntliga förhöret förrättas af lärarna i sjätte klassen eller, om flera afdelningar af denna klass finnas, af dem bland nämnda lärare, som rektor bestämmer.

4. Examinand skall jämväl undergå pröfning i teckning för tekningsläraren vid det läroverk, dit han för muntlig examen hänvisats; varande dock den, som undergår pröfning i franska, därifrån fritagen, om han så önskar.

5. I examensbetyget upptages vitsord för handstil, afgifvet af lärare, som rektor därom anmodat.

§ 88. Beträffande examen med lärjungar från enskild undervisning gäller för öfrigt i tillämpliga delar hvad ofvan är stadgadt om examen med läroverkets lärjungar.

Fyllnadspröfning efter aflagd realskolexamen.

§ 89. Den, som aflagt realskolexamen, äger rätt att undergå förnyad pröfning i ämne, hvori han blifvit underkänd, äfvensom att blifva pröfvad i teckning och franska, såvida han i dessa ämnen ej erhållit vitsord.

§ 90. Denna pröfning skall, efter anmälan hos rektor vid något af de allmänna läroverken, äga rum vid det läroverk, där anmälan skett. Pröfningen förrättas af lärare, som undervisar i detta läroverks sjätte klass, å den tid och i den ordning, som rektor i samråd med sagde lärare bestämmer. Vitsord öfver dylik pröfning skall antecknas i kollegiets protokoll och genom utdrag därur den examinerade meddelas.

§ 91. Den, som anmäler sig till fyllnadspröfning, skall därvid erlægga tre kronor för hvarje ämne, i hvilket han önskar undergå sådan pröfning, att tilldelas vederbörande lärare samt därutöfver tre kronor, hvilka tillfalla läroverkets rektor.

Studentexamen.

Studentexamen för läroverkets lärjungar.

§ 92. Vid de högre allmänna läroverken anställs årligen mellan den 10 april och den 21 juni studentexamen med de lärjungar i gymnasiet fjärde ring, hvilka behörigen anmält sig till afläggande af sådan examen; och afser denna examen att utröna, huruvida

lärjungarna inhämtat det mått af kunskaper, hvilket i de stadgade undervisningsplanerna är angifvet som mål för gymnasiet undervisning, samt vunnit den mogenhet, som erfordras för bedrivande af studier vid universitet eller högre tillämpningsskola.

§ 93. 1. I ledningen af examen deltaga censorer, hvilka efter förslag af Öfverstyrelsen för hvarje år af Kungl. Maj:t förordnas. Vid fullgörandet af sitt uppdrag hafva censorerna att ställa sig till efterrättelse den af Kungl. Maj:t för dem särskildt utfärdade instruktion.

2. Censorerna åtnjuta den ersättning, som af Kungl. Maj:t bestämmes.

§ 94. 1. Skriftlig anmälan till studentexamen skall före den 1 mars göras hos läroverkets rektor. Därvid skall lärjunge lämna uppgift å de ämnen, i hvilka han med hänsyn till bestämmelserna i §§ 96, 100 och 102 samt § 109 mom. 1 önskar blifva i den skriftliga och muntliga examen pröfvad. Rektor åligger att före den 15 mars till Öfverstyrelsen insända efter fastställt formulär upprättad förteckning på de anmälda.

2. Den, som anmäler sig till examen, skall därvid erlägga tjugu kronor, hvilka afgifter, afsedda att användas till bestridande af kostnaderna för censorernas resor och arfvoden samt öfriga med examens anordnande förenade utgifter, skola af rektor uppbäras samt inom en månad till Statskontoret insändas.

§ 95. 1. I studentexamen är pröfningen dels skriftlig, dels muntlig.

2. Den skriftliga pröfningen anställes samtidigt vid alla högre allmänna läroverk på tid, som af Öfverstyrelsen bestämmes. Uppgifter för de arbeten, som tillhöra denna pröfning, bestämmas, sedan censorerna därtill gemensamt uppgjort förslag, af Öfverstyrelsen. Uppsikten vid arbetenas verkställande utfövas af lärarna i den ordning, rektor bestämmer.

3. Den muntliga pröfningen tager sin början å dag, som Öfverstyrelsen för hvarje särskildt läroverk utsätter. Vid denna pröfning närvara, jämte censorerna, äfven Eforus eller Inspektor samt minst tre andra aktade, insiktsfulla och ojäfviga män, som Eforus till vittnen utser.

4. Vid studentexamen äger allmänheten ej tillträde.

§ 96. 1. För lärjungar, tillhörande realgymnasiet, anordnas skriftlig pröfning i modersmålet, tyska, engelska, matematik och fysik, och skall pröfningen i hvarje ämne försiggå på särskild, för densamma bestämd dag. Profven skola utgöras af:

en svensk uppsats öfver ett bland flera uppgifna ämnen;

en öfversättning från svenska till tyska eller, om lärjunge så önskar, en på tyska författad uppsats öfver ett bland flera uppgifna lättare ämnen;

en öfversättning från svenska till engelska eller, om lärjunge så önskar, en på engelska författad uppsats öfver ett bland flera uppgifna lättare ämnen;

ett matematiskt arbete; samt

ett fysikaliskt arbete.

2. För lärjungar, tillhörande latingymnasiet, anordnas skriftlig pröfning i modersmålet, latin, tyska och matematik, och skall pröfningen i hvarje ämne försiggå på särskild, för densamma bestämd dag. Profven skola utgöras af:

en svensk uppsats öfver ett bland flera uppgifna ämnen;

en öfversättning från latin till svenska;

en öfversättning från svenska till tyska eller, om lärjunge så önskar, en på tyska författad uppsats öfver ett bland flera uppgifna lättare ämnen; samt

ett matematiskt arbete.

3. Lärjunge skall å den bildningslinje, hans examen afser, deltaga i minst tre af de för vederbörande gymnasium i mom. 1 eller 2 angifna skriftliga prof, men äger, där han så önskar, utbyta å realgymnasium det skriftliga profvet i tyska eller engelska emot motsvarande prof i franska samt å latingymnasium det skriftliga profvet i tyska emot motsvarande prof i engelska eller franska.

4. Lärjunge är berättigad att å den bildningslinje, hans examen afser, undergå skriftlig pröfning såväl i ett på grund af § 8 bortvaldt ämne som i ämne, i hvilket han icke önskar muntligen pröfvas.

§ 97. 1. För den svenska uppsatsen må intet hjälpmedel begagnas, därest icke Öfverstyrelsen med hänsyn till något ämnes beskaffenhet annorlunda förordnar. För öfversättningen från latin till svenska samt för profven i främmande lefvande språk må användas af Öfverstyrelsen bestämda ordböcker samt för de matematiska och de fysikaliska arbetena logaritmiska tabeller.

De närmare föreskrifter, som rörande de skriftliga profven i öfrigt kunna finnas erforderliga, meddelas af Öfverstyrelsen.

2. Lärjunge, som använder andra hjälpmedel, än här äro medgifna, eller som anlitar annans hjälp eller lämnar hjälp åt annan, har förverkat rättigheten att i den påbörjade examen vidare deltaga, hvarom det åligger rektor att före den skriftliga pröfningens början erinra lärjungarna.

§ 98. 1. För utarbetandet af den svenska uppsatsen samt af öfversättningen från latin medgifves till hvarterdera en tid af sex timmar, för profvet i hvarterdera af de främmande lefvande språken fyra timmar, för det matematiska arbetet sex timmar samt för det fysikaliska arbetet fem timmar, häri dock ej inräknad den tid, som åtgår till uppgifternas delgifvande åt lärjungarna.

2. Är arbetet vid den föreskrifna tidens utgång icke avslutadt, må det ändock till pröfning upptagas och jämväl kunna godkännas, om det i sitt ofullbordade skick anses däraf förtjänt; börande dock, för att kunna godkännas, det matematiska arbetet nöjaktigt behandla minst tre och det fysikaliska minst två af de förelagda uppgifterna.

§ 99. 1. De skriftliga arbetena genomses och rättas af de lärare, som inom gymnasiet högsta ring undervisa i de ämnen, till hvilka dessa arbeten höra. Hvarje särskildt arbete pröfvas och bedömes därefter samfaldt af den lärare, som genomsett och rättat detsamma, och en lärare, som kollegiet inom sig utsett. Uppstå dem emellan olika meningar, tillkallas rektor eller, om han redan deltagit i pröfningen, en annan, af kollegiet utsedd lärare, och gälle den mening, som den sålunda tillkallade biträder.

2. Öfver bedömandet af de skriftliga arbetena före rektor-protokoll, hvilket af honom och vederbörande lärare undertecknas.

3. Såsom vitsord användes något af uttrycken: Berömlig, Med utmärkt beröm godkänd, Med beröm godkänd, Icke utan beröm godkänd, Godkänd, Icke godkänd.

§ 100. Lärjunge, som erhållit minst vitsordet Godkänd för den svenska uppsatsen och två andra skriftliga prof, äger att undergå muntlig pröfning å därför bestämd tid; dock att lärjunge å realgymnasiet, som hvarken i matematik eller i fysik aflagt godkänt skriftligt prof, ej må äga undergå dylik pröfning, såvida icke två tredjedelar af de lärare, som under sista terminen undervisat honom i de till den muntliga pröfningen hörande ämnen, anse sådant böra honom medgifvas.

§ 101. Inom två veckor, sedan de till den skriftliga pröfningen hörande arbeten blifvit af lärjungarna avslutade, skola dessa arbeten tillika med det vid deras bedömande förda protokoll jämte katalog öfver de åt lärjungarna under de tre näst föregående läse-terminerna tilldelade vitsord äfvensom uppgift å de lärare, hvilka i de olika ämnena skola förrätta den muntliga pröfningen, af rektor insändas till Öfverstyrelsen för att hållas vederbörande censorer till handa.

§ 102. 1. I den muntliga pröfningen är lärjunge skyldig att underkasta sig förhör i kristendom och modersmålet samt i minst åtta af öfriga läroämnen, som å den bildningslinje, hans examen afser, finnas upptagna å fjärde ringens timplan, eller i sju af dessa ämnen, såvida i detta senare fall de två återstående läroämnen å timplanen tillsammans ej upptaga mera än sex veckotimmar.

2. Lärjunge, som tillhör främmande trosbekännelse och varit frikallad från deltagande i undervisningen i kristendom, vare befriad från pröfning i detta ämne, men vare skyldig att före den

muntliga pröfningens början till rektor aflämna skriftlig redogörelse för den undervisning, han åtnjutit i religionskunskap, samt intyg öfver sina insikter i detta ämne.

3. Lärjunge, som förklarats berättigad till muntlig pröfning, äger att å den bildningslinje, hans examen afser, muntligen pröfvas såväl i ett på grund af § 8 bortvaldt ämne som i ämne, i hvilket han icke undergått skriftlig pröfning, äfven om sådan pröfning jämlikt § 96 varit i ämnet anordnad.

§ 103. Vid den muntliga pröfningen skola till censorernas kännedom tillhandahållas lärjungarnas under senaste läsåret utförda skriftliga arbeten och arbeten i teckning.

§ 104. 1. Ordning för den muntliga pröfningen bestämmes af vederbörande censorer i samråd med läroverkets rektor; dock må icke pröfningen för någon lärjunge utsträckas utöfver en dag, ej heller utöfver sex timmar.

2. Censorerna bestämma i hvilka af fjärde ringens läroämnen pröfning skall verkställas; börande denna för hvarje lärjunge å den bildningslinje, hans examen afser, omfatta minst sju af de å nämnda rings timplan upptagna läroämnen samt hufvudsakligen hafva till föremål de i gymnasiet två högsta ringar genomgångna lärostycken. Vid pröfningen i främmande lefvande språk äfvensom latin böra jämväl till extemporerad öfversättning föreläggas af Öfverstyrelsen för ändamålet bestämda arbeten.

3. Lärarna i fjärde ringen verkställe, enhvar i sitt läroämne, den muntliga pröfningen under den för ämnet enligt examensordningen anslagna tiden samt inom det omfång, som af censor bestämmes; ägande censor jämväl, därest han så finner lämpligt, öfvertaga pröfningen.

§ 105. 1. Sedan den muntliga pröfningen blifvit förrättad, afgifvas öfver lärjungens insikter i samtliga vid hans anmälan uppgifna läroämnen vitsord af vederbörande lärare; och bör härvid hänsyn tagas såväl till den skriftliga pröfningen, där sådan i ämnet förekommit, som till lärjungens förut och hufvudsakligen under de båda sista läsären ådagalagda kunskaper.

2. Häröfver före rektor protokoll, och skola i detsamma jämväl upptagas: de vitsord, som tilldelats lärjunge i den skriftliga pröfningen; det vitsord i geografi äfvensom, därest lärjunge anmält sig till examen i grekiska, de vitsord i matematik och teckning, som han vid flyttning till tredje ringen erhållit; af vederbörande lärare afgifna vitsord i teckning, gymnastik och vapenöfning samt musik för lärjunge, som i fjärde ringen i dessa ämnen åtnjutit undervisning; af kollegiet afgifna vitsord öfver flit och uppförande, företrädesvis afseende de sista läsären.

3. Såsom vitsord användas:

för läro- och öfningsämnen: de i § 99 mom. 3 angifna uttryck;

för flit: Mycket god, God, Mindre god;

för uppförande: Mycket godt, Godt, Mindre godt.

§ 106. 1. Om lärjunge erhållit vitsordet Godkänd eller därutöver i minst tio af de läroämnen, som å den bildningslinje, hans examen afser, finnas upptagna å fjärde ringens timplan, eller i nio af dessa ämnen, och i detta senare fall de två återstående läroämnena å timplanen tillsammans ej upptaga mer än sex veckotimmar, skall han i examen godkännas, såvida ej mera än halfva antalet af censorerna finner honom böra på grund af bristande insikter och mogenhet underkännas, dock att beträffande lärjunge, som tillhör främmande trosbekännelse och varit frikallad från deltagande i undervisningen i kristendom, erfordras, under i öfrigt enahanda villkor för examens godkännande, vitsordet Godkänd i ett läroämne mindre än här ofvan sagts. Har lärjunge blifvit af censor underkänd, skola skälen härtill upptagas i protokollet.

2. Examensprotokollet, hvilket jämväl bör innehålla uppgift å de ämnen, som förekommit i den muntliga pröfningen, skall underskrifvas af läroverkets rektor och de lärare, som till protokollet afgifvit vitsord, äfvensom af censorerna. Afskrift af detta protokoll skall inom två veckor efter den muntliga pröfningens avslutande af rektor insändas till Öfverstyrelsen.

§ 107. För lärjunge, hvars examen blifvit godkänd, utfärdas af rektor betyg i enlighet med fastställt formulär.

§ 108. Lärjunge, som varit berättigad att anmäla sig till undergående af studentexamen å den enligt § 92 utsatta tid, men under vårterminen sådan examen icke undergått eller i densamma icke blifvit godkänd, må, i händelse han önskar att under nästföljande hösttermin aflägga denna examen, före den 15 september därom göra anmälan hos vederbörande rektor, på sätt ofvan är stadgadt; och åligger det rektor att före samma månads slut till Öfverstyrelsen insända förteckning på dem, som sig sålunda anmält, jämte uppgift å deras examensämnen; ankommande det på Öfverstyrelsen att utsätta tid och ort för pröfningen, i afseende hvarpå ofvan meddelade föreskrifter skola i tillämpliga delar tjäna till efterrättelse.

§ 109. Aflagd studentexamen medför icke allenast behörighet att utan ytterligare pröfning varda såsom studerande vid universitet inskrifven utan därjämte, därest ej annorlunda framdeles varder stadgadt, de öfriga rättigheter och förmåner, som hittills åtföljt godkänd mogenhetspröfning.

Studentexamen för lärjungar från enskild undervisning.

§ 110. 1. Lärjunge, vare sig manlig eller kvinnlig, som åtnjutit enskild undervisning och önskar aflägga studentexamen, skall inom tid, som i §§ 94 och 108 stadgas, därom göra skriftlig anmälan hos rektor vid högre allmänt läroverk samt därvid lämna uppgift å de ämnen, i hvilka han, med hänsyn till bestämmelserna i §§ 96 och 102, § 106 mom. 1 samt § 112, önskar blifva i den skriftliga och muntliga examen pröfvad. Vid denna anmälan skall examinanden foga vederbörande prästerskaps intyg om ålder och god frejd, uppgift om bostad, redogörelse för sina studier under de fyra sista åren och den undervisning, han därvid begagnat, samt uppgift å de kurser, han i de särskilda ämnena inhämtat, äfvensom, därest han inom de två sista åren bevisat offentligt läroverk, vederbörligt afgangsbetyg därifrån.

2. Den, som anmäler sig till examen, skall antingen genom betyg från gymnasiet andra ring eller ock genom intyg öfver pröfning, verkställd i den ordning, som i mom. 3 sägs, styrka, att han i geografi och, därest han anmält sig till undergående af pröfning i grekiska, jämväl i matematik blifvit inom de tre sista åren pröfvad och godkänd enligt fordringarna för flyttning till gymnasiet tredje ring.

3. Den i mom. 2 omförmälda pröfning skall, efter anmälan hos rektor vid något af de högre allmänna läroverken, anställas af lärare, som undervisar i andra ringen, å den tid och i den ordning, som rektor efter samråd med sagde lärare bestämmer. Vitsord öfver dylik pröfning skall antecknas i kollegiets protokoll och genom utdrag därur den examinerade meddelas.

Examinand erlägger för hvarje ämne den afgift, som i § 118 stadgas för ämne, i hvilket skriftligt prof ej afläggas.

4. Den, som önskar inom de i § 102 mom. 1 angifna gränser befrias från muntlig pröfning i ett eller två ämnen, skall styrka, att han, på sätt i mom. 2 och 3 af denna § sägs, i dessa ämnen blifvit inom de tre sista åren pröfvad och godkänd enligt fordringarna för flyttning till tredje ringen.

5. Den, som vill undergå examen, skall vid anmälan erlägga tjugu kronor, hvilka af rektor inom tid, som i § 94 mom. 2 sägs, till Statskontoret insändas, samt före den skriftliga pröfningen tio kronor och före den muntliga pröfningen tjugu kronor; varande de bägge senare afgifterna afsedda att fördelas mellan rektor och de lärare, som i pröfningarna deltagit.

6. Uppgift å dem, som sig sålunda anmält, jämte de af dem företedda handlingar aflämne rektor, då han insänder den i § 94 mom. 1 och § 108 föreskrifna förteckning.

§ 111. Lärjungar från enskild undervisning skola undergå samma skriftliga pröfning som läroverkens lärjungar, men skild, mera omfattande muntlig pröfning. Examen skall anställas vid det läroverk, som för hvarje examinand af Öfverstyrelsen bestämmes.

§ 112. Examinand, som erhållit minst vitsordet Godkänd för den svenska uppsatsen och två andra skriftliga prof, äger att undergå muntlig pröfning å därför bestämd tid; dock att examinand å realgymnasiet, som hvarken i matematik eller i fysik aflagt godkändt skriftligt prof, ej må äga att undergå muntlig pröfning, såvida icke två tredjedelar af de lärare, som deltagit i bedömandet af hans skriftliga arbeten, anse sådant böra honom medgifvas.

§ 113. Sedan de skriftliga profven blifvit bedömda, skall rektor vid det läroverk, där detta skett, underrätta examinand om utgången af den skriftliga pröfningen samt, så snart ske kan, om tiden för det muntliga förhöret.

§ 114. 1. Vid bestämmandet af ordningen för den muntliga pröfningen skall tiden för examen så beräknas, att minst en half timme i hvarje läroämne anslås till pröfning af en eller två lärjungar; dock må icke förhöret för någon lärjunge utsträckas utöfver två dagar, ej heller utöfver sex timmar någondera dagen.

2. Förhöret skall afse gymnasiets lärokurser och omfatta samtliga de å fjärde ringens timplan upptagna läroämnena, i hvilka examinanden anmält sig vilja undergå muntlig pröfning.

3. Det muntliga förhöret förrättas af lärarna i gymnasiets fjärde ring eller, om flera afdelningar af denna ring finnas, af dem bland nämnda lärare, som rektor bestämmer.

4. Lärjunge från enskild undervisning äger att, om han så önskar, före den muntliga pröfningens början förete af vederbörande lärare vid högre allmänt läroverk afgifvet vitsord i teckning, gymnastik och vapenöfning samt musik.

5. I protokollet öfver den muntliga pröfningen upptagas: vitsord öfver den skriftliga och muntliga pröfningen, de i § 110 mom. 2 omförmälda vitsord äfvensom företedda vitsord i teckning, gymnastik och vapenöfning samt musik.

§ 115. För examen med lärjungar från enskild undervisning gäller för öfrigt i tillämpliga delar hvad ofvan är stadgadt om examen med läroverkens lärjungar; dock må lärjunge från enskild undervisning, som i något ämne visat sig icke hafva inhämtat insikter, motsvarande dem, hvilka fordras för flyttning till tredje ringen, ej i examen godkännas.

Fyllnadspröfning efter aflagd studentexamen.

§ 116. Den, som aflagt godkänd studentexamen, äger rätt dels att i ämne, som icke förekommit i hans examen, undergå pröf-

ning, dels ock att i ämne, som ingått i hans examen, undergå förnyad pröfning af sina insikter; dock att sådan pröfning icke af någon må afläggas mera än en gång i samma ämne och å samma linje.

§ 117. Anmälan till dylik pröfning skall göras hos rektor vid något af de högre allmänna läroverken, hvilken det åligger att inom två veckor till Öfverstyrelsen insända anmälningshandlingarna. Pröfningen skall ske vid det läroverk, som Öfverstyrelsen för hvarje examinand anvisar, och anställas af lärare, som undervisar i fjärde ringen, å den tid och i den ordning, som rektor efter samråd med sagde lärare bestämmer. Betyg öfver dylik pröfning skall antecknas i kollegiets protokoll och genom utdrag därur den examinerade meddelas.

§ 118. Den, som anmäler sig till fyllnadspröfning, skall därvid erlägga tre kronor, som tillfalla läroverkets rektor, samt dessutom, att tilldelas vederbörande lärare, sex kronor för hvarje läroämne, i hvilket han önskar undergå pröfning, såvida i detta ämne skriftligt prof afläggas, eljest, där icke annorlunda är föreskrifvet, tre kronor för hvarje ämne.

FJÄRDE KAPITLET.

Rektor samt öfriga lärare och tjänstemän.

Lärarepersonalen, dess aflöningsförmåner m. m.

§ 119. 1. Vid de allmänna läroverken skola till det antal, som för hvarje särskildt läroverk i dess stat är bestämdt, vara anställda följande ämneslärare, nämligen:

vid högre allmänt läroverk: rektor, lektorer och adjunkter; vid realskola: rektor och adjunkter, samt

vid samskola: rektor, adjunkter, första lärarinna och lärarinnor.

2. Vid hvarje allmänt läroverk skola därjämte för undervisningen i teckning, musik och gymnastik samt vid samskola i kvinnligt handarbete, i enlighet med den fastställda staten, vara anställda öfningslärare.

3. Vid läroverk, där undervisning i slöjd är anordnad, skall jämväl vara anställd lärare i detta ämne.

§ 120. 1. Vid läroverk, där de enligt läroverkets ordinarie stat tillgängliga ämneslärare befinnas otillräckliga för undervisningens behöriga uppehållande, åligger det rektor att i den ord-

ning, som i mom. 2 och 4 närmare angifves, hos Öfverstyrelsen göra framställning om vidtagande af de åtgärder, som af sagda förhållande påkallas.

2. I sådant syfte skall rektor årligen före den 1 maj, med afseende på nästföljande läsår eller viss del däraf, till Öfverstyrelsen inkomma med förslag å det antal lärare utöfver de i läroverkets ordinarie stat upptagna, som han, med tillämpning af bestämmelserna i §§ 13, 14, 44, 45 och 133, finner vid läroverket erforderligt. Sådant förslag bör åtföljas af de uppgifter, som äro stadgade eller af Öfverstyrelsen för ändamålet kunna komma att föreskrifvas.

Efter pröfning af de inkomna förslagen bestämmer Öfverstyrelsen inom af Kungl. Maj:t för hvarje år på framställning af Öfverstyrelsen bestämda gränser, om och till hvilket antal extra lärare skola vid de särskilda läroverken anställas, samt meddelar i sammanhang därmed föreskrifter i fråga om lärjungarnas antal och fördelning i klasser och afdelningar; ägande Öfverstyrelsen därjämte, där förhållandena vid något läroverk synas göra inrättandet af ny ordinarie läraretjänst erforderligt, därom hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning.

3. Skulle vid höstterminens början efter verkställd flyttningspröfning befinnas, att sammanlagda antalet af de lärjungar, hvilka antingen förut tillhöra viss klass eller ring och äro berättigade att där kvarstanna eller blifvit i föreskrifven ordning dit uppflyttade, är så stort, att det inom hvarje för klassen eller ringen bestämd afdelning öfverstiger det i § 45 mom. 2 stadgade antal, skall rektor skyndsamt ingå till Öfverstyrelsen med anmälan om förhållandet jämte förslag till den åtgärd, som af omständigheterna må anses påkallad, hvarefter Öfverstyrelsen med ärendet förfar, som här ofvan i mom. 2 sägs.

4. Vid läroverk, där det visar sig behöfligt att ålägga lärare i teckning eller i musik utsträckt tjänstgöring eller att anställa extra lärare för undervisningen i dessa ämnen, åligger det rektor att, med afseende på nästföljande läsår eller viss del däraf, så vidt ske kan före den 1 maj eller eljest vid höstterminens början omedelbart efter avslutade inträdes- och flyttningspröfningar till Öfverstyrelsen inkomma med framställning i frågan jämte förslag å det antal timmar, som i förenämnda afseenden anses erforderligt; börande framställningen åtföljas af de uppgifter, som äro stadgade eller af Öfverstyrelsen kunna komma att föreskrifvas.

Efter pröfning af de inkomna förslagen bestämmer Öfverstyrelsen, inom de gränser för ändamålet beviljadt anslag medgifver, det antal timmar, som vid hvarje särskildt läroverk skall åläggas ifrågavarande lärare.

5. Vid läroverk, där läraren i gymnastik fått sig ålagd en mera ansträngande eller omfattande tjänstgöring, skall rektor årligen före den 1 oktober med afseende på det löpande läsåret till Öfverstyrelsen inkomma med framställning och förslag om tilläggsarfvode åt sagde lärare; börande därvid meddelas de uppgifter, som äro stadgade eller af Öfverstyrelsen kunna komma att föreskrifvas. Sedan Öfverstyrelsen därefter till Kungl. Maj:t inkommit med yttrande, bestämmer Kungl. Maj:t till hvilket belopp sådant arfvode må utgå.

§ 121. 1. Astundar lärare tjänstledighet och föränledes denna af vederbörligen styrkt sjukdom, göra ansökan hos Öfverstyrelsen, som i anledning däraf beslutar.

2. Öfverstyrelsen äge ock att åt lärare, som af annan anledning än den i mom. 1 sagda önskar tjänstledighet, bevilja sådan till en tid af högst två terminer i följd.

3. Lärare, hvilken fått sig sådan tjänstledighet, som i mom. 2 sägs, beviljad under en tid af två terminer i följd och är i behof av fortsatt tjänstledighet, göra därom ansökan hos Kungl. Maj:t.

§ 122. 1. Extra och vikarierande lärare och lärarinnor förordnas, sedan vederbörande rektor inkommit med förslag i ämnet, af Öfverstyrelsen, och få öfver sådan åtgärd besvär ej anföras.

2. Likaledes äger Öfverstyrelsen på rektors förslag för viss tid antaga äfvensom entlediga lärare i slöjd vid högre allmänt läroverk och realskola för gossar, och få icke heller öfver sådan åtgärd besvär anföras.

§ 123. Skulle i något fall oförutsedda hinder möta för lärare att bestrida sin tjänst, äge rektor för högst två veckor bevilja tjänstledighet samt förordna vikarie; skolande rektor om sådan åtgärd ofördröjligen underrätta Öfverstyrelsen.

§ 124. Beträffande aflöningsförmåner och lönetursberäkning gälla hvad därom särskildt är stadgad.

§ 125. Lärare, som till uppflyttning i högre lönegrad önskar komma i åtanke, skall före den 1 november året innan den högre aflöningen skall tillträdas till rektor aflämna sin till Öfverstyrelsen ställda ansökan med bifogande af de handlingar och intyg, som nu äro stadgade eller af Öfverstyrelsen kunna komma att föreskrifvas; och åligger det rektor att ifrågavarande ansökan äfvensom egna ansökningshandlingar, där han själf söker uppflyttning, till Öfverstyrelsen före den 15 i samma månad insända.

Sedan Öfverstyrelsen i anledning af inkomna ansökningar fattat beslut, skall Öfverstyrelsen före utgången af därpå följande december månad om de beslutade uppflyttningarna underrätta såväl Statskontoret som till sökandenas förstärkande vederbörande rektorer.

§ 126. 1. Prebendehemman och boställen, där sådana finnas, samt andra läraretjänst åtföljande förmåner äge lärarna vid ett läroverk att, såsom hittills öfligt varit, efter ålder i tjänsten tillgodonjuta.

2. Vid ansökning till prästlägenhet eller annan till ecklesiastikståndet hörande befattning räkne hvarje på ordinarie stat uppförd ämneslärare vid allmänt läroverk prästerliga tjänstar ifrån den dag, han lärarebefattningen tillträdt.

3. Vikarierande eller extra ämneslärare räkne jämväl prästerliga tjänstar, såvida han uppnått tjugutre års ålder. Den, som tjänstgjort blott en termin, räkne tjänstar endast för den verkliga tjänstgöringstiden. Den åter, som två eller flera terminer efter hvarandra varit vid allmänt läroverk anställd, äge att i sin tjänst-ålder inberäkna äfven de på hvarje termin följande ferier.

§ 127. Med ordinarie ämneslärare- eller rektorstjänst må icke förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstbefattning, med mindre den vid pröfning af Öfverstyrelsen befines icke vara hinderlig för fullgörande af tjänstgöringen vid läroverket.

§ 128. 1. Det åligger ordinarie lärare och lärarinna att inom två månader före uppnåendet af den lefnads- och tjänst-ålder, som berättigar till pension från allmänna indragningsstaten, till Öfverstyrelsen ingifva sin till Kungl. Maj:t ställda ansökan om pension med bifogande af prästbetyg öfver sökandens ålder jämte vederbörligt tjänstgöringsbetyg öfver all den föregående tjänstgöring, som på bestämmande af pensionen kan öfva inflytande, äfvensom öfriga handlingar och intyg, på hvilka sökanden kan vilja stödja sin ansökan; åliggande det Öfverstyrelsen att med eget yttrande till Kungl. Maj:t översända handlingarna. Pröfvar Kungl. Maj:t skäligt bifalla ansökningen, meddelas utan särskild ansökan afsked af Kungl. Maj:t för rektorer och manliga ämneslärare samt af Öfverstyrelsen för öfriga lärare äfvensom för lärarinnor.

2. Astundar lärare eller lärarinna att efter uppnådd pensions-ålder fortfarande under viss tid varda vid sin tjänst bibehållen, ingifve inom tid, som i mom. 1 sägs, till Öfverstyrelsen sin till Kungl. Maj:t ställda ansökan med bifogande af samtliga de i sagda moment föreskrifna handlingar jämte intyg af rektor och läkare därom, att sökanden fortfarande anses kunna på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna; åliggande det Öfverstyrelsen att med eget yttrande till Kungl. Maj:t översända handlingarna. Skulle Kungl. Maj:t ej finna skäl bifalla ansökningen, förfares i afseende på pröfningen af frågan om pension och afsked för sökanden, såsom i mom. 1 sägs.

3. I afseende på villkoren för åtnjutande af pension från all-

männa indragningsstaten samt pensionens belopp gälle hvad därom särskildt är eller varder stadgadt.

4. Önskar rektor eller manlig ämneslärare i annan ordning än i mom. 1 sägs afgå från tjänsten, ingifve till Öfverstyrelsen sin till Kungl. Maj:t ställda ansökan om afsked. Annan lärare äfvensom lärarinna, hvilken önskar i annan ordning än i mom. 1 sägs afgå från sin tjänst, anhålle därom hos Öfverstyrelsen.

5. Lärarinna, som träder i gifte, vare skyldig att afgå från sin befattning och bör i sådant fall ofördröjligen till Öfverstyrelsen ingifva sin anhållan om afsked.

§ 129. I fråga om rätt till och beräkning af tjänst- och nådår efter afliden lärare gälle hvad därom är eller varder särskildt stadgadt.

Lärares skyldigheter.

§ 130. Lärare vise sina förmän vördnad och i tjänsten hörsamhet.

§ 131. 1. Läraren erinre sig städse, att han vid utöfningen af sitt ansvarsfulla kall i förhållande till lärjungan företräder faders ställe. Sorgfälligt befordre han lärjungarnas förkofran i gudsfruktan, sedlighet, flit och lydaktighet, i kunskaper och färdigheter, och besinne därvid alltid, att till det mål, som han vid lärjungarnas ledning bör hafva i sikte, föras de säkrast genom hans eget föredöme.

2. I sin uppfostrande verksamhet låte sig läraren alltid leda af gudsfruktan, pliktrohet, rättrådighet, saktmod och kärlek till den ungom, som är honom anförtrodd. Mildt, men allvarligt rätte han lärjunges förseelser, fästade noggrann uppmärksamhet på skillnaden emellan de fel, som härflyta från dennes ålder, och dem, som komma af vanart eller, lämnade utan rättelse, kunna därtill leda. Då läraren begagnar sin bestraffningsrätt, tage han sig väl till vara, att den icke utöfvas af nyck eller med öfverilning. Isynnerhet hafve han akt därpå, att icke bestraffningen genom missförhållande till felets beskaffenhet och den felandes sinnesart må alstra ökadt själfsväld eller förställning, bitterhet och modlöshet.

§ 132. 1. Hvarje lärare är skyldig att meddela undervisning i de läro- eller öfningsämnen, som höra till hans syssla.

2. Adjunkt och lärarinna äro pliktiga att därutöver, då sådant med hänsyn till de i § 12 gifna föreskrifter af kollegiet pröfvas nödigt, öfvertaga undervisningen äfven i andra inom läroverket förekommande ämnen. Samma skyldighet åligger lektor, såvida hans tjänstgöring, med iakttagande af de i § 133 med afseende på tim-

talet meddelade föreskrifter, befinnes icke kunna inskränkas till de ämnen, som till hans tjänst höra.

3. Där ej särskilda förhållanden göra annan anordning nödvändig eller önskvärd, skall lektor meddela undervisning å gymnasiet.

4. Lärare i teckning är skyldig att, där sådant af rektor pröfvats lämpligt, meddela undervisning äfven i välskrifning.

§ 133. 1. Utöfver rektorsgöremålen åligger rektor vid högre allmänt läroverk en undervisningsskyldighet af tolf till sexton timmar, rektor vid realskola aderton till tjugu timmar i veckan.

2. Lektor, som tillika är domkapitelsledamot, vare förpliktad att vid läroverket hvarje vecka lämna undervisning aderton till tjugu timmar; lektor, som icke är domkapitelsledamot, och adjunkt, hvars hufvudsakliga tjänstgöring är förlagd till realskolans sjätte klass och gymnasiet, tjugu till tjugutvå timmar; öfriga adjunkter tjugufyra till tjuguåtta timmar, första lärarinna vid samskola tjugu till tjugutvå timmar; öfriga ämneslärarinnor tjugutvå till tjugusex timmar.

3. Inom de i mom. 1 och 2 stadgade gränser bestämmes närmare i hvarje särskildt fall undervisningstiden med hänsyn till tjänstgöringens beskaffenhet och omfattningen af den tid, som erfordras för att utom lärorummet granska och rätta lärjungarnas skriföfningar.

4. För rektor vid profärläroverk samt vid läroverk, hvars lärjungeantal i väsentlig mån öfverstiger det vid läroverk af samma art vanligen förekommande, äfvensom för rektor, som tillika är domkapitelsledamot, må undervisningstiden, efter medgifvande i hvarje särskildt fall af Öfverstyrelsen, kunna efter omständigheterna minskas, vid högre allmänt läroverk intill åtta timmar, vid realskola intill fjorton timmar i veckan.

5. För lärare, hvilkens tid i större utsträckning tages i anspråk för lärarekandidaters handledning, äfvensom för lärare, som fått sig ålagdt ett på grund af lärjungeantalets storlek eller antalet skriflag afsevärdt drygare hemarbete med rättandet af lärjungarnas skriföfningar eller annat därmed jämförligt arbete utom den egentliga undervisningstiden, må, där förhållandena sådant medgifva, de i mom. 2 stadgade lägsta timalen kunna minskas, dock icke utan Öfverstyrelsens medgifvande med mera än två timmar i veckan.

6. Vikarierande och extra lärare vare förpliktade att hvarje vecka lämna undervisning under ett antal timmar, motsvarande det som åligger lektor eller adjunkt, allt eftersom deras tjänstgöring är väsentligen lika med den, som åligger lektor eller adjunkt. Vikarierande och extra lärarinnor åligger samma undervisningsskyldighet som ordinarie lärarinna.

§ 134. 1. Lärare i teckning och musik äro skyldiga att undervisa, den förre vid realskola åtta timmar och vid högre allmänt läroverk femton timmar i veckan, den senare vid realskola sex timmar och vid högre allmänt läroverk tolf timmar i veckan, samt att därutöfver mot särskildt arvode åtaga sig utsträckt tjänstgöring, dock med iakttagande däraf, att denna utsträckta tjänstgöring ej må omfatta högre antal veckotimmar än tjugufyra för teckningslärare vid realskola, sjutton för teckningslärare vid högre allmänt läroverk och tre för musklärare.

2. Lärare i gymnastik är skyldig att meddela undervisning under så många timmar i veckan, som för undervisningens behöriga bestridande äro erforderliga, dock att lärare, som fått sig ålagd en mera ansträngande eller omfattande tjänstgöring, må åtnjuta tilläggsarvode till det belopp, som enligt § 120 mom. 5 af Kungl. Maj:t bestämmes.

§ 135. Lärare i slöjd vid läroverk, till hvilket för undervisning i detta ämne anslag af statsmedel utgår, äfvensom lärarinna i kvinnligt handarbete äro skyldiga att meddela undervisning så många timmar i veckan, som enligt undervisningsplanerna skola förekomma.

§ 136. Förutom den i §§ 132—135 stadgade undervisningsskyldighet åligger det hvarje lärare att till den omfattning, som förhållandena påkalla, efter af rektor uppgjord fördelning utöfva uppsikt vid skrifningar å läroverket äfvensom att under rasterna eller eljest, då sådant af särskild anledning kan påfordras, lämna rektor nödigt biträde vid tillsynen öfver lärjungarna.

§ 137. 1. Lärare inställe sig vid läroverket på utsatt tid, då termin begynner, och vare förpliktad att under terminen bo inom den kommun, där det läroverk, vid hvilket han tjänstgör, är beläget.

2. Vid undervisningstimme infinne sig lärare på utsatt tid i lärorummet och må ej utan giltigt förfall därifrån aflägsna sig före timmens slut.

3. Ej må lärare utbyta å arbetsordningen upptagen undervisningstimme mot annan, under hvilken lärjungarna enligt samma ordning böra äga ledighet från undervisningen, ej heller utan rektors tillstånd anmoda någon annan att i sitt ställe bestrida undervisningen.

§ 138. 1. Lärare, som af rektor erhåller uppdrag att såsom klassföreståndare hafva närmaste uppsikten öfver lärjungarna i viss klass eller afdelning, åligger i denna egenskap:

att söka genom en mera personlig beröring med lärjungarna vinna en närmare kännedom såväl om deras individuella läggning och enskilda förhållanden som äfven om deras framsteg i studier samt deras flit och uppförande;

att i sådant syfte på lämpligt sätt träda i förbindelse med lärjungarnas hem samt besöka dem i deras bostäder, detta senare i synnerhet då lärjunge ej har sitt egentliga hem i läroverksstaden;

att utöfva uppsikt öfver ordningen inom sin klass samt därvid särskildt tillse, att det åt lärjungarna upplåtna lärorummet med däri befintliga läroverkets tillhörigheter hållas i vederbörligt skick;

att leda den i § 170 föreskrifna klasskonferens;

att öfvervaka, att den anteckningsbok, som bör i hvarje lärorum finnas, på föreskrifvet sätt föres, samt för hvarje vecka taga kännedom om de anteckningar och anmärkningar, som däri göras, äfvensom att i fråga om de sistnämnda till lärjunges hem lämna erforderliga meddelanden;

att med afseende på lärjunges frånvaro från undervisningen utöfva nödig kontroll samt därom göra vederbörlig anteckning;

att enligt fastställt formulär uppgöra betygs katalog i två exemplar samt utfärda terminsbetyg för lärjungarna i klassen;

att, på sätt därom särskildt är stadgadt, deltaga i terminsavgiftsnämndens förhandlingar; samt

att i öfrigt i allt hvad till uppsikten öfver klassen hör gå rektor till handa.

2. Inträder förfall för klassföreståndaren, äge rektor att åt annan lärare uppdraga hans åligganden.

3. Vid samskola åligger det första lärarinna att såsom biträde åt rektor utöfva uppsikt öfver de kvinnliga lärjungarna samt att i afseende å dem gå honom till handa med råd och upplysningar.

§ 139. Till undervisningsmaterielen hörande föremål skola med ansvar vårdas af de lärare, som af rektor därtill utses. Utlåning af dylika läroverkets tillhörigheter vare tillåten endast med tillstånd af rektor samt emot ställd säkerhet, dock att dyrbarare föremål ej må utlånas utan tillstånd af rektor och kollegium samt endast till offentliga bibliotek eller andra institutioner, som ansvara för, att de med säkerhet förvaras.

§ 140. 1. Lärare vid profärläroverk vare pliktiga att, där så erfordras, biträda vid lärarekandidaters handledning.

2. Lärare vid läroverk, där efter Öfverstyrelsens bestämmande undervisningsprof kunna komma att afläggas, vare skyldiga att deltaga i sådant profs anordning och bedömande.

Rektors ämbete.

§ 141. Jämte sin lärarebefattning har rektor närmaste ledningen af läroverket sig anförtrodd.

§ 142. 1. Rektor åligger att vaka däröfver, att undervisningen

efter allmänna stadganden och särskilda föreskrifter ändamålsenligt fortgår, äfvensom att lärarna fullgöra sina skyldigheter.

2. Under de timmar, då rektor icke själf undervisar, bör han därför, så ofta hans öfriga göromål det medgifva, närvara vid öfriga lärares undervisning och meddela de föreskrifter, råd eller upplysningar, till hvilka han finner sig befogad.

3. Rektors plikt vare ock att tid efter annan taga kännedom om lärjungarnas skriftliga arbeten.

4. Hvarje försummelse eller öfverträdelse, den vare af rektor själf bemärkt eller hos honom tillkännagifven, skall han, så vidt ske kan, genast rätta eller efter omständigheterna hos vederbörande myndighet anmäla.

§ 143. 1. Åt lärare, som det åstundar, skall rektor utfärda tjänstgöringsbetyg enligt fastställt formulär; dock med rättighet för honom att göra de tillägg, till hvilka särskilda omständigheter kunna föranleda.

2. Före utgången af januari månad hvarje år skall rektor till Öfverstyrelsen insända uppgift enligt föreskrifvet formulär å de tjänstgöringsbetyg, som vid läroverket blifvit under sistförflutna kalenderåret utfärdade.

§ 144. Rektor skall tillse, att ämnes- och klasskonferenser, på sätt i §§ 167—173 närmare sägs, i behörig tid vid läroverket varda hållna, samt med biträde af vederbörande lärare öfvervaka, att dessa konferenser komma att motsvara det ändamål, som med dem afses.

§ 145. 1. Öfver lärjungarnas framsteg i kunskaper samt öfver deras flit och uppförande såväl å läroverket som ock, i den mån ske kan, utom detsamma skall rektor, med biträde af vederbörande klassföreståndare, öfva uppsikt, och bör denna uppsikt vara noggrannare, i den mån lärjungarna under vistelsen vid läroverket sakna nödig vård och tillsyn af föräldrar och målsmän.

2. För att tillgodose lärjungarnas behof af lämplig ungdomsläsning bör rektor, så vidt möjligt, draga försorg därom, att vid läroverket finnes en för lärjungarna särskildt afsedd boksamling.

3. Öfver lärjungarnas fysiska uppfostran samt sundhetsförhållandena vid läroverket skall rektor, med biträde af skolläkaren, hafva noggrann tillsyn samt särskildt vaka däröfver, att lärjungarna icke vid undervisningen eller genom därmed sammanhängande arbete öfveranstängas.

4. Rektor låte sig angeläget vara att främja samarbetet mellan lärjungarnas hem och läroverket samt lämne, där så lämpligen kan ske, tillträde till undervisningen åt föräldrar och målsmän äfvensom åt andra, som önska taga kännedom om arbetet vid läroverket.

§ 146. I hvarje mål, som lärjunge angår, det vare hos rektor ensam eller hos läroverkskollegiet anhängigt, äge rektor att infordra nödiga upplysningar af hvem det vara må, som sådana kan meddela. Skulle rektor vid något tillfälle finna sig befogad att af vederbörande polismyndighet fordra handräckning, skall sådan, på skriftligen framställd begäran, till hans förfogande ställas, hvar efter på hans ansvar hvile, huru densamma användes.

§ 147. För de lärjungar, som under sin vistelse vid läroverket enligt vederbörande målsmans önskan skola beredas till konfirmation, besörje rektor tillfälle till lämplig undervisning; och äge han i samråd med vederbörande konfirmationslärare afgöra i hvad mån ledighet från den öfriga undervisningen må för sådant ändamål medgifvas.

§ 148. Rektor åligger att efter plan, som nu är gällande eller af Öfverstyrelsen kan komma att föreskrifvas, upprätta och låta utdela:

terminskatalog, som skall utgifvas senast en månad efter höstterminens början samt, där den äfven för vårterminen från trycket utgifves, inom lika lång tid efter denna termins början; samt

årsredogörelse, som skall utgifvas senast en vecka före läsårets slut;

skolande såväl af terminskatalog som af årsredogörelse fem exemplar till Öfverstyrelsen och två exemplar till vederbörande Eforus omedelbart öfverlämnas.

Årsredogörelse för högre allmänt läroverk skall, åtminstone hvar tredje år, äfven innehålla en af rektor eller annan läroverkets lärare författad afhandling öfver ett vetenskapligt eller annat med skolans verksamhet sammanhängande ämne. Sådan afhandling må och kunna intagas i årsredogörelse för realskola.

§ 149. För fullgörande af de till läroverkets expedition hörande göromål är rektor ansvarig, och åligger det honom i detta afseende:

att ansvara för kollegiets protokoll samt verkställa uppsättning af utgående expeditioner;

att mottaga inkommande handlingar samt ombesörja, att föreskrifna uppgifter och andra utgående expeditioner varda behörigen afsända;

att öfver inkommande handlingar samt utgående expeditioner m. m. föra diarium efter fastställt formulär;

att likaledes efter fastställt formulär föra matrikel öfver vid läroverket intagna samt från läroverket afgangna lärjungar;

att ordna och förvara protokoll, konceptskrifvelser, betygs-kataloger, inkomna handlingar m. m. samt enligt därom särskildt gifna föreskrifter föra förteckning öfver läroverkets arkiv; äfvensom

att, där ej annorlunda är stadgadt, i föreskrifven ordning upprätta rekvisition å läroverkets lärare tillkommande aflönings-

medel samt medlen uppbära, till vederbörande utbetala och i laga ordning redovisa.

§ 150. 1. I fråga om läroverkets ekonomiska förvaltning åligger rektor:

att föra förteckning öfver all läroverket tillhörig fast och lös egendom samt ombesörja densammans brandförsäkring;

att ansvara för, att läroverkets tillhörigheter vårdas och att dess inkomster till vederbörligt ändamål användas;

att i enlighet med de närmare bestämmelser, som äro eller varda gifna, handhafva samt ansvara och redogöra för läroverkets kassor och uppbörd; äfvensom

att, på sätt därom särskildt är stadgadt, delta i terminsafgiftsnämndens förhandlingar.

2. Vid hvarje ombyte af rektor skall af Eforus eller Inspektor samt vid samskola af dess styrelse anställas inventering af läroverkets kassor och värdehandlingar samt öfriga tillhörigheter.

§ 151. Vid läroverk, där särskildt arfvode är till skrifbiträde åt rektor anslaget, skall rektor därtill utse lämplig och villig lärare vid läroverket, hvilken har till åliggande att, mot åtnjutande af nämnda arfvode, på rektors ansvar bestrida de expeditionsgöromål, som honom af rektor anförtros, samt i öfrigt gå rektor till handa vid dennes uppsikt öfver lärjungarna.

§ 152. 1. Vaktmästare och öfrig betjäning anställas, alltefter läroverkets behof och mot den aflöning, som kollegiet bestämmer, af rektor, hvilken tillika äger att för dem uppgöra instruktion.

2. Beträdas de i mom. 1 nämnda vaktbetjante med opålitlighet, försummelse, olydnad eller annan förseelse i tjänsten, äger rektor efter omständigheterna dem varna eller från tjänsten skilja.

§ 153. Vid realskola åligger rektor, där ej annorlunda särskildt bestämmes, att värda läroverkets boksamling, och skall han i detta afseende i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i § 159.

§ 154. Vid profårsläroverk skall rektor i afseende på lärarekandidaters handledning fullgöra hvad därom är särskildt stadgadt.

§ 155. Skulle för något fall i fråga om läroverkets angelägenheter bestämd föreskrift saknas, anmäle rektor sådant hos Öfverstyrelsen, som förordnar, huru i ärendet skall förfaras; ägande rektor emellertid att för tillfället meddela föreskrift, och gälle sådan föreskrift till ovillkorlig efterlefnad, intill dess Öfverstyrelsens beslut hunnit meddelas.

§ 156. Rektorerna vid de allmänna läroverken vare pliktiga att, då Kungl. Maj:t på Öfverstyrelsens framställning finner sådant påkalladt, mot den ersättning, som af Kungl. Maj:t bestämmes, sammanträda för att utbyta erfarenheter och öfverlägga om viktigare frågor rörande den högre undervisningen.

§ 157. Är rektorstjänst ledig, eller inträffar för dess innehavare laga förfall, vare, vid högre allmänt läroverk i tjänsten äldste lektor och vid öfriga läroverk äldste adjunkt pliktig att bestrida rektorsgöromålen, intill dess Öfverstyrelsen förordnat vikarie.

Öfriga tjänstemän.

§ 158. Vid hvarje högre allmänt läroverk äfvensom vid realskola, där Kungl. Maj:t så bestämmer, skall för värden af läroverkets bibliotek finnas en bibliotekarie, hvilken bland läroverkets lärare på rektors förslag för viss tid eller tills vidare utses af Öfverstyrelsen.

§ 159. Bibliotekarien åligger:

att vårda läroverkets bibliotek samt upprätta och föra följande kataloger: a) *ackvisitionskatalog*, hvari nyförvärfvade böcker och handskrifter med utsatt inköpspris eller, i händelse de äro skänkta, med gifvarens namn upptagas i den ordning, de inkomma; b) *nominalkatalog*, hvaruti böckerna upptagas i alfabetisk ordning; c) *realkatalog*, hvari de förtecknas efter olika kunskapsarter;

att, sedan rektor på förslag af bibliotekarien eller vederbörande ämneskonferens beslutit om bokinköp, verkställa sådant;

att efter samråd med rektor ombesörja inbinding af biblioteket tillhörande böcker samt att draga försorg om, att dess handskrifter, planscher och tryckalster på ändamålsenligt sätt ordnas och förvaras;

att öfvervaka, att nödiga åtgärder för renhållning och skydd af biblioteket och dess inventarier vidtagas;

att ombesörja, att å lämpligt ställe inom läroverkshuset uppställes ett för lärarna omedelbart tillgängligt handbibliotek, innehållande uppslagsböcker, ordböcker och andra böcker, som oftare behöfva rådfrågas;

att såväl under terminerna som under ferierna på tid, som af rektor på förslag af bibliotekarien bestämmes, hålla biblioteket öppet till begagnande för lärare och lärjungar äfvensom för andra inom staden eller orten bosatta personer;

att ansvara för utlåning af bibliotekets böcker, hvarvid iakttages, att lärare utan borgen äga rätt till boklån ur biblioteket; att till lärjunge utlåning sker mot af bibliotekarien godkänd borgen; att låntagare, som icke tillhör läroverket, är förpliktad att vid boklån ställa den säkerhet, bibliotekarien finner nödig, kunnande frågor därom af bibliotekarien underställas kollegiets pröfning och afgörande, samt att beträffande utlåning af handskrifter, planschverk och sådana sällsynta böcker, som i händelse de för-

komme, svårligen kunde ersättas, iakttaga hvad om läroverket tillhörande dyrbarare föremål i § 139 är stadgadt;

att föra en kortfattad lånejournal, upptagande för hvarje utlånt arbete titel och bandantal, datum för dess utlåning och återställande samt låntagarens namn;

att tillse, att för hvarje särskild bok eller verk, som från biblioteket på huru kort tid som helst utlånas, låntagaren afgifver skriftlig förbindelse att inom viss tid återställa lånet i oskadadt skick eller i annat fall dess vederbörligen utrönta bokhandelspris, jämte öfriga bevisliga anskaffningskostnader, ovillkorligen ersätta; äfvensom

att öfvervaka, att vid hvarje termins slut alla sedan föregående termins utgång utlånta böcker återställas samt att, om någon önskar behålla låntagets arbete utöfver sagda tid, detsamma då uppvisas och ny lånesedel lämnas.

§ 160. Vid hvarje läroverk antages af Öfverstyrelsen, efter förslag af vederbörande rektor eller, i fråga om samskola, af dess styrelse, för högst fem år, en skolläkare, som utom i läroverkets stat upptaget arfvode äger att ur läroverkets ljus- och vedkassa uppbära en krona om året för hvarje under höstterminen närvarande lärjunge.

§ 161. Skolläkaren har att utöfva uppsikt öfver lärjungarnas fysiska uppfostran samt sundhetsförhållandena vid läroverket, och tillkommer det honom för sådant ändamål:

att, för afgifvande af erforderligt intyg, på anmodan af rektor kostnadsfritt besiktiga obemedlade inträdesökande;

att vid början af hvarje termin, i närvaro af gymnastikläraren, underkasta samtliga lärjungar noggrann undersökning rörande deras kroppsutveckling och hälsotillstånd äfvensom minst en gång under läsåret särskildt undersöka deras syn- och hörsselförmåga samt att om resultatet af dessa undersökningar lämna rektor och vederbörande klassföreståndare underrättelse;

att äfven eljest, därest af hälsoskäl någon lärjunge af rektor till honom hänvisas, kostnadsfritt verkställa erforderlig undersökning;

att vid fall af smittosam sjukdom bland lärjungarna eller inom deras närmaste omgifning eller inom lärarens familj lämna rektor nödiga råd och vidtaga lämpliga åtgärder för att hindra smittans spridande samt kostnadsfritt meddela de i § 65 mom. 2 omfördälda intyg;

att vid inträffande sjukdomsfall kostnadsfritt vårda medellösa lärjungar;

att minst en gång i månaden besiktiga läroverkets lägenheter och sådana dess inrättningar, som hafva ett hygieniskt ändamål, och att äfvenledes minst en gång i månaden taga kännedom om

de gymnastiska öfningarnas utförande samt, därest skäl till anmärkning i dessa afseenden förekommer, därom göra skriftlig anmälan hos rektor;

att minst en timme i veckan på tid, som af rektor efter skol-läkarens förslag bestämmes, vara inom läroverkshuset tillstädes för att därvid gå rektor, lärare och lärjungar till handa med de råd, som lärjungarnas hälsotillstånd och sundhetsanordningarna vid läroverket kunna påkalla;

att taga kännedom om den arbetsordning, som vid läroverket tillämpas, samt att, därest densamma skulle ur hygienisk synpunkt befinnas gifva anledning till anmärkning, sådant för rektor anmäla;

att biträda gymnastikläraren vid upprättande af de tabellriskiska uppgifter rörande lärjungarnes deltagande i eller befrielse från gymnastikundervisningen, som äro stadgade eller af Öfverstyrelsen kunna komma att föreskrifvas, samt senast en månad efter hvarje termins slut till rektor afgifva berättelse enligt formulär, som af Öfverstyrelsen fastställles;

att, därest icke annan hygieniskt sakkunnig tillkallas, vid uppförande af nya och förändring af gamla läroverksbyggnader tillse, att hygienens fordringar iakttagas; samt

att i öfrigt bidra till iakttagandet af de i §§ 56—66 gifna föreskrifter.

Läroverkskollegium.

§ 162. 1. Ledamot af kollegiet är rektor och hvarje vid läroverket tjänstgörande ordinarie lektor, adjunkt eller ämneslärarinna äfvensom den, hvilken ensam med fullt ansvar såsom vikarie förestår sådan lärarens eller lärarinns tjänst.

2. Lärare i öfningsämne äfvensom lärare, hvilken är vid läroverket anställd utöfver dess ordinarie stat, äge i kollegiets öfverläggningar och beslut deltaga vid de tillfällen, då frågor förekomma, som angå undervisning, ordning och tukt eller utdelande af belöningar och understöd. Äfven då frågor förekomma, som röra läroverkets öfriga angelägenheter, må rektor, om han därtill finner skäl, tillkalla nämnda lärare att i öfverläggningarna, men ej i besluten, deltaga.

3. Vid behandling af frågor, som röra lärjungarnas hälsotillstånd och sundhetsförhållandena vid läroverket, skall skolläkaren i kollegiets öfverläggningar och beslut deltaga.

4. Ej må lärare, lärarinna eller skolläkare, som blifvit kallad till kollegiets sammankomst, utan laga förfall därifrån uteblifva.

§ 163. Är Eforus vid lärosätet närvarande, varde han men eljest Inspektor, där sådan finnes, genom rektor underrättad om

kollegiets sammankomst. Kommer Eforus eller Inspektor vid kollegiets sammanträde tillstädes, deltag han såsom ordförande, där han så vill, i målens behandling.

§ 164. 1. Är fråga om lärjunges skiljande från läroverket, vare kollegiet icke domfört, med mindre två tredjedelar af läroverkets samtliga tjänstgörande ordinarie, vikarierande och extra lärare äro närvarande.

2. För beslutsmässighet i öfriga ärenden erfordras, att mera än hälften af dem, som enligt § 162 skola i behandlingen af de olika ärendena deltaga, är tillstädes.

3. Befinnes kollegiet ej domfört eller eljest ej beslutsmässigt, äge ordföranden att nödigt antal för allmänt förtroende inom orten kända personer adjungera.

§ 165. 1. Rektor sammankalle kollegiet, vare vid dess sammanträden föredragande samt, såvida icke Eforus eller Inspektor är närvarande och önskar leda förhandlingarna, ordförande.

2. Vid omröstning inom kollegiet äge, i händelse af lika röstetal, ordföranden afgörande röst.

3. Vid målens behandling i kollegiet iakttages den skyndsamhet och vid protokollets affattande den korthet, som med hvarje ärendes behöriga utredning äro förenliga.

4. Anser rektor sig ej kunna biträda kollegiets beslut, äge han underställa detsamma Öfverstyrelsens pröfning.

§ 166. Ärenden, som röra undervisningen, skoltukten eller läroverkets angelägenheter i allmänhet och enligt denna stadga eller särskilda föreskrifter tillhöra kollegiets pröfning, handläggas af detsamma med den myndighet, samma stadga eller särskilda föreskrifter medgifva.

Ämnes- och klasskonferenser.

§ 167. 1. Lärare, hvilka undervisa i samma ämne, skola på kallelse af rektor inom de tre första veckorna af hvarje termin sammanträda till ämneskonferens.

2. Ämneskonferens ledes af rektor eller på rektors anmodan af vederbörande hufvudlärare, hvilken senare ansvarar för, att protokoll föres samt att detta jämte afskrift af detsamma till rektor i så god tid aflämnas, att afskriften till Öfverstyrelsen kan insändas för höstterminen före den 15 oktober och för vårterminen före den 15 februari.

3. Vid högre allmänt läroverk är lektor hufvudlärare i de ämnen, som äro förenade med hans tjänst. Finnas vid ett och samma läroverk flera lektorer i samma ämne, fördele rektor dem emellan deras åligganden. Där lektor i något ämne icke finnes,

fullgöre rektor eller den lärare, som rektor därom anmodar, de åligganden, som tillkomma hufvudlärare.

Vid realskola, som ej är förenad med gymnasium, vare rektor eller de lärare, som rektor därom anmodar, att anse som hufvudlärare.

Därest vid ett läroverk all undervisning i ett ämne bestrides af allenast en lärare, skall om denne i tillämpliga delar gälla hvad om ämneskonferens är stadgadt.

§ 168. Ämneskonferens tillkommer beträffande dithörande ämne:

att med hufvudsaklig ledning af den i de stadgade undervisningsplanerna angifna kursfördelning närmare bestämma lärokurser för hvarje klass eller ring;

att uppgöra gemensam plan för ämnets metodiska behandling på läroverkets olika stadier;

att afgifva förslag i fråga om inköp af böcker och annan undervisningsmateriel;

att pröfva behovet af nya läroböcker samt i sådant afseende afgifva förslag, som genom rektor till Öfverstyrelsen insändes; äfvensom

att i öfrigt öfverlägga och rådgöra om för ämnets behandling viktigare frågor samt afgifva de yttranden, som kunna komma att infördras.

§ 169. Lärare i de ämnen, som äga närmare sammanhang med hvarandra, böra tid efter annan på kallelse af rektor och under ledning af honom eller den bland lärarna, som han därom anmodar, sammanträda och rådgöra om ett i möjligaste mån likformigt sätt att behandla dessa ämnen; skolande rektor i läroverkets diarium göra anteckning om tiden för dylikt sammanträde.

§ 170. 1. Lärare, hvilka undervisa i samma klass, ring eller afdelning, skola hvarje termin på tid, som af rektor bestämmes, sammanträda till klasskonferenser.

2. Vederbörande klassföreståndare lede dessa konferenser och göre om förhandlingarna kort anteckning, som förvaras i läroverkets arkiv.

§ 171. Klasskonferens tillkommer i fråga om den klass, ring eller afdelning, som den afser:

att bereda lärarna tillfälle att utbyta erfarenheter och åsikter i fråga om lärjungarnas individuella läggning och enskilda förhållanden samt att vidtaga därpå betingade mått och steg i fråga om behandlingen af de särskilda lärjungarna;

att öfverlägga beträffande lärjungarnas framsteg i studier, deras flit och uppförande samt, där så finnes lämpligt, besluta om meddelande af anmärkningar i dessa afseenden;

att anställa undersökning beträffande fördelningen och omfattningen af lärjungarnas hemarbete samt, därest det därvid skulle

visa sig, att detta arbete icke är fördeladt efter de i § 18 mom. 7 angifna grunder eller i något ämne ålägges lärjunge till ett mått, som kan betaga honom nödig hvila och förströelse eller hindra förberedelse i andra ämnen, föreslå åtgärder till rättelse i detta afseende;

att, därest anledning förefinnes till anmärkning beträffande det åt klassen upplätta lärorummet eller ordningen inom detsamma därutinnan söka ändring;

att vid slutet af hvarje termin bestämma vitsord öfver lärjungarnas allmänna flit och till kollegiet afgifva förslag å belöningar och understöd; samt

att i öfrigt öfverlägga och yttra sig om alla sådana frågor rörande klassen, som af rektor, kollegium eller klassföreståndare kunna föreläggas konferensen.

§ 172. 1. Vid ämnes- eller klasskonferens beslutade åtgärder skola underställas rektors godkännande.

2. Det åligger beträffande ämneskonferens vederbörande hufvudlärare samt i fråga om klasskonferens klassföreståndare att, i hvad på dem kan ankomma, på lämpligt sätt öfvervaka, att vid konferensen beslutade och af rektor godkända åtgärder verkställas, men äge dessa lärare icke utan rektors vetskap och bifall uti ifrågavarande afseenden vidtaga några anordningar.

§ 173. Ej må lärare, som blifvit kallad till ämnes- eller klasskonferens, utan laga förfall därifrån uteblifva.

FEMTE KAPITLET.

Tillsättning af tjänster.

Rektorstjänst.

§ 174. För behörighet till rektorstjänst vid högre allmänt läroverk fordras att vara ordinarie ämneslärare och hafva fullgjort villkoren för att kunna till lektor utnännas samt för behörighet till rektorstjänst vid realskola att vara ordinarie ämneslärare.

§ 175. 1. Där Kungl. Maj:t icke vill genom utnämning tillsätta rektorstjänst, förordnas rektor af Kungl. Maj:t på viss tid.

2. Senast fem månader, innan rektorsförordnande löper till ända, göre Öfverstyrelsen underdånig anmälan därom; och äger Öfverstyrelsen, om den så anser lämpligt, föreslå förnyelse af förordnandet.

3. Därest icke Kungl. Maj:t efter sådant förslag, som i mom. 2 sägs, finner skäl meddela förnyadt förordnande, äfvensom eljest

vid ledighet af rektorsbefattning kungöre Öfverstyrelsen ledigheten genom anslag i sin lokal samt genom den tidning, hvari officiella meddelanden införas, med tillkännagifvande, att den, som önskar komma i åtanke vid tjänstens tillsättande, bör senast före klockan tolf på trettonde dagen efter den dag, då kungörelsen blifvit intagen i nämnda tidning, hos Öfverstyrelsen göra anmälan därom med bifogande af vederbörligen styrkt meritförteckning och öfriga handlingar, genom hvilka han önskar ådagalägga sin behörighet. Sedan anmälningstiden utgått och de inkomna anmälningshandlingarna blifvit pröfvade, skall Öfverstyrelsen till Kungl. Maj:t insända nämnda handlingar och därvid på anförda grunder förordna af de anmälda, hvilken med hänsyn till insikter, erfarenhet och öfriga egenskaper, som företrädesvis erfordras hos styresmannen för ett läroverk, finnes lämpligast, eller ock, där sådant förord icke anses böra lämnas åt någon af de anmälda, afgifva förslag å annan till tjänsten behörig och lämplig ordinarie lärare.

§ 176. Då ordinarie ämneslärare af Kungl. Maj:t till rektor förordnas, skall hans innehafvande ordinarie tjänst i vanlig ordning tillsättas. Därvid iakttages, att den, som till sistnämnda tjänst utnämnes, skall, därest den tillförordnade rektorn återtager utförelsen af sin ämneslärartjänst, vara skyldig träda i tjänstgöring vid det läroverk, Kungl. Maj:t bestämmer.

Lektors- och adjunktstjänst.

§ 177. 1. Då lektors- eller adjunktstjänst vid allmänt läroverk blifvit ledig, skall rektor ofördröjligen till Öfverstyrelsen insända underrättelse därom jämte uppgift å de läroämnena, som med tjänsten varit förenade, och åligger det tillika rektor att, så snart ske kan, efter kollegiets hörande afgifva förslag angående de ämnena, i hvilka den blifvande läraren bör undervisa, hvarvid, om tjänsten anses böra medföra undervisningsskyldighet företrädesvis i visst ämne, sådant bör tillkännagifvas; skolande jämväl lämnas en öfversikt af det antal undervisningstimmar inom samtliga läroämnena, som bestrides af ordinarie lärare eller deras vikarier äfvensom af extra lärare, där sådana finnas anställda, samt anföras det eller de särskilda skäl, hvarpå förslaget grundar sig.

2. Vid afgifvande af sådant förslag, som i mom. 1 omförmäles, skall iakttagas, att lektorstjänst i regeln bör omfatta två, adjunktstjänst tre läroämnena.

Beträffande lektorstjänst, som omfattar undervisning i kristendom, iakttages, att densamma alltid skall anses medföra undervisningsskyldighet företrädesvis i detta ämne, samt att den, där förhållandena sådant medgifva, bör omfatta endast ämnet kristendom.

I fråga om adjunktstjänst, med hvilken undervisningsskyldighet i naturlära är förenad, iakttages, att tjänsten må kunna ledigförklaras antingen i endast detta ämne jämte ett annat eller i biologi jämte två andra ämnen eller ock i fysik och kemi tillika med två andra ämnen.

3. Såväl vid ledig lektorstjänst som vid ledig adjunktstjänst skola de läroämnena, tjänsten skall omfatta, förenas väsentligen med hänsyn till ämnenas inbördes samhörighet, dock att nödigt afseende äfven må kunna fästas vid läroverkets förhandenvarande behof af lärarekraft i visst ämne. Särskildt bör beträffande ledig lektorstjänst tillses, att hvarje å gymnasietstimplan upptaget läroämne, såvidt möjligt är, varder af lektor företrädt.

§ 178. 1. Efter pröfning af det i § 177 omförmälda förslag bestämmer Öfverstyrelsen hvilka läroämnena den lediga tjänsten skall omfatta och kungör därpå ledigheten genom anslag i Öfverstyrelsens lokal och genom den tidning, hvari officiella meddelanden införas. Därest tjänsten anses böra medföra undervisningsskyldighet företrädesvis i visst ämne, skall sådant vid ledigförklarandet särskildt angifvas.

2. Den, som till den sölunda ledigförklarade tjänsten vill ifrågakomma, har att senast före klockan tolf på trettonde dagen efter den dag, då kungörelse blifvit intagen i den tidning, hvari officiella meddelanden införas, till Öfverstyrelsen ingifva sin till Kungl. Maj:t ställda ansökan med därtill hörande handlingar. Skulle ansökningstiden utgå å helgdag, utsättes fatalietiden till nästföljande söckendag.

§ 179. Sökande till lektors- eller adjunktstjänst skall

1) vid den tid, då tjänsten är att tillträda, hafva uppnått tjugutre års ålder;

2) vara fri från sjukdom och lyte, som gör den sökande för lärarekallet olämplig;

3) vara känd för hedrande vandel samt, därest tjänsten omfattar undervisning i kristendom, bekänna sig till den rena evangeliska läran;

4) utmärka sig för det allvar och den stadga i karaktären samt den foglighet i lynnet, som ungdomens ledning kräfvär;

5) besitta förmåga att lätt och tydligt meddela undervisning;

6) äga grundlig insikt i de ämnena, som till den sökta tjänsten höra;

7) hafva förberedt sig till lärarekallet genom vederbörligen genomgången profårskurs; samt

8) vid allmänt läroverk eller annan under Öfverstyrelsens inseende ställd läroanstalt eller vid folkskoleseminarium hafva under minst två läsår med nit och skicklighet bestridit tjänstgöring till den omfattning, som enligt § 133 mom. 2 åligger lektor eller

adjunkt, eller under minst lika lång tid hafva såsom docent vid universitet bestridt tjänstgöring af enahanda art, som för docent, hvilken vunnit behörighet till anställning vid allmänt läroverk, berättigar till lönetursberäkning vid sådant läroverk.

§ 180. 1. Såsom särskilda villkor för behörighet till lektorstjänst gälle:

att hafva aflagt filosofie licentiatexamen samt att hafva dels i särskild pröfning, hvarom närmare bestämmelser meddelas i närdiga kungörelsen den 14 oktober 1892, erhållit vitsord om minst godkända insikter i antropologi och logik, därest icke teoretisk filosofi ingår i hans filosofie kandidat- eller licentiatexamen, dels i sistnämnda examina erhållit minst vitsordet godkänd antingen i fyra bland examensämnen nordiska, tyska, engelska, romanska, latinska och grekiska språken, historia, statskunskap och geografi eller i fyra bland examensämnen matematik, fysik, kemi, geologi, botanik, zoologi och geografi eller i tre ur den ena och i ett fjärde ur den andra gruppen valda ämnen; hvarvid iakttages, att med betyg i grekiska språket skall vara förenadt betyg i latin, med betyg i statskunskap betyg antingen i historia eller i geografi, med betyg i geologi betyg antingen i geografi eller i kemi, med betyg i fysik betyg i matematik, med betyg i botanik betyg i zoologi och med betyg i zoologi betyg i botanik; samt

att därjämte inför vederbörande fakultet hafva aflagt disputationsprof i ämne, som hör till den sökta tjänsten, och att därvid i afseende å såväl författandet som försvaret hafva vitsordats med betyget Godkänd eller därutöfver.

Behörighet att söka lektorstjänst, som omfattar undervisning i kristendom, tillkomme ock den, som aflagt antingen teologie licentiatexamen eller filosofie licentiatexamen jämte teologie kandidatexamen och som tillika fullgjort hvad om disputationsprof är stadgad.

Beträffande disputationsprof för lektorstjänst iakttages:

att afhandling i främmande lefvande språk skall vara författad på det språk, afhandlingen afser, samt afhandling i klassisk filologi på latin;

att disputationsprof i astronomi eller mekanik, som i afseende å såväl författandet som försvaret vitsordats med betyget Godkänd eller därutöfver, medför behörighet till lektorstjänst, i hvilken matematik ingår som läroämne.

2. Såsom särskilda villkor för behörighet till adjunktstjänst gälle:

att hafva fullgjort de för behörighet till lektorstjänst stadgade kunskapsprof, dock att för adjunktstjänst disputationsprof icke är erforderligt, eller att hafva aflagt filosofie kandidatexamen med vitsord om minst godkända insikter i fyra ämnen, valda på sätt i

mom. 1 är stadgad, samt att dessutom, därest teoretisk filosofi ej ingår i examen, hafva undergått sådan pröfning i antropologi och logik, som i samma moment omförmäles.

Behörighet att söka adjunktstjänst, som omfattar undervisning i kristendom, tillkomme ock den, som aflagt teologie kandidatexamen jämte filosofie kandidatexamen.

3. Genom stadgandena i §§ 179 och 180 sker ingen ändring i den behörighet till ämneslärarebefattning vid allmänt läroverk, som enligt hittills gällande bestämmelser af någon redan förvärfvats eller inom utgången af år 1906 kan komma att, för så vidt det gäller aflagda examina, förvärfvas.

§ 181. Beträffande profärskurs och rätt för lärare att, efter anmälan hos Öfverstyrelsen, aflägga undervisningsprof efter genomgången profär gälle hvad därom särskildt stadgas.

§ 182. Sökande till lektors- eller adjunktstjänst skall vid ansökningen foga:

1) behörigen styrkt meritförteckning, innehållande uppgift om ålder, föregående befattningar, utgifna arbeten, af offentliga myndigheter undfångna betyg äfvensom andra omständigheter, hvilka sökanden vill åberopa såsom befordringsskäl;

2) i original eller behörigen styrkt afskrift:

a) prästbetyg om sökandens ålder;

b) läkarebetyg angående frihet från sjukdom och lyte, som i § 179 punkt 2) sägs;

c) betyg öfver vederbörliga examina och disputationsprof i enlighet med föreskrifterna i § 180;

d) vitsord öfver behörigen genomgången profärskurs;

e) betyg öfver sådan tjänstgöring, som i § 179 punkt 8) är föreskrifven; äfvensom, därest icke sistnämnda betyg afser de senaste sex månaderna före ansökningstidens utgång.

f) vederbörligt, inom sist omförmälda tid utfärdadt tjänstgöringsbetyg samt, ifall den sökande icke under nämnda tid varit i tjänst anställd, annat vederbörligt intyg öfver verksamhet ochandel.

§ 183. 1. Sedan ansökningstiden gått till ända, åligger det Öfverstyrelsen att, efter pröfning af ansökningshandlingarna och efter det vederbörande rektor satts i tillfälle att inom utsatt tid däröfver afgifva yttrande, till Kungl. Maj:t nämnda handlingar insända jämte underdånigt förslag å den af de sökande, som på anförda grunder anses till den lediga tjänstens besättande främst böra komma i åtanke. Då fråga är om lektorstjänst, hvari kristendom ingår som ämne, skall, innan Öfverstyrelsen afgifver sitt förslag, genom Öfverstyrelsens försorg tillfälle beredas äfven vederbörande Eforus att inom utsatt tid i ärendet afgifva underdånigt yttrande, som till Öfverstyrelsen insändes.

2. Vid afgifvande af sådant förslag, som i mom. 1 omförmäles, skall i första hand tillses, att de villkor, som innehållas i § 179, blifvit uppfyllda, och skola därjämte såsom befodringsgrunder i följande ordning gälla:

a) skicklighet och nit i ungdomens undervisning och handledning;

b) lärdomsförtjänster, särskildt i de ämnen, som höra till den ifrågavarande tjänsten;

c) längden af föregående väl vitsordad tjänstgöring vid de i § 179 punkt 8) omförmälda läroanstalter.

Härvid må en mindre underlägsenhet enligt en föregående befodringsgrund kunna uppvägas af ett större företräde enligt en senare. I fråga om lektorstjänst skola dock lärdomsförtjänster, särskildt om de förefinnas i de till tjänsten hörande läroämnen, såsom befodringsgrund likställas med undervisningsskickligheten.

3. Beträffande lärare vid profärläroverk skall särskildt afseende fästas å sökandes lämplighet att biträda vid lärarekandidaters handledning.

4. Då ordinarie lärare söker annan tjänst af samma slag, som den han innehar, och därvid har att räkna sig till godo en längre tjänstetid, bör vid utnämningen skälig hänsyn äfven tagas till behovet af yngre och friskare krafter för tjänstens bestridande.

5. Sådant förslag å lärare, som i mom. 1 omförmäles, skall tillkännagifvas genom anslag i Öfverstyrelsens lokal samt genom den tidning, hvori officiella meddelanden införas.

§ 184. Öfver det i 183 omförmälda förslag må sökande kunna anföra underdåniga besvär, hvilka skola till Ecklesiastikdepartementet ingifvas före klockan tolf å trettonde dagen efter det förslaget blifvit kungjordt i den tidning, hvori officiella meddelanden införas.

Lärlarinnebefattning vid samskola.

§ 185. 1. I fråga om bestämmande af läroämnen för lärlarinnebefattning vid samskola och ledigförklarande af sådan befattning gälle hvad i § 177 och § 178 mom. 1 angående adjunktstjänst är stadgadt.

2. Den, som till ledigförklarad lärlarinnebefattning vill ifrågakomma, har att senast före klockan tolf på trettonde dagen efter den dag, då kungörelse blifvit intagen i den tidning, hvori officiella meddelanden införas, till Öfverstyrelsen ingifva sin ansökan med därtill hörande handlingar. Skulle ansökningstiden utgå å helgdag, utsättes fatalietiden till nästföljande söckendag.

§ 186. 1. För behörighet till lärlarinnebefattning gälla de vill-

kor, som i § 179 mom. 1—6 innehållas, äfvensom att sökanden skall vara ogift.

Dessutom fordras af sådan sökande:

att antingen hafva genomgått den treåriga kursen vid högre lärlarinneseminarier i Stockholm och därifrån erhållit godkänt afgångsbetyg samt därefter vid de i § 179 punkt 8) omförmälda läroanstalter under minst två år med nit och skicklighet bestridt tjänstgöring till den omfattning, som enligt § 133 mom. 2 åligger lärlarinna; eller

att hafva fullgjort hvad beträffande examina, profärskurs och tjänstgöring såsom lektor eller adjunkt är stadgadt.

2. Sökande till lärlarinnebefattning skall vid ansökningen foga:

1) behörigen styrkt meritförteckning, innehållande uppgift om ålder, föregående befattningar, utgifna arbeten, af offentliga myndigheter undfångna betyg äfvensom andra omständigheter, hvilka sökanden vill åberopa såsom befodringssskäl;

2) i original eller behörigen styrkt afskrift:

a) prästbetyg om sökandes ålder och därom, att sökanden är ogift;

b) läkarebetyg angående frihet från sjukdom och lyte, som i § 179 punkt 2) sägs;

c) betyg öfver vederbörliga examina, vitsord öfver behörigen genomgången profärskurs och betyg öfver föreskrifven tjänstgöring i enlighet med stadgandena i mom. 1 af denna §; äfvensom

d) vederbörligt, inom de senaste sex månaderna före ansökningstidens utgång utfärdadt tjänstgöringsbetyg samt, därest den sökande icke under nämnda tid varit i tjänst anställd, annat vederbörligt intyg öfver verksamhet och vandel.

§ 187. 1. Sedan ansökningstiden utgått, åligger det Öfverstyrelsen att, efter pröfning af ansökningshandlingarna, tillsätta befattningen. Därvid gälle i tillämpliga delar hvad i § 183 angående befodringsgrunder är stadgadt.

2. Öfver tillsättningen, som kungöres genom anslag i Öfverstyrelsens lokal och genom den tidning, hvori officiella meddelanden införas, må sökande, i den ordning som i § 184 sägs, kunna anföra underdåniga besvär; skolande af klaganden anmälan om de underdåniga besvären göras hos Öfverstyrelsen före besvärstidens utgång.

3. Fullmakt å lärlarinnebefattning må icke utfärdas, förrän tillsättningen vunnit laga kraft, men skall förses med datum för den dag, då tillsättningen skett; dock att, om Kungl. Maj:t i anledning af underdåniga besvär finner annan sökande än den af Öfverstyrelsen tillsatta böra erhålla tjänsten, fullmakten dateras för den dag, då Kungl. Maj:t pröfvat besvären.

Öfningslärarebefattning.

§ 188. 1. Då lärarebefattning i teckning, musik eller gymnastik blifvit ledig, göre rektor därom anmälan hos Öfverstyrelsen, hvar efter tjänsten kungöres ledig och sökes såsom i § 178 mom. 1 och § 185 mom. 2 sägs.

2. Utöfver hvad som angående sökande till ämnesläraretjänst jämlikt § 179 mom. 1—6 stadgas, fordras för behörighet till

a) lärarebefattning i teckning:

att antingen hafva aflagt realskolexamen eller genom intyg af vederbörande lärare vid allmänt läroverk hafva styrkt sig äga motsvarande kunskaper;

att hafva nöjaktigt genomgått den vid Tekniska skolan i Stockholm anordnade högre undervisningskurs för teckningslärare; skolan dock behörighet till teckningslärarebefattning vid realskola jämväl tillkomma den, som nöjaktigt genomgått den lägre undervisningskursen för teckningslärare vid nyssberörda skola; samt

att hafva nöjaktigt genomgått profkurs i enlighet med de föreskrifter, som därom framdeles varda meddelade;

b) lärarebefattning i musik:

att antingen hafva aflagt realskolexamen eller genom intyg af vederbörande lärare vid allmänt läroverk hafva styrkt sig äga motsvarande kunskaper;

att inför Musikkonservatorium hafva undergått pröfning för behörighet till lärarebefattning i musik vid allmänt läroverk och därvid erhållit betyg om minst godkända kunskaper i sång, pianospelning och harmonilära; börande vid jämförelse mellan flera sökande afseende äfven fästas å intyg af nämnda konservatorium om kunskap i violinspelning; samt

att hafva nöjaktigt genomgått profkurs i enlighet med föreskrifter, som därom framdeles varda meddelade;

c) lärarebefattning i gymnastik:

att hafva genomgått fullständig lärokurs inom den pedagogiska eller militära afdelningen vid Gymnastiska centralinstitutet enligt de före den 13 juli 1887 meddelade bestämmelser eller fullständig gymnastiklärarekurs vid sagda institut enligt stadgan för detsamma af nämnda dag; skolan dock behörighet till gymnastiklärarebefattning vid realskola jämväl tillkomma den, som med goda vitsord genomgått instruktörskurs vid institutet enligt ofvan berörda stadga eller första årets kurs enligt tidigare bestämmelser.

3. Genom dessa stadganden sker ingen ändring i den behörighet till tecknings- eller musiklärarebefattning, som enligt hittills gällande bestämmelser någon redan tillkommer eller som enligt samma bestämmelser kan inom utgången af år 1910 förvärfvas.

§ 189. Sökande till tecknings-, musik- eller gymnastiklärarebefattning skall vid ansökningen föga:

1) behörigen styrkt meritförteckning, innehållande uppgift om ålder, föregående befattningar, af offentliga myndigheter undfångna betyg äfvensom andra omständigheter, hvilka sökanden vill såsom befordringsskäl åberopa;

2) i original eller behörigen styrkt afskrift:

a) prästbetyg om sökandens ålder;

b) läkarebetyg angående frihet från sjukdom och lyte, som i

§ 179 punkt 2) sägs;

c) betyg öfver vunnen behörighet enligt föreskrifterna i § 188;

d) betyg från vederbörlig läroanstalt öfver flit och uppförande, om sökande efter därstädes avslutade studier icke varit i tjänst anställd, men i annat fall vederbörligt, inom de senaste sex månaderna före ansökningstidens utgång utfärdadt tjänstgöringsbetyg samt, därest han icke under nämnda tid idkat studier vid den läroanstalt, där han erhållit sin utbildning eller varit i tjänst anställd, annat vederbörligt intyg öfver verksamhet ochandel.

§ 190. Lärarebefattning i teckning och musik vid realskola kan sökas och innehafvas äfven af kvinna, såvida hon är ogift och uppfyllt de för sådan befattnings erhållande föreskrifna villkor.

§ 191. Angående tillsättning af lärarebefattning i teckning, musik och gymnastik, anförande af underdåniga besvär öfver tillsättningen och fullmakts utfärdande gälle hvad i § 187 i dessa afseenden är stadgadt.

SJATTE KAPITLET.

Läroverkens styrelse.

Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

§ 192. Öfverinseendet öfver läroverken tillkommer den af Kungl. Maj:t förordnade Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

§ 193. Till Öfverstyrelsens handläggning höra i den omfattning, som i den för Öfverstyrelsen utfärdade instruktion, denna stadga samt särskilda af Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter sägs, ärenden angående:

1) undervisning och ordning äfvensom undervisningslokaler och sundhetsförhållanden;

2) särskild utbildning af lärare och lärarinnor;

3) tillsättning och förordnande af rektorer, lärare och lära-

rinnor samt öfriga tjänstemän äfvensom tjänstledighet och afsked för desamma m. m.;

4) fel eller försummelse i tjänsten af rektorer, lärare eller lärarinnor;

5) uppflyttning i högre lönegrad af i föregående punkt nämnda tjänstnehafvare;

6) behofvet af lärarekrafter; samt

7) fördelning af vissa till det högre undervisningsväsendet beviljade anslag.

§ 194. 1. Öfverstyrelsen åligger att utöfva inspektion öfver de allmänna läroverken, och afser denna att åvägbringa en noggrann kännedom om läroverkens tillstånd och behof samt öfvervaka, att gällande författningar vid dem efterlevas.

2. Vid besök i läroverk äger den inspektionsförrättande fritt och obehindradt tillträde till läroverket i dess helhet och till alla dess handlingar äfvensom rätt att af rektor, lärare, lärarinnor och öfriga tjänstemän erhålla alla de upplysningar, som kunna främja syftet med inspektionen.

3. I anledning af de under inspektionen gjorda iakttagelser äger den inspektionsförrättande att dels göra muntliga erinringar till rektor och vederbörande lärare eller lärarinna, dels ock, där han så finner lämpligt, tillställa rektor en skriftlig promemoria. Den inspektionsförrättande må äfven, när han anser det ändamålsenligt, genom rektor sammankalla läroverkets samtliga lärare, lärarinnor och öfriga tjänstemän eller vissa af dem för att med dem öfverlägga eller meddela dem de anvisningar och råd, till hvilka han finner sig befogad, samt därvid såsom ordförande leda förhandlingarna.

§ 195. Det tillkommer Öfverstyrelsens medlemmar att, så långt deras tid det medgifver, personligen följa studentexamen och realskolexamen vid de olika läroverken.

§ 196. Öfverstyrelsen har att i öfverensstämmelse med därom af Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter vidtaga åtgärder för anordningen och fortgången af arbetet vid profärläroverken äfvensom att med uppmärksamhet följa detta arbete och därvid söka befordra tillgodogörandet af de rön och erfarenheter, hvilka den pedagogiska vetenskapen med afseende på en ändamålsenlig lärarebildning kan gifva vid handen.

§ 197. För rektor, som det åstundar, har Öfverstyrelsen att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad om tjänstgöringsbetyg för lärare vid allmänt läroverk är stadgadt, utfärda sådant betyg.

§ 198. 1. Finner Öfverstyrelsen, på grund af egna iakttagelser eller efter därom hos Öfverstyrelsen af vederbörande myndighet gjord anmälan, giltig anledning till anmärkning mot rektor,

lärare eller lärarinna i fråga om fel eller försummelse i tjänsten eller beträffande nämnda befattningshafvares vandel, åligger Öfverstyrelsen, allt efter felets beskaffenhet, att antingen omedelbart tilldela den felande föreställning och varning eller ock anmäla det anmärkta felet till laga åtal inför vederbörlig domstol.

2. Framkomna under behandling af mål, som i mom. 1 afses, sådana omständigheter, att det befinnes olämpligt, att den anmälda eller åtalade fortfarande tjänstgör, äger Öfverstyrelsen att, tills vidare och intill dess i målet blifvit slutligen dömdt eller domstol annorlunda förordnat, afstänga honom från tjänstens utöfning, och kommer under tiden med hans aflöning att förfaras, på sätt därom i hvarje särskildt fall, efter anmälan af Öfverstyrelsen, af Kungl. Maj:t bestämmes.

§ 199. I öfrigt tillkommer det Öfverstyrelsen att i enlighet med dess instruktion och andra gällande föreskrifter antingen omedelbart vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, som kunna finnas erforderliga, för att läroverken skola motsvara sitt ändamål.

Eforus och Inspektor.

§ 200. Biskop vare, där icke annorlunda är stadgadt, Eforus öfver de i hans stift inrättade allmänna läroverk.

§ 201. Eforus tillkommer att hafva uppsikt öfver de allmänna läroverken i stiftet och särskildt öfver det sätt, på hvilket kristendomsundervisningen vid dem handhafves, samt att för sådant ändamål besöka läroverken; börande han, därest brister af honom bemärkas, därom hos Öfverstyrelsen göra anmälan.

§ 202. Eforus har att, på sätt i denna stadga sägs, efter förslag af vederbörande rektor fastställa ordning för gudstjänstbesök, utsätta dag för termins början och slut samt tid för årsafslutning med realskolans fem lägre klasser och gymnasiets tre första ringar.

§ 203. Det tillkommer Eforus att utse vittnen för studentexamen samt att, i den mån hans tid det medgifver, närvara vid de med årsafslutningen förenade förhör och uppvisningar samt där-efter hemförlofva ungdomen äfvensom tillstädeskomma vid realskolexamen och studentexamen.

§ 204. För hvarje allmänt läroverk inom stiftet, med undantag af de i stiftsstadens belägna högre allmänna läroverken och stiftets samskolor, förordne Eforus en Inspektor; och äger Eforus, där han så finner lämpligt, att genom denne som sin ställföreträdare utöfva den befogenhet och de åligganden, som Eforus tillkomma.

§ 205. I öfrigt tillkommer det Eforus och Inspektor att iakttaga hvad i denna stadga om deras ämbeten föreskrifves.

§ 206. Är biskopsämbete ledigt, eller inträffar för biskop laga förfall, tillkomme främste ledamoten i domkapitlet de rättigheter och skyldigheter, som tillhöra Eforus.

§ 207. I hufvudstaden utgör den af Kungl. Maj:t förordnade direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk eforalstyrelse för de därstädes inrättade allmänna läroverken och äger, där ej annorlunda särskildt är föreskrifvet, i tillämpliga delar samma befogenhet och åligganden som Eeforus.

Styrelse för samskola.

§ 208. Samskola skall stå under inseeende af en särskild styrelse, bestående af en af Eforus för en tid af fyra år utsedd ordförande, samskolans rektor och första lärarinna samt två af vederbörande kommunalstyrelse för en tid af fyra år utsedda ledamöter eller, därest landsting bidrager till skolans underhåll, en af kommunalstyrelsen och en af landstinget för samma tid utsedd ledamot. Vid frågor, som angå hygieniska förhållanden, skall skolläkaren äga säte och stämma i styrelsen.

§ 209. 1. Styrelsen väljer inom sig vice ordförande för en tid af ett år.

2. Styrelsen sammanträder på kallelse af ordföranden, så ofta denne finner nödigt, eller då rektor eller minst två andra ledamöter därom hos honom göra framställning.

§ 210. 1. Ärende må ej af styrelsen till behandling företagas eller beslut fattas, där ej minst tre af dess ledamöter äro tillstädes. Blifva vid omröstning rösterna lika delade, gälla den mening, ordföranden biträder.

2. Öfver styrelsens förhandlingar föres protokoll af rektor.

§ 211. 1. Styrelsen har att öfva allmän tillsyn öfver skolan, söka främja dess verksamhet och tillvarataga dess intressen. För detta ändamål äga styrelsens ledamöter obehindradt tillträde till läroverket och till alla dess handlingar.

2. Ledamot af styrelsen bör genom besök i skolan skaffa sig kännedom om dess undervisning, ordning och sundhetsförhållanden, dess byggnader, inredning och öfriga egendom. Finner ledamot därvid skäl till anmärkning, framställa han sådan vid sammanträde inom styrelsen.

3. Anser styrelsen giltig anledning föreligga till anmärkning, söke rättelse genom rektor eller, där så finnes behöfligt, genom anmälan hos Öfverstyrelsen.

§ 212. Till styrelsens åligganden hör dessutom:

att fatta beslut rörande anordnande af undervisning i slöjd för gossar samt att efter förslag af rektor antaga lärare i detta ämne;

att, där så finnes erforderligt, hos kommunalstyrelsen begära anslag för anställande af gymnastiklärarinna samt, därest sådant anslag blifvit beviljadt, efter förslag af rektor antaga sådan lärarinna;

att efter förslag af rektor antaga lärarinna i kvinnligt handarbete;

att afgifva yttrande angående skolläkares tillsättande;

att, där samskola icke helt och hållet bekostas af staten, bestämma om befrielse från de till läroverkets kassor inflytande terminsafgifter samt från de afgifter till kommunens kassa, hvilka af kommunalstyrelsen blifvit åsatta;

att bestämma afgiften till läroverkets ljus- och vedkassa;

att förvalta läroverkets byggnadsfond samt fullgöra öfriga åligganden, som vid andra allmänna läroverk tillhöra delegerade för byggnadsfondens förvaltning;

att granska och underskrifva räkenskaperna öfver de kassor, för hvilka rektor ansvarar, med den delaktighet i hans ansvar, som vid öfriga läroverk åligger kollegiets ledamöter; samt

att närvara vid realskolexamen äfvensom vid de med årsafslutningen förenade förhör och uppvisningar samt därefter, därest Eforus ej är tillstädes, genom sin ordförande eller annan styrelsens ledamot hemförlofva ungdomen.

SJUNDE KAPITLET.

Läroverkens ekonomiska förvaltning.

Läroverkshus och ämbetsgårdar.

§ 213. Byggnad och underhåll af läroverkshus skola, där sådan skyldighet icke enligt gällande författningar åligger kommun, ske på bekostnad af läroverkens byggnadsfonder och stiftens byggnadskassor. Dock vare kommun alltid skyldig att för läroverkshus med därtill hörande byggnader kostnadsfritt upplåta sådan byggnadsplats, som i § 57 sägs.

§ 214. 1. I fråga om byggnads- eller reparationsföretag, som skall af läroverkets byggnadsfond bekostas, åligger rektor och de i § 219 mom. 3 omförmälda delegerade för byggnadsfondens förvaltning samt vid samskola dess styrelse att i samråd med kollegiet låta, med ledning af de i §§ 57—61 innefattade bestämmelser och de närmare föreskrifter, som i dessa afseenden

af Öfverstyrelsen kunna varda meddelade, uppgöra ritning och kostnadsförslag samt därmed inkomma till Öfverstyrelsen, som efter granskning af förslaget öfverlämnar detsamma jämte eget yttrande till Öfverintendentensämbetet för slutlig pröfning.

2. Utgår till byggnads- och reparationsföretag bidrag ur stiftets byggnadskassa, skall tillfälle beredas vederbörande domkapitel att, innan ärendet öfverlämnas till Öfverstyrelsen, öfver detsamma afgifva yttrande.

3. Om byggnads- eller reparationsföretag skall af vederbörande kommun bekostas, anmäla rektor behovet hos kommunalstyrelsen, hvilken det åligger att, efter yttrande af kollegiet och vid samskola äfven af dess styrelse, låta, på sätt i mom. 1 sägs, uppgöra ritning och kostnadsförslag samt det uppgjorda förslaget i den ordning, som i samma moment stadgas, Öfverstyrelsens och Öfverintendentensämbetets granskning underställa. Skulle i ärendet tvist eller hinder uppstå, inberätte rektor sådant till Öfverstyrelsen, som äger att genom vederbörande länsstyrelse söka rättelse.

4. Sedan vederbörligen fastställd ritning jämte kostnadsförslag erhållits, skola, så snart befintliga tillgångar medgifva byggnads- eller reparationsarbetets företagande, i de fall, som i mom. 1 och 2 afses, rektor och delegerade för byggnadsfondens förvaltning eller, när fråga är om samskola, dess styrelse samt i det fall, som i mom. 3 omförmäles, kommunalstyrelsen foga anstalt om verkställigheten.

5. Sådana mindre reparationer, hvarigenom läroverkshusets form eller utrymme icke förändras och hvartill icke erfordras bidrag af stiftets byggnadskassa eller af vederbörande kommun, äge rektor att efter samråd med omförmälda delegerade och vid samskola dess styrelse ombesörja.

§ 215. Ämbetshus och gårdar, skolhemman, ägor och andra lägenheter, som blifvit af kronan eller af kommunerna anslagna eller ock af enskilda donerade till de allmänna läroverkens ämbets- och tjänstemän, skola dessa i kraft af författningarna okvalda behålla.

§ 216. 1. I hvarje kommun, där allmänt läroverk är eller framdeles varder inrättadt, skall, såvida icke annorlunda i särskildt fall är föreskrifvet, på kommunens bekostnad lämplig, till utrymmet tillräcklig samt helst utom läroverkshuset belägen bostad för rektor anskaffas och underhållas eller ock, där hinder möter för sådan anordning, af kommunens medel skäligen hyresersättning åt rektor utgå. Skulle i detta afseende tvist uppkomma, äger vederbörande länsstyrelse förordna, och må besvär öfver länsstyrelsens beslut i vanlig ordning kunna anföras.

2. Afgår rektor från innehavande tjänst eller förordnande, skall

han eller hans rättsinnehafvare med den fardag i stad, som infaller näst efter det ny innehafvare tillträdt tjänsten, afträda ämbetsgård eller hyresersättning.

Kassor, afgifter och redovisning.

§ 217. Hvarje stift skall för de allmänna läroverkens behof äga:

1. *Byggnadskassa*, hvars inkomster äro: a) de från statsverket därtill utgående medel; b) frivilliga gåfvor och bidrag af städerna eller enskilda samt andra tillfälliga inkomster och odisponerade medel, som domkapitlet kan finna lämpligt att låta till denna kassa ingå; samt tills vidare c) två årliga kollekter öfver hela stiftet och d) ett års behållen inkomst, sedan aflöning och utskylder blifvit vederbörligen bestridda, efter ecklesiastik tjänsteman utom läroverket, hvilken genom erhållet afsked eller genom afsättning från tjänsten afgått, eller som aflidit utan att efterlämna änka eller omyndiga barn, hvilka äro till nådår lagligen berättigade. Ur denna kassa äger domkapitlet att, i mån af kassans tillgångar och efter förhandenvarande omständigheter, lämna bidrag till byggnad och underhåll af läroverkshus.

2. *Premie- och fattigkassa*, hvars inkomster vare kollekter och de medel, hvilka blifvit såsom ersättning för djäknepenningar och helgonskyld till de allmänna läroverken anslagna, med undantag af det belopp, som är i staten till lärarnas aflöning upptaget. Ersättning för lärjungarnas helgonskyld utgår till hvarje läroverk enligt särskild föreskrift af Kungl. Maj:t; öfriga inkomsters fördelning emellan de i stiftet varande särskilda läroverks premie- och fattigkassor må af domkapitlet med afseende på lärjungarnas antal och öfriga omständigheter årligen uppgöras. Beloppet af kassans inkomst bör årligen i det närmaste utdelas samt hvarje läroverks andel till vederbörande rektor i rätt tid öfversändas.

§ 218. Hvarje allmänt läroverk skall äga:

1. *Ljus- och vedkassa*, af hvilken skola bestridas kostnaderna för belysning, uppvärmning och renhållning af de för läroverkets ändamål afsedda eller upplåtna lokaler äfvensom för tillfälliga anordningar af dessa eller likartade afseenden, arfvode åt läroverkets läkare enligt bestämmelse i § 160 samt aflöning åt vaktmästare, eldare och öfrig betjäning.

Denna kassas inkomster vare: a) fyra kröner femtio öre af lärjunge, som vid läroverket inskrifves; b) afkastning af donationer, afsedda för sådana behof, som skola af denna kassa fyllas; c) en terminlig afgift, som vid högre allmänt läroverk och real-

skola för gossar af rektor och kollegiet, vid samskola af styrelsen i mån af behof till lika belopp åläggas hvarje lärjunge.

2. *Biblioteks- och materielkassa*, af hvilken skola bestridas kostnaderna för anskaffande och underhåll såväl af böcker och undervisningsmateriel som af annan för läroverket behöflig materiel. Af denna kassas medel bekostas jämväl tryckning af årsredogörelse och terminskatalog äfvensom af blanketter, program m. m., som kunna erfordras för arbetet vid läroverket eller för läroverkets expedition. Skulle för ordnande eller vård af läroverkets materielsamling eller för annat likartadt behof särskilda medel anses erforderliga, må, efter tillstånd i hvarje särskildt fall af Kungl. Maj:t, denna kassa jämväl kunna för sådant ändamål anlitas.

Kassans inkomster vare: a) en afgift af tre kronor af lärjunge, som vid läroverket inskrifves; b) en terminlig afgift af fyra kronor femtio öre af hvarje lärjunge, som ej därifrån i föreskrifven ordning befrias.

3. *Premie- och fattigkassa*, hvars årliga inkomster må af rektor och kollegiet användas dels till belöningar åt lärjungar för flit och framsteg, dels till understöd och sjukvård för de mest behöfvande bland skolungdomen samt begravningshjälp, då någon medellös lärjunge aflidit.

Denna kassas inkomster vare: a) frivilliga gåfvor; b) den läroverket tillfallande andel af stiftets premie- och fattigkassas inkomster, som enligt § 217 mom. 2 blifvit af domkapitlet bestämd; c) en afgift af två kronor femtio öre af lärjunge, som vid läroverket inskrifves.

4. Vården af samt ansvaret och redogörelsen för dessa kassor åligge rektor som jämväl, där ej annorlunda är föreskrifvet, bestämmer angående de utgifter, som ur desamma skola bestridas.

§ 219. 1. Utom de i § 218 nämnda kassor skall vid hvarje läroverk finnas en *byggnadsfond*, afsedd för de ändamål, som i § 213 omförmålas, samt för bestridande af brandförsäkring och andra läroverkets fastigheter åliggande utgifter. På förslag af rektor och här nedan nämnda delegerade eller vid samskola af dess styrelse kunna, efter det Öfverstyrelsen yttrat sig, med Kungl. Maj:ts tillstånd ur denna kassa i särskilda fall jämväl bidrag lämnas till lärorummens möblering äfvensom till anskaffande af för gymnastikundervisningen behöflig materiel, såvida i dessa afseenden betydligare utgift erfordras.

2. Denna kassas inkomst vare en terminlig afgift, som med fem kronor erlägges af hvarje lärjunge, som ej därifrån i föreskrifven ordning befrias.

3. Vården af samt ansvaret för byggnadsfonden åligge vid högre allmänt läroverk och realskola för gossar rektor jämte en af kollegiet och två af vederbörande kommunalstyrelse utsedda

delegerade samt vid samskola dess styrelse. Redogörelsen för fonden tillkommer rektor.

§ 220. Lärjungarna i de af staten helt och hållet bekostade klasserna af de allmänna läroverken skola förutom de afgifter, som i § 218 mom. 1 c) och 2 b) samt § 219 mom. 2 omförmålas, hvar för sig terminligen till statsverket erlägga i realskolan tjugo kronor samt i gymnasiet trettio kronor.

§ 221. 1. Befrielse från eller nedsättning i de i § 220 bestämda afgifter till statsverket äfvensom befrielse från båda eller endera af de i § 218 mom. 2 b) och § 219 mom. 2 stadgade afgifter skall beträffande lärjungarna i de af staten helt och hållet bekostade klasserna af de allmänna läroverken bestämmas af en nämnd, bestående af läroverkets rektor såsom ordförande, ett af Öfverståthållareämbetet eller vederbörande länsstyrelse förordnad kronoombud, klassföreståndaren i den klass, ring eller afdelning, som frågan i hvarje särskildt fall gäller, samt två ledamöter, utsedda för två år i sänder, i städer, som ej deltaga i landsting; af stadsfullmäktige och å öfriga orter en af kommunalstyrelsen och en af vederbörande landsting.

2. Då befrielse eller nedsättning för lärjunge önskas, skall målsman eller lärjungen själf inom två veckor efter terminens början till rektor ingifva skriftlig ansökan, åtföljd af intyg af vederbörande prästerskap eller annan myndighet med uppgift angående föräldrarnas eller, där lärjunge har egna medel, hans egen ekonomiska ställning och angående barnens antal inom familjen samt innehållande myndighetens yttrande, huruvida lärjungen, med hänsyn till nyssnämnda förhållanden äfvensom andra omständigheter, såsom lefnadskostnaden å platsen och bostad i eller utom läroverksstaden, må anses obemedlad eller mindre bemedlad. Vill sökanden åberopa andra handlingar, skola jämväl dessa bifogas ansökningen.

3. I afseende på de allmänna grunderna för befrielse från eller nedsättning i dessa afgifter skola följande bestämmelser gälla:

a) Såsom villkor för befrielse eller nedsättning erfordras fallenhet för studier samt flit och godt uppförande.

Vid tillämpningen af denna föreskrift iakttages:

att lärjunge, som, på grund af bristande flit eller fallenhet för studier, vid allmänt läroverk tillbragt mer än två terminer i den klass, hvarom fråga är, eller som nästföregående termin vid allmänt läroverk erhållit för flit lägre vitsord än God eller för uppförande lägre vitsord än Godt, icke må erhålla befrielse eller nedsättning; samt

att i fråga om lärjunge, som under nästföregående termin ej tillhört allmänt läroverk, må med afseende på bedömande af fallenhet för studier, flit och uppförande, på sätt lämpligen ske kan,

förfaras efter i hufvudsak enahanda grunder, som för annan lärjunge angifvits.

b) Lärjunge, som är obemedlad, skall helt och hållet befrias från terminsafgiften till statsverket och må dessutom kunna befrias från de till biblioteks- och materielkassan samt till byggnadsfonden ingående terminsafgifterna; den, som är mindre bemedlad, skall erlägga hälften af terminsafgiften till statsverket och må dessutom kunna befrias från endera af nyssnämnda terminsafgifter till läroverkets kassor.

Vid bestämmandet af hvilka lärjungar skola anses för obemedlade eller mindre bemedlade, iakttages:

att hänsyn skall tagas icke blott till föräldrarnas eller, där lärjunge har egna medel, hans egen inkomst utan äfven till andra omständigheter, såsom barnens antal inom familjen, lefnadskostnaden å platsen och särskildt till det förhållandet, huruvida lärjunge har sitt hemvist i eller utom det samhälle, där läroverket är beläget;

att inkomst, som i och för sig icke synes berättiga till befrielse eller nedsättning, likväl, där den ekonomiska ställningen i öfrigt påkallar en dylik lindring, icke må utgöra hinder för befrielse eller nedsättning;

att, om två eller flera barn af samma familj undervisas vid samma läroverk och det äldsta af dessa betalar half terminsafgift till statsverket, må allt efter omständigheterna samtliga öfriga eller några af dem kunna från sådan terminsafgift helt och hållet befrias; samt

att, om två eller flera barn af samma familj undervisas vid samma läroverk och det äldsta af dessa betalar full terminsafgift till statsverket, må, därest med hänsyn till förmögenhetsförhållandena full afgift anses icke kunna utan svårighet erläggas för de yngre barnen, dessa eller något af dem kunna befrias från halfva afgiften.

c) Beträffande befrielse från terminsafgift till läroverks kassa gäller särskildt:

att hänsyn skall tagas jämväl till ifrågavarande kassas tillgångar och utgifter samt att lärjunge, för hvilken ansökan gjorts såväl om befrielse från terminsafgift till läroverks kassa som om befrielse från eller nedsättning i terminsafgiften till statsverket, väl må kunna erhålla lindring med afseende på den sistnämnda afgiften utan att åtnjuta sådan med afseende på den förstnämnda, men icke tvärtom.

§ 222. Af lärjungarna i de klasser af samskola, hvilka af stat och kommun gemensamt bekostas, äger kommunalstyrelse att upptaga terminsafgifter, dock ej till högre belopp eller under strängare

villkor för befrielse, än som stadgas rörande de afgifter, som af lärjungar vid öfriga allmänna läroverk erläggas till statsverket.

§ 223. 1. Det åligger rektor att senast åtta dagar, efter det vederbörande nämnds protokoll blifvit justerat, lämna lärjungarna meddelande angående de beviljade befrielserna och nedsättningarna, hvarefter uppbörden af terminsafgifterna genom rektors försorg verkställas, i fråga om terminsafgifterna till läroverkets kassor tidigast sex och senast åtta veckor efter terminens början och i fråga om terminsafgifterna till statsverket och kommunens kassa tidigast tio och senast tolf veckor efter terminens början.

2. Terminsafgifterna till läroverkets kassor redovisas af rektor i samma ordning, som för öfriga läroverket tillflytande afgifter är eller varder stadgad.

3. Uppbörden af terminsafgifterna till statsverket redovisas af rektor, i länen till landtränterierna och i Stockholm till Statskontoret, för vårterminen före juni månads utgång och för höstterminen före december månads slut.

4. Uppbörden af de terminsafgifter, som ingå till kommuns kassa, skall inom de i mom. 3 angifna tider af rektor redovisas till vederbörande kommunalstyrelse.

§ 224. Öfvergår lärjunge före termins slut från ett läroverk till ett annat, och styrker han sig hafva vid det förra erlagt honom där påförda terminsafgifter eller hafva i vederbörlig ordning därifrån erhållit befrielse, vare för samma termin frikallad från sådana afgifter vid det senare.

§ 225. Lärjunge, som ej före terminens utgång erlagt de enligt §§ 218—220 honom påförda afgifter, skall från läroverket uteslutas, men äger att därstädes i vanlig ordning återtaga sin plats, sedan den resterande afgiften blifvit erlagd, och må dessförinnan för sådan lärjunge ej utfärdas terminsbetyg, afgangsbetyg eller betyg öfver aflagd realskolexamen eller studentexamen.

§ 226. Donationsmedel till stipendier eller för annat ändamål skola noggrannt användas efter gifvarens föreskrift. För sådana, som stå under ett läroverks omedelbara förvaltning, ansvare och redogöra rektor, där ej annorlunda är särskildt föreskrifvet.

§ 227. 1. Räkenskaperna öfver de kassor, för hvilka rektor enligt § 218 mom. 4 och § 226 ansvarar, skola vid högre allmänt läroverk och realskola för gossar af kollegiet, vid samskola af dess styrelse årligen granskas och underskrivas. Göres icke anmärkning vid räkenskapernas beskaffenhet eller i afseende på någon för medlen ställd säkerhet, och uppkommer i följd af gröfre försummelse härutinnan för kassan förlust, vare kollegiets eller samskolestyrelsens ledamöter, en för alla och alla för en, ansvariga för densamma.

2. Räkenskaperna öfver förvaltningen af läroverkets byggvadsfond skola underskrifvas af rektor jämte de i § 219 mom. 3 omförmälda delegerade samt, där icke annorlunda är särskildt stadgadt, årligen granskas af två revisorer, af hvilka domkapitlet äger utse den ene och vederbörande kommunalstyrelse den andre.

3. I öfrigt gälle angående sättet för uppgörande af läroverkens räkenskaper samt den offentliga kontrollen af desamma hvad därom särskildt är eller framdeles varder stadgadt.

Öfvergångsbestämmelser.

Denna stadga skall träda i kraft den 1 maj 1905, dock med iakttagande däraf:

att med de ärenden, hvilkas handläggning påbörjats före nämnda dag, skall efter hittills gällande stadganden förfaras, hvarvid det emellertid skall åligga vederbörande myndighet att, så snart beslut fattats eller åtgärd vidtagits i ärende, som, sedan denna stadga i motsvarande fall trädt i tillämpning, antingen tillhör Öfverstyrelsens handläggning eller skall till Öfverstyrelsen inberättas, om det fattade beslutet eller den vidtagna åtgärden ofördröjligen underrätta Öfverstyrelsen;

att hvad i §§ 17—24 om lärotider stadgas afvikande från hittills gällande ordning skall tillämpas först med höstterminen 1905, dock att hvad i § 19 mom. 2 sägs om ledighet från undervisningen för lärjungarna i gymnasiets första och andra ringar ej skall träda i kraft, förrän de nya undervisningsplanerna för dessa ringar begynt tillämpas;

att hvad i öfrigt om de särskilda ringarna å gymnasiet stadgas, skall, intill dess nämnda ringar blifvit upprättade, utom hvad valfrihet och flyttning till fjärde ringen beträffar, gälla om motsvarande klasser af de nuvarande läroverken;

att bestämmelserna angående realskolexamen skola vinna tillämpning först med vårterminen 1907;

att bestämmelserna angående studentexamen skola tillämpas först med vårterminen 1910, dock att alla de anordningar i fråga om den nuvarande mogenhetsexamen, hvilka enligt hittills gällande bestämmelser på chefens för Ecklesiastikdepartementet åtgärd ankommit, skola, efter det att denna stadga trädt i kraft, af Öfverstyrelsen öfvertagas, liksom ock samtliga de uppgifter och öfriga expeditioner rörande denna examen, hvilka hittills till nämnda departement ingått, jämväl från sistnämnda tidpunkt skola till Öfverstyrelsen insändas;

att de hittills gällande undervisningsplanerna skola, först i den mån nya sådana blifvit för de särskilda klasserna och ringarna föreskrifna, upphöra att tillämpas;

att, intill dess vid samskola första lärarinna blifvit förordnad, rektor äger utse en lärarinna vid skolan att vara ledamot af dess styrelse; samt

att i öfrigt alla sådana bestämmelser, hvilkas tillämpning är beroende af den fortskridande ombildningen af läroverken och deras undervisningsplaner, skola träda i kraft endast i den mån, samma ombildning sådant medgifver.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterträta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit. Kristiania slott den 18 februari 1905.

Under Hans Maj:ts

Min allernädigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

(L. S.)

(Ecklesiastikdepartementet.)

CARL VON FRIESEN.

Bil. 1 (§ 28 mom. 4 och § 149).

Matrikel öfver de vid högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan) i ..... intagna lärjungar.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Löpande nummer	Intagen i läroverket (år och dag)	Klass (ring)	Lärjungens namn	Födelseort (stad eller församling och år)	Födelseår och -dag	Faderns namn, bostad, titel eller yrke	Senast kända undervisning	Åsatt nummer på medförda bebygg. o. inbygg	Erlagd inskrifningsavgift	Nummer i afgångsmatrikeln	Anmärkingar

Anvisningar:

- a. I kol. 7 antecknas äfven, om fadern är afliden.
- b. Har lärjunge förut tillhört annat allmänt läroverk, angifves i kol. 8 de klasser eller ringar, han därstädes genomgått.
- c. Realskolans klasser betecknas med arabiska siffror (1—6), gymnasiets ringar med romerska (I—IV).

Bil. 3 (§§ 30, 37 och 38).

Katalog öfver flyttnings- och inträdespröfningar vid början af höst(vår)-terminen 19... för högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan) i .....

Klass, (ring), hvar till pröfningen berättigad	Kemi	Fysik	Biologi	Naturlära	Matematik	Filos. propädeutik	Geografi	Historia	Franska	Engelska	Tyska	Grekiska	Latin	Modersmålet	Kristendom	Examinandens namn.
1) Flyttnings-sökande:																
2) Inträdes-sökande:																

..... den ..... 19.....

Rektor.

Bil. 4 (§§ 35 och 138).

Terminsbetyg.

Lärjungen ....., som tillbragt ..... terminer i ..... klassen (ringen) af högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan) i ....., har för ..... terminen 190... erhållit följande vitsord:

Läro- och öfningssämnen	Vitsord för insikter och färdigheter	Öfversikt af de åt afdelningens närvarande lärjungar meddelade vitsord för insikter och färdigheter							Anmärkningar
		A	a	AB	Ba	B	BC	C	
Kristendom . . .	=====								
Modersmålet . . .	=====								
o. s. v. allt efter läroverkets eller bildningslinjens ämnen enligt §§ 5 o. 6.									
		Öfversikt af de åt afdelningens lärjungar meddelade vitsord för flit och uppförande				Frånvaro:	Ant. tim.		
		A	B	C	D				
Flit	=====					med giltigt förfall . . . utan giltigt förfall . . .			
Uppförande . . .	=====								

Flyttad till ..... klassen (ringen).

Allmänt upprop för nästa termin äger rum ..... dagen den ..... 19... kl. .... den ..... 190...

Klassföreståndare.

Uppvisadt för:

Målsman.

Anvisningar:

- Bokstäfverna beteckna i afseende på
  - a) uppförande: A = Mycket godt. B = Godt. C = Mindre godt. D = Klandervärdt.
  - b) flit: A = Mycket god. B = God. C = Mindre god.
  - c) insikter och färdigheter (utom handstil): A = Berömlig. a = Med utmärkt beröm godkänd. AB = Med beröm godkänd. Ba = Icke utan beröm godkänd. B = Godkänd. BC = Icke fullt godkänd. C = Otillräcklig.
  - d) handstil: A = Väl vårdad. B = Vårdad. C = Mindre vårdad.
- I anmärkningskolumnen bör anteckning göras om erhållet premium eller stipendium samt, därest detsamma kontant utgått, om dess belopp.
- Betyget skall påtecknas af vederbörande målsman och uppvisas af lärjungen vid återkomst till läroverket.

Bil. 5 (§§ 35 och 138).

Betygskatalog vid slutet af höst(vår)-terminen 19... för .....klassen

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Lärjungens namn	Född	Tillbragt terminer i klassen (ringen)	Frånvaro under terminens lopp		Västseort under blivande ferier	Vitsord öfver insikter och färdigheter i läro- och öfningsämnen:									
			med	utan		Kristendom	Modersmålet	Latin	Grekiska	Tyska	Engelska	Franska	Historia	Geografi	Filosofisk propädeutik
			giltigt förfall												
Exempel på tillämpning:															
a) vid realskola (samskola):															
N. N.	(år)	(antal)	(antal timmar)		N. N.	B	Ba	—	—	Ba	B	—	B	Ba	—
b) vid realgymnasium:															
N. N.	(år)	(antal)	(antal timmar)		N. N.	AB	AB	—	—	AB	AB	AB	Ba	Ba	—
c) vid latin-gymnasium:															
N. N.	(år)	(antal)	(antal timmar)		N. N.	B	B	B	—	*	*	Ba	C	—	B
N. N.	"	"	"	"	N. N.	AB	Ba	AB	B	Ba	B	Ba	AB	—	B

Anvisningar:

- a. Bokstäfverna beteckna i afseende på
  - a) uppförande:
    - A = Mycket godt.
    - B = Godt.
    - C = Mindre godt.
    - D = Klandervärdt.
  - b) flit:
    - A = Mycket god.
    - B = God.
    - C = Mindre god.
  - c) insikter och färdigheter (utom handstil):
    - A = Berömlig.
    - a = Med utmärkt beröm godkänd.
    - AB = Med beröm godkänd.
    - Ba = Icke utan beröm godkänd.
    - B = Godkänd.
    - BC = Icke fullt godkänd.
    - C = Otillräcklig.
  - d) handstil:
    - A = Väl värdad.
    - B = Värdad.
    - C = Mindre värdad.
- b. I betygskatalogen för realskolan (samskolan) utelämnas kol. 9, 10, 16, 19—21, hvarjämte i kol. 25 orden »och vapenöfning» uteslutas.
- c. I betygskatalogen för gymnasiet utelämnas kol. 18, 22 och 26.
- d. Lärjungarna upptagas i alfabetisk ordning (släktnamn och förnamn). Vid samskola ordnas gossar och flickor i särskilda grupper.
- e. Ankomst till läroverket efter terminens början och anmäldt förfall för uteblifvande äfvensom afgång under terminens lopp och orsak därtill antecknas i anmärkningskolumnen.
- f. Af lärjunge bortvaldt ämne betecknas med *.

(ringen) vid högre allm. läroverket (realskolan, samskolan) i.....

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
digheter i läro- och öfningsämnen:										Allmänt vitsord öfver		Flyttad till klass (ring)	Erhållit stipendium eller premium	Anmärkningar
Matematik	Naturlära	Biologi	Fysik	Kemi	Väl-skrifning	Tekning	Musik	Gymnastik och vapenöfning	Slöjd el. kvinnliga handarbete	Flit	Uppförande			
B	AB	—	—	—	B	Ba	B	B	B	B	A	6	—	
A	—	Ba	AB	a	—	a	—	AB	—	A	A	III	pr.	
B	—	C	B	—	—	B	B	A	—	B	B	—	—	
—	—	*	*	—	—	—	A	B	—	A	A	IV	st. 50 kr.	

..... den ..... 19.....

Klassföreståndare.

Bil. 8 (§ 76).

Betygstabell till protokollet öfver realskolexamen vid

Examinandernas namn	Vitsord i den skriftliga pröfningen		Vitsord i den muntliga							
	Möders-målet	Tyska	Engelska	Matemantik.	Kristendom	Möders-målet	Tyska	Engelska	Historia	Geografi
A. Lärjungar vid läroverket.										
B. Lärjungar från enskild undervisning.										

Anvisningar:

1. Bokstäfverna beteckna med afseende på:

a) de skriftliga profven, insikter i läroämnen och färdigheter (utom handstil):	b) handstil:
A = Berömlig.	A = Vål vårdad.
a = Med utmärkt beröm godkänd.	B = Vårdad.
AB = Med beröm godkänd.	C = Mindre vårdad.
Ba = Icke utan beröm godkänd.	c) flit:
B = Godkänd.	A = Mycket god.
C = Icke godkänd.	B = God.
	C = Mindre god.

2. Vitsord, afgifvet i ämne, uti hvilket i den muntliga pröfningen förhör förekommit, understrykes.

realskolan (samskolan) i ..... terminen 19.....

pröfningen	Vitsord för färdigheter							Vitsord för		Examens godkännande eller underkännande	
	Matemantik	Naturlära	Franska	Handstil	Teckning	Musik	Gymnastik	Slöjd	Kvinnligt handarbete		Flit

d) uppförande:

- A = Mycket godt.
 B = Godt.
 C = Mindre godt.

e) examens godkännande eller underkännande:

- B = Godkänd examen.
 C = Underkänd examen.

Bil. 9 (§ 78).

Formulär till betyg öfver undergången realskol-examen.

N. N., som är född den ..... i ..... (stad eller församling och län) och ..... terminen ..... intogs i högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan) i ....., i hvars sjätte klass han tillbragt ..... terminer, har i realskolexamen enligt föreskrifterna i stadgan för rikets allmänna läroverk, efter godkända skriftliga prof i ..... och denna dag avslutad muntlig pröfning, erhållit följande vitsord:

- i kristendom
- » modersmålet
- » tyska
- » engelska
- » historia
- » geografi
- » matematik
- » naturlära
- » franska
- » handstil
- » teckning
- » musik
- » gymnastik
- » slöjd (kvinnligt handarbete),

(Här utskrifvas de särskilda vitsorden medelst de i § 76 mom. 3 fastställda uttrycken.)

och har N. N. ådagalagt ..... flit samt ..... uppförande.

På grund häraf har den af N. N. aflagda examen blifvit godkänd, hvilket härmed till bevis meddelas.

..... den 19.....

Rektor vid högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan) i.....

(Kollegiets sigill.)

Anm. 1. I examensbetyg för lärjunge, som åtnjutit enskild undervisning, iakttages den ändring i förestående formulär, att orden »och ..... intogs ..... terminer» samt orden »och har N. N. .... uppförande» uteslutas.

Anm. 2. För lärjunge, tillhörande främmande trosbekännelse, antecknas, därest han icke åtnjutit undervisning i kristendom, efter ämnesrubriken »kristendom» orden: »främmande trosbekännare».

Bil. 10 (§ 90).

Formulär till betyg öfver undergången fyllnadspröfning efter aflagd realskolexamen

jämlikt § 90 af stadgan för rikets allmänna läroverk.

N. N., hvilken, född den ..... i ..... terminen ..... vid högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan) i ..... i realskolexamen undergått skriftlig och muntlig pröfning och därvid blifvit godkänd, har vid den jämlikt § 90 af stadgan för rikets allmänna läroverk härstädes anställda och denna dag avslutade fyllnadspröfning erhållit följande vitsord, afgifna med hänsyn till fordringarna i realskolexamen:

för insikter i .....
» .....
» .....

hvilket härmed till bevis meddelas.

..... den ..... 19.....

Rektor vid högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan) i.....

(Sigill.)

Bil. 11 (§§ 94 och 108).

Förteckning å de till undergående af studentexamen vid
mälda lärjungar jämte uppgift å de ämnen, i

Examinander vid läroverket.	Födel- seår.	Ämnen, i hvilka exa-										
		skriftlig pröfning										Kristen- dom
		Moders- målet	Latin	Tyska	Engelska	Franska	Mate- matik	Fysik	Moder- målet	Latin		
1) å <i>realgymnasium</i> : Andersson, Johan August..		1	—	1	1	—	1	1	1	1	1	—
2) å <i>latin-gymnasium</i> : Berggren, Karl Sixten . . .		1	1	1	—	—	*	—	1	1	1	1
Summa												

Anvisningar:

- Examinanderna ordnas inom hvarje grupp alfabetiskt (släktnamn och förnamn).
- Orden »vid läroverket» i första kol. utbytas, då omständigheterna därtill föranleda, mot »från enskild undervisning».
- Förteckning å examinanderna från enskild undervisning skrives på *särskildt blad*.
- För ämne, som ej tillhör den bildningslinje examen afser, sättes streck (—), för annat ämne, i hvilket examinanderna ej önskar undergå skriftlig pröfning, sättes stjärna (*).

högre allmänna läroverket i ..... terminen 19... an-
hvilka examinanderna önska undergå pröfning.

minanderna önska undergå											Summa ämnen i muntlig pröfning	Anmärkningar.
muntlig pröfning												
Grekiska	Tyska	Engelska	Franska	Historia	Geografi	Philosofisk propedeutik	Mate- matik	Biologi	Fysik	Kemi		
—	1	1	1	*	—	*	1	1	1	1	9	
1	1	*	1	1	—	*	—	1	1	—	9	

den ..... 19.....

Rektor.

Bil. 12 (§ 101).

Betygstabell till protokollet öfver de skriftliga profven för studentexamen vid högre allmänna läroverket i ..... terminen 19.....

Examinandernas namn	Vitsord öfver de skriftliga profven						Berättigad eller icke berättigad till muntlig pröfning.	
	Modernmålet	Latin	Tyska	Engelska	Franska	Matematik		Fysik
A. Lärjungar vid läroverket:								
1) <i>å realgymnasium:</i>								
Andersson, Johan August	AB	—	*	B	—	A	AB	B
2) <i>å latin-gymnasium:</i>								
Berggren, Karl Sixten	AB	Ba	AB	—	—	*	—	B
B. Lärjungar från enskild undervisning:								
1) <i>å realgymnasium:</i>								
Carlgren, Gösta	B	—	*	*	—	B	C	C
2) <i>å latin-gymnasium:</i>								
Danielsson, Nils Fredrik	B	B	*	—	—	B	—	B

Anvisningar:

a. Bokstäfverna beteckna i afseende på:

1. de skriftliga profven:

A = Berömlig.

a = Med utmärkt beröm godkänd.

AB = Med beröm godkänd.

Ba = Icke utan beröm godkänd.

B = Godkänd.

C = Icke godkänd.

2. rättighet till muntlig pröfning:

B = Berättigad till muntlig pröfning.

C = Icke berättigad till muntlig pröfning.

b. För ämne, som ej tillhör den bildningslinje examen avser, sättes streck (—), för annat ämne, i hvilket examinanden ej undergått skriftlig pröfning, sättes stjärna (*).

Bil. 13 (§ 101).

Betyg för nedannämnda till undergående af studentexamen anmälda lärjungar vid högre allmänna läroverket i ..... under de tre sistförflutna terminerna (utdrag ur läroverkets betygs-katalog).

Lärjungarnas namn	Termin 1	Ring	Kristendom	Modersmålet	Latin	Grekiska	Tyska	Engelska	Franska	Matematik	Fysik	Biologi	Filosofisk propädeutik	Geografi	Historia	Franska	Engelska	Tyska	Latinska	Uppförande	Anmärkingar		
Andersson, J. A.	3	III	B	o. s. v.																			
"	2	"	Ba	o. s. v.																			
"	1	IV	B	o. s. v.																			
Berggren, K. S.	3	III	B	o. s. v.																			
"	2	"	frånvarande denna termin.																				
"	1	IV	a	o. s. v.																			
Danielsson, N. F.	3	III	Ba	o. s. v.																			
"	2	"	B	o. s. v.																			
"	1	IV	AB	o. s. v.																			

den ..... 19.....

Rektor vid N. N. läroverk.

¹ Siffrorna 1, 2, 3 i denna kolumn beteckna den första, andra och tredje af de sistförflutna terminerna räknadt tillbaka från den termin, då anmälan göres.

Bil. 15 (§ 107).

Formulär till betyg öfver undergången studentexamen
å realgymnasium.

N. N., som, född den ____ år ____ i ____ (stad eller församling och län), intogs ____ terminen år ____ i högre allmänna läroverket i ____, där han i gymnasiets fjärde ring tillbragt ____ terminer, har vid den i enlighet med föreskrifterna i stadgan för rikets allmänna läroverk anställda och denna dag avslutade studentexamen å realgymnasiet erhållit följande vitsord:

- för den svenska uppsatsen
- » det skriftliga provvet i tyska
- » det skriftliga provvet i engelska
- » det matematiska arbetet
- » det fysikaliska arbetet
- » insikter i kristendom
- » » » modersmålet
- » » » tyska
- » » » engelska
- » » » franska
- » » » historia
- » » » geografi (vid flyttning till tredje ringen)
- » » » filosofisk propedeutik
- » » » matematik
- » » » biologi
- » » » fysik
- » » » kemi
- » färdighet i teckning
- » » » musik,
- » » » gymnastik och vapenöfning

(Här utskrifvas de särskilda vitsorden medelst de i § 99 mom. 3 och § 105 mom. 3 fastställda uttrycken.)

och har N. N. ådagalagt ____ flit samt ____ uppförande. På grund häraf har den af N. N. aflagda examen blifvit godkänd, hvilket härmed till bevis meddelas.

den ..... 19.....

Rektor vid högre allmänna läroverket i .....
(Kollegiets sigill.)

Anvisningar:

- a. Har examinand i något ämne icke undergått skriftlig eller muntlig pröfning, angifves detta i betyget genom öfverstrykning af detta ämnes rubrik.
- b. Har lärjunge aflagt skriftligt prof i franska i stället för i tyska eller engelska, göres i anledning däraf vederbörlig ändring.
- c. Vid utfärdande af examensbetyg för den, som åtnjutit enskild undervisning, iakttages särskildt, att ordet "som" på första raden, orden "intogs ... terminer" samt orden "och har ... uppförande" uteslutas.
- d. För lärjunge, tillhörande främmande trosbekännelse, antecknas, därest han icke åtnjutit undervisning i kristendom, efter ämnesrubriken "kristendom" orden: "främmande trosbekännare".

Bil. 16 (§ 107).

Formulär till betyg öfver undergången studentexamen
å latingymnasium.

N. N., som, född den ____ år ____ i ____ (stad eller församling och län), intogs ____ terminen år ____ i högre allmänna läroverket i ____, där han i gymnasiets fjärde ring tillbragt ____ terminer, har vid den i enlighet med föreskrifterna i stadgan för rikets allmänna läroverk anställda och denna dag avslutade studentexamen å latingymnasiet erhållit följande vitsord:

- för den svenska uppsatsen
- » öfversättningen från latin
- » det skriftliga provvet i tyska
- » det matematiska arbetet
- » insikter i kristendom
- » » » modersmålet
- » » » latin
- » » » tyska
- » » » engelska
- » » » franska
- » » » historia
- » » » geografi (vid flyttning till tredje ringen)
- » » » filosofisk propedeutik
- » » » matematik
- » » » biologi
- » » » fysik
- » färdighet i teckning
- » » » musik
- » » » gymnastik och vapenöfning

(Här utskrifvas de särskilda vitsorden medelst de i § 99 mom. 3 och § 105 mom. 3 fastställda uttrycken.)

och har N. N. ådagalagt ____ flit samt ____ uppförande. På grund häraf har den af N. N. aflagda examen blifvit godkänd, hvilket härmed till bevis meddelas.

den ..... 19.....

Rektor vid högre allmänna läroverket i .....
(Kollegiets sigill.)

Anvisningar:

- a. Har examinand i något ämne icke undergått skriftlig eller muntlig pröfning, angifves detta i betyget genom öfverstrykning af detta ämnes rubrik.
- b. Har lärjunge aflagt skriftligt prof i franska i stället för i tyska eller engelska, göres i anledning däraf vederbörlig ändring.
- c. Vid utfärdande af examensbetyg för den, som åtnjutit enskild undervisning, iakttages särskildt, att ordet "som" på första raden, orden "intogs ... terminer" samt orden "och har ... uppförande" uteslutas.
- d. Vid utfärdande af examensbetyg för lärjunge, som aflagt examen med grekiska, iakttages, att å betygsformuläret mellan ämnesrubrikerna "latin" och "tyska" inskjutes såsom ämnesrubrik "grekiska" samt att till ämnesrubrikerna "matematik" och "teckning" fogas inom parentes orden "vid flyttning till tredje ringen".
- e. För lärjunge, tillhörande främmande trosbekännelse, antecknas, därest han icke åtnjutit undervisning i kristendom, efter ämnesrubriken "kristendom" orden: "främmande trosbekännare".

Bil. 17 (§ 117).

Formulär till betyg öfver undergången fyllnadspröfning efter aflagd studentexamen

jämlikt § 117 af stadgan för rikets allmänna läroverk.

Studeringen ..... , hvilken, född den ..... i ..... terminen ..... vid högre allmänna läroverket i ..... undergått studentexamen och därvid blifvit godkänd, har vid den med honom jämlikt § 117 af stadgan för rikets allmänna läroverk härstädes anställda och denna dag avslutade fyllnadspröfning erhållit följande vitsord, afgifna med hänsyn till fordringarna i studentexamen å ..... gymnasiet: för skriftliga profvet i ..... för ..... för insikter i ..... ; hvilket härmed till bevis meddelas. .... den ..... 19 .....

Rektor vid högre allmänna läroverket i ..... (Sigill.)

Bil. 18 (§ 143).

Tjänstgöringsbetyg.

Sedan N. N. anhållit om betyg öfver sin tjänstgöring vid härvarande högre allmänna läroverk (realskola, samskola), får jag härmed vitsorda,

att N. N. vid nämnda läroverk tjänstgjort från ..... till ..... i egenskap af ..... och från ..... till ..... i egenskap af ..... , därvid han meddelat undervisning läsåret (..... terminen) i ..... inom klasserna ..... och ringarna ..... och i ..... inom ..... klasserna ..... och ringarna ..... , läsåret (..... terminen) i ..... inom ..... klasserna ..... och ringarna ..... o. s. v.; att N. N. vid denna sin tjänstgöring ådagalagt ..... nit och skicklighet, ... sätt att behandla lärjungarna och förmåga att bland dem upprätthålla ordning; samt att han fört en ..... vandel.

N. N. (läroverksstaden) den ..... 19 ..... N. N. Rektor vid h. allm. läroverket (realskolan, samskolan) i .....

Anvisningar:

a. Följande betygsuttryck skola användas: i fråga om nit, skicklighet, sätt att behandla lärjungarna och förmåga att bland dem upprätthålla ordning: Utmärkt, Mycket berömvärd, Nöjaktig, Mindre nöjaktig samt i fråga om vandel: Hedrande, Mindre hedrande.

b. Enligt § 143 mom. 1 äger rektor rättighet att utöfver formuläret göra de tillägg, till hvilka särskilda omständigheter kunna föranleda.

c. Därest det i något fall icke skulle anses erforderligt, att specifik uppgift lämnas å tjänstgöringens art under hvarje särskildt läsår, kan den förändring vidtagas, att i betyget i detta afseende endast angifvas de ämnen och klasser, uti hvilka läraren undervisat, samt den tid, tjänstgöringsbetyget afser.

Bil. 19 (§ 143).

U p p-
å de under kalenderåret 19..... å t lärare (och lärarinnor)
i ..... utfärdade

Tiden för betygets utfärdande	Lärarens namn	Tjänst	Undervisat i		Vits-	
			ämnen:	klasser o. ringar:	nit	skick- lighet
2/3	Axel Öberg	Adjunkt	Moder- målet, Historia, Geografi	1—3 o. II	4	3

Anvisningar:

Siffrorna i vitsordskolumnen motsvara på följande sätt de för utfärdande af tjänstgöringsbetyg åt lärare föreskrifna betygsuttryck:

för nit, skicklighet, sätt att behandla lärjungarna och förmåga att uppehålla ordning:

- utmärkt = 4
- mycket berömvärd = 3
- berömvärd = 2
- nöjaktig = 1
- mindre nöjaktig = 0

för vandel:

- hedrande = 4
- mindre hedrande = 0

g i f t

vid högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan)
tjänstgöringsbetyg.

o r d f ö r			Tjänstetid, som bety- get afser	Lärarens samman- lagda tjän- stetid vid allmänt lä- roverk (i terminer)	Tiden för närmast föregående betygs ut- färdande	Anmärkingar
sätt att be- handla lär- jungarna	förmåga att uppe- hålla ord- ning	vandel				
3	4	4	Ht. 02— ht. 04	23	4/5 03	

Rektor vid högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan) i.....

Bil. 29 (§ 149).

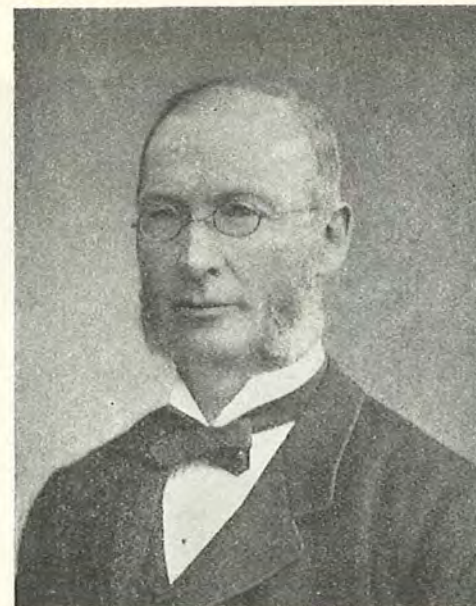
Diarium vid högre allmänna läroverket (realskolan, samskolan) i .....

År och datum	Expeditioner			Af rektor lärjungarna lämnad frihet						Lärares frånvaro från undervisningen			Inspektion	Anmärkningar			
	Ankomna	Afgångna	Åtgärd	Från undervisningen				Från hemarbete till viss dag		Lärares namn	Antal timmar	Anmält förfall					
				För hela läroverket		För särskild klass (ring)		Klass (ring)	Orsak								
				Antal tim.	Orsak	Antal tim.	Orsak										
															1)	2)	3)

1) Är denna kolumn lämnad öppen, utmärker detta förfalllös frånvaro.

2) Här angifves, af hvem inspektion förrättats samt tiden för densamma.

3) I anmärkningskolumnen göres anteckning bl. a. om lärare af vederbörande myndighet meddelad tjänstledighet samt om förordnande för lärare så ock om huru undervisningen uppehållits vid antecknad tillfälligt förfall för lärare.

Rektor G. F. Gilljam.
1880-talet.

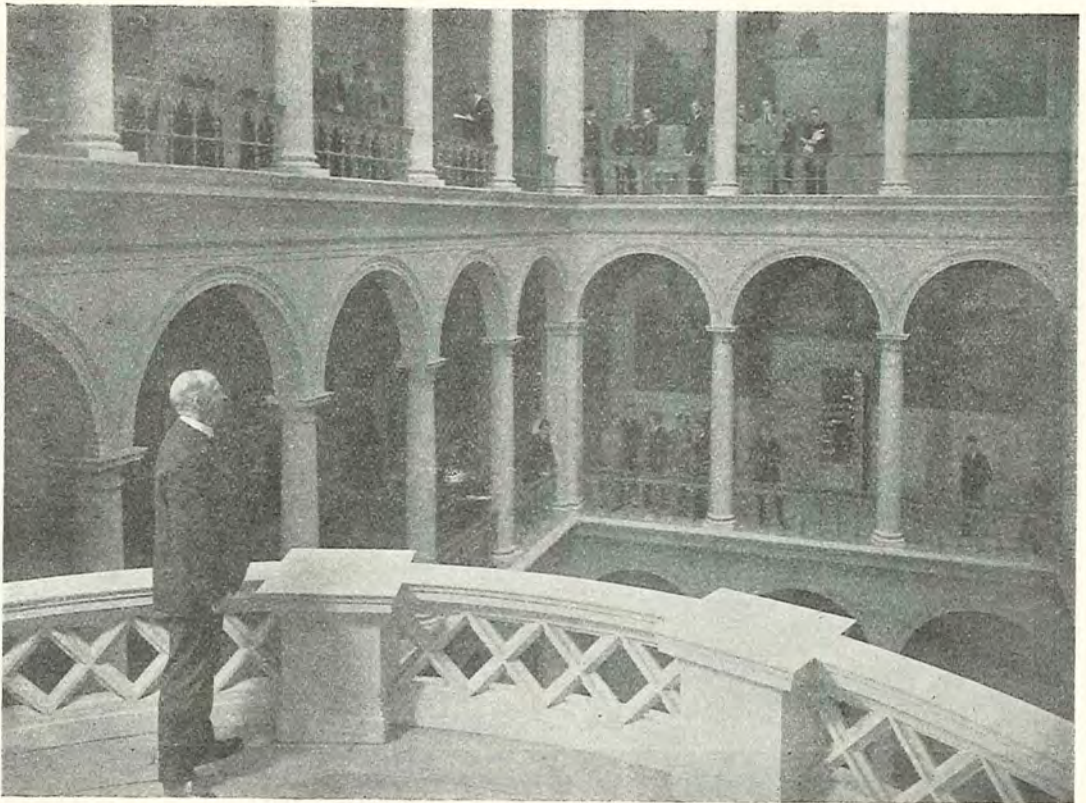

Rektor Carl Lundberg.
Medalj av Erik Lindberg 1917.

Norra latins kollegium i början av 1890-talet.

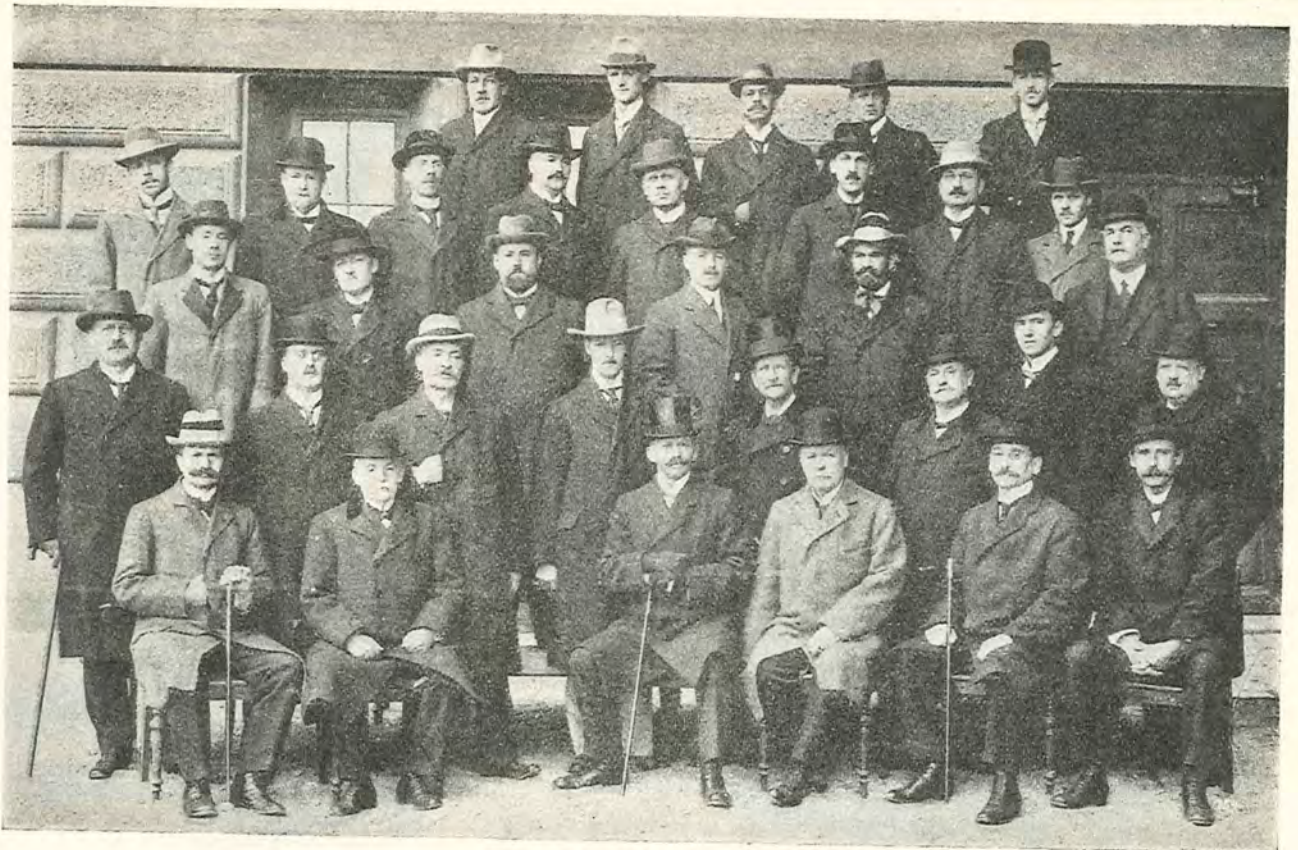
Översta raden: O. C. P. Åhfeldt, H. G. Asklund, A. G. E. Bergström, T. A. Mazer, B. Rollin, B. E. Beskow. Andra raden: A. H. Setterberg, E. G. Rabe, J. H. Hagelin, G. G. Westbom, C. J. Bergh, G. L. Kantzow, O. J. Olsson, H. A. E. Wallberger. Tredje raden: G. A. Nyrén, A. Nordfelt, A. A. Anderzon, P. A. Vallquist, A. V. Bodstedt, J. A. Hellman, J. Nordlander, Chr. Fahlerantz, S. Boije. Nedersta raden: Conny Burman, E. Wendels, P. A. Björkman, C. W. Swahn, C. Lundberg, E. R. Petersson, O. A. Stridsberg, G. A. Ling.

Norra latinläroverket: interiör.
Rektor John Kjederqvist.

Fyra lärareprofiler å Carl Larssons "Korum".
 (numera major) Sllow, lektor Björkman, rektor Lundberg och lektor Bergstedt.
 (Rörande övriga "porträtt" å denna målning jfr här sista
 sidan: förteckningen över illustrationerna).

Norra latins kollegium 1916.

Översta raden: G. Lannert, H. Blanche, K. M. Kullberg, H. P. E. Högstedt, N. Hagström. Andra raden: F. Blom, L. G. Andersson, G. Göransson, E. Frösell, I. M. Agge, A. Lagerquist, B. Lövgren, C. Sjöwall. Tredje raden: H. Hallén, R. Mattson, A. Ringselle, N. Angeldorff, N. Ångström, V. Rhedin. Fjärde raden: V. Jacobsson, W. Komstadius, W. Lindvall, A. S. Wiström, N. Hjär, G. Norén, O. Löfberg, L. Stenbäck. Femte raden: J. Reinius, E. Staaff, J. Kjederqvist, H. Bergstedt, V. Bruswitz, I. Holm.

Södra stadshuset.

Rektor Sixten von Friesen, adjunkt Löfgren, lektor Sturzen-becker.

Norra reals kollegium examensdagen 1892.

Översta raden: Arvid Lindhagen, A. F. Vinell, Tom Moll, M. F. Öberg, Emil Hildebrand, Klas Vinell. Mellersta raden: E. P. V. Österberg, L. V. Svenson. A. E. Ringholm, C. R. Kellberg, Hjalmar Heijkenskjöld, John Ekström, C. I. Lalin, O. G. A. Hahr. Nedersta raden: Albin Hildebrand, Hugo Andersson, Vilhelm Sturzen-Becker, f. d. rektor Sixten v. Friesen, rektor Sigfrid Almquist, Ture Löfgren, Hugo Philp, Axel Klint.

Rektor Svedelius.

Adjunkten Fil. D:r J. Lindquist.

Rektor Lars Wadner.

Rektor Sigfrid Almquist.

Adjunkten Fil. D:r Gustaf Meyer.

RECENSIONER O. A. BOKOMNÄMNINGEN

Av B. Rud. Hall.

Enär Årsböcker ej förrän nu, vid slutet av sin tionde årgång, varit i tillfälle, att börja med en avdelning litteraturomnämningen, kommer denna att, i den mån krafter, tid och utrymme medger och hithörande arbeten insändas ta hänsyn även till sådana arbeten, som utkommit under skriftseriens första decennium.

W. CARLGREN m. fl.: *Norra latin Femtio år 1880—1930.* Historik. Hågkomster av forna lärjungar. Sthlm 1930. 248 sidor. 5 kronor.

Norra latinläroverket i Stockholm innehar en sådan rangplats, att det står först i lärare- och elevkatalogen för Statsläroverken i Stockholm, och enligt en oskriven lag är dess chef primus inter pares, åtminstone då huvudstadens rektorer sammanträda. Redan tidigare ha två av dess chefer, den »snälle» Norinder och den avmätte Gilljam, utgivit historiska exposéer över dess ena grundstomme, gymnasiet på Riddarholmen, och adjunkten Stridsberg över den andra, nämligen Klara skola, varjämte artisten Conny Burman o. a. givit roande historier ur dess liv.

Fastän det nu blott gäller ett halvsekel, har institutionens historielektor, D:r W. Carlgren, utarbetat en instruktiv historik över dessa årtionden och ett tjugotal f. d. lärjungar ha meddelat intressanta hågkomster — allt i en välillustrerad volym om c:a 250 sidor. Historiken ställer och löser problem, belyser tendenser, skildrar förlopp, karakteriserar personer. Där och i elevminnena tecknas bland annat vissa rektorer och lärare, som synas varit så föredömliga, att de i väsentliga hänseenden kunna tjäna till mönster för varje ledare och fostrare i skola och hem. Genom att följa dessa skildringar skulle dåliga lärare kunna bli mindre dåliga och goda bli utmärkta. Vidare är varje sida av det läroverkets liv en flik av samtiden, och ingen i nästa släktled kan skildra händelserna så som den nutida generationen det kan. »Det sista halvseklets skolhistoria finns egentligen blott nedlagd

i de stora läroverkskommittéernas kritik och reformyrkanden, och där är den på samma gång undångömd.» Lektor Carlgrens forskningsresultat samt medarbetarnas givande och ej sällan humoristiska skildringar äro därför flerdubbelt välmotiverade och välkomna.

I ett speciellt medryckande kapitel av allmännare intresse berättar D:r Carlgren byggnadens och tomtens konst- och kulturhistoria. För 50 år sen var där stans utkant, i och nära sankmarker längs Klara sjö. Förut hade där legat barnhus, verkstäder och straffanstalter, butiker, blekerier och tegelbruk. (Om detta barnhus, dess föregångare och historia jfr *J. Müller* Fattigvården i Stockholm samt undertecknads Valda aktstycken till svenska undervisningsväsendets historia.) Nöd, sjukdomar och slödder hade här hållit till; här och i grannskapet funnos flera »källare» — alltså samma utveckling som i fråga om det nyss 100-åriga seminariet på söder, Hvilans folkhögskola med flera läroanstalter: de stå på eller vid områden, där förr varit krogar. Allt rensades bort, och Svenska Trädgårdsföreningen planterade här »lust- och köksträdgårdar på 1830-talet. Efter tävlan med ett av F. W. Scholander gillat förslag uppfördes läroverksbyggnaden enligt ritningar av Helge Zettervall i florentinsk renässans. För den gemensamt florentinska och norralatinska grundplanen med ringlande trappor, öppna längor och stora ljusgårdar ger förf. den i första ögonblicket förbluffande motiveringen att de skulle underlätta dels, i Södern för 400 år sen, Pazzitjänarnas snabba lopp upp och ner samt den luftiga ulltorkningen i översta loggian, dels, i Norra latin, läroverksklassernas hastiga ut- och inmarsch och noggranna övervakande. »I vilken våning som helst från vilken punkt som helst» — en verkligt »sinnrik disposition», som gav seger åt den mångfrestande arkitekten Zettervalls projekt.

Före, jämte och efter det stora tomköpet och bygget, som beslutats med storstilad och enhetlig offervillighet, pågick dels en seg skolpolitisk kamp i riksdag, dagstidningar och nya skolföreningar, dels ett nästan permanent kommittéutredningsarbete rörande behov, organisationsplaner och metoder, dels didaktiska reformrörelser som började göra sig hörda i nya och äldre skolor, i skolpressen och i nybildade reformförbund (t. ex. Quousque tandem). I alla dessa hänseenden gjorde ett stort antal av Norra latins lärare betydande insatser, väl icke i första ledet, bland nyhetsmakarnas marktschreiska förtrupper, men väl bland dem som med försiktighet — i ordets både äldre och yngre betydelse — prövade fram och hjälpte fram det bästa i projekten. Sålunda blev rektor Gilljam verksam såsom betänkandeförfattare, ecklesiastikminister och kansler. Wennerberg och han voro de första yrkespedagogerna vid rådsbordet. Doktorerna Lundberg, Höjer och Boije af Gennäs voro skolkommitterade. Såsom mer eller

mindre reformvänliga skolboks- och uppsatsförfattare samt recenser verkade bl. a. K. A. Melin, Rydfors, Wigert, Höjer, Nordfelt, Kjederqvist, Svedelius, Fåhraeus, Göransson, Malme o. a.

Skolpolitiska debatter och kulturstrider, där man lade ett tungt vägande ord i vågskålen, gällde exempelvis följande: bibehållande av B-linjen, indragning av lägsta klassen, latinets uppskjutande, lönefrågor. Förf. lämnar givande överblickar över 1880—1890-talens politik (bl. a. om ökända eller glömda insatser rör. B-linjens slopande av riksdagsmannen Axell och Sixten v. Friesen) samt behandlar och karakteriserar klassicitet och realism, medborgerlighet och specialisering, mångläseri och demokratisering. Därvid ger förf. uttryck åt den meningen, att det kanske ytterst ej fanns en starkare murbräcka i de döda språkens monopol än det massiva faktum, att vår handelsomsättning med det uppblomstrande tyska riket tredubblades under tjugofemårsperioden 1881—1906 och sju-dubblades med det jättelikt växande U. S. A. under samma tid. Försiktigtvis skriver författaren där ett »kanske»; det är ej tvivel om att detta »massiva faktum» är blott en av de många drivkrafterna och att sådana av minst lika stor betydelse som den verkat långt före 1880-talet; latinherraväldet i dess extrema former var då redan förbi; det knäcktes under 1700-talets nöd samt genom borgerskapets frammarsch och den radikal-liberala oppositionen. Men det är ett »massivt» och tankeväckande faktum, att doktor Carlgren är den förste, som påvisat den svenska skolhistoriens avhängighet av den ekonomiska utvecklingen efter 1850, varjämte han varit angelägen att steg för steg påvisa pedagogikens nära samband med politiken och den andliga kulturen.

Författaren påpekar vidare, att man krävde en språkundervisning, som värdjades till barnens behov och förmåga dels att återge ljud och tonfall, repliker och samtal, dels att organiskt växa in i en ny språklig miljö och att där tillägna sig vardagsord och yrkesuttryck. Det var den berömda imitativa metoden, som ville lägga verkligheten själv, icke en sekelgammal minnesteknik till grund för skolarbetet. —

Men lärarna vid Norra latin voro ej blott pedagoger utan även människor. Rörande eller roliga interiörer ges ur lärarnas samvaro utom tjänsten, om deras samverkan och hjälpsamhet under krigsåren etc. Då den kvicke extraläraren C. A. Fahlcrantz var ute på en föga lyckosam resa för att avlägga prov i ett flertal skolstäder, sinade kassan och han telegraferade till kamratkretsens stamlokus: »Triumftåget fortsätter. Skicka pengar!» Då fick den ömsesidiga vigen hjälpa ett offer för andra kammarens hårdnackhet mot de latinbitna, medan t. ex. 69 % av undervisningen på lågstadiet bestreds av extralärare.

Lektor Carlgren har ock karakteriserat sig själv, då han visar sitt ynglingasinne, sin jag höll på att säga medkänsla med skol-

eleverna mellan storstadens stenväggar, då han yttrar om de till läroverket skänkta konstverken Liljefors Värmorgon, Carl Larssons Korum och Eugens Sommarnatt: De vita sträckande vingparen längst upp på södra gaveln, det genuina och ändå andäktiga vimlet i Korum och den drömmande stillheten i skärgårdsnatten äro flikar av en värld, som även kan bringa unga hjärtan att slå. Allra närmast kommer dem väl Eugens mjuka men friska Sommar i aulans rundel, ett slags oföränderlig feriestämning, som kastar sitt återsken över höstarbetet och lockar med ständigt ny dragning på värkanten. — Det är ej underligt, att stora gymnasister sågos gråta, när han såsom extralärare (vid Norra real) måste lämna dem.

Man bör vara lektor Carlgren tacksam för vad allt värdefullt han här givit. Man vet, att tiden varit knapp i detta fall likaväl som i fråga om de övriga läroverkshistorikerna under det jubileumsbegåvade 1920-talet. Hans arbete är bland de *allra* bästa av dessa minnesskrifter. Vilket ju dock icke hindrar att man kunde önska fördjupning och utredningar å än flera punkter. Så t. ex. böra orsakerna till stockholmsgymnasiets flyttning till Gävle tydligtvis sökas på åtminstone delvis andra håll än i hans bok skett. T. ex. motiveringarna för de visserligen senare förslagen att förlägga skånegymnasiet till Sölvesborg och flytta Uppsalaskolan till Enköping ge märkliga inblickar i äldre tiders föreställningssätt.

Till den tränade historikerns läsvärda över- och inblickar fogas, som sagt, f. d. lärjungars skildringar (bland vilka man emellertid kunde saklöst lämnat Sven Lidmans filadelfiska bidrag otryckt i detta sammanhang). Tonen visar, att även de berätta med glädje — alltså samma erfarenhet som jag fick för något år sen vid uppsökandet av äldre undervisningsföremål på Norra latins o. a. vindar. Grånade ämbetsmän, som följde med för att identifiera och berätta, blevo såsom ystra skolpojkar på nytt, när de drogo sig till minnes ungdomsupplevelsena. Ett f. d. läroverksråd visade på ett ärr i tinningen som han fått av järnsidan på de märkvärdiga tvåsitsbänkarna, dem rektor Siljeström (på Nya elementar) fört hem från Amerika på 1850-talet såsom de första kortbänkarna i Europa. En apotekare blev så glad när han kom in i den naturvetenskapliga Linnéaföreningens rum, där han tidigare varit en av drivkrafterna, att han på stället gav 50 kronor till nyinbindning av protokolls-boken o. s. v. (Det är annat, än när pamparna i skolföreningar på andra håll behålla (stjäla) dessas tidningar, protokoll etc.). Så föryngras man, glädjes och blir människa igen, då man får leva sig in i vår ärorika kulturspridnings minnen.

Såsom de kungliga nu vid halvsekselsfesten gästade denna skola, så har ock skett flera gånger förut. Flera av dess lärare ha varit prinsars handledare, och Oskar II uppges ha önskat se sina söner studera där. Vid ett av besöken, berättar redaktör V. Söder-

berg (Nord. Fam. b.), rättade han en ynglings latinöversättning. Men denne vidhöll sin mening — till lärarens förfäran och rektors förgrymmelse. Vid närmare granskning befunnos båda ha rätt, ty de hade fått olika Liviuseditioner!

Flertalet minnestecknare från rektorerna Gilljams och Lundbergs chefstid ha givit märkliga drag till bilderna av dessa kraftfulla personligheter. Man märker hur alla ärligt bemöda sig att vara rättvisa, och dock kan föga annat än de bästa chefsegenskaper och de noblaste manndrag tecknas av deras pennor.

Lektor Carlgren citerar Lundbergs uttryck (naturligtvis på latin), att han var allt i detta. C. fortsätter: »Med en rekordmässig snabbhet, som dock aldrig ett ögonblick åsidosatte redan eller prydligheten, förenade »Caput» en ojämförlig kraft, som hade sin rot i hans både varma och starka själ men efter hand också stöddes av en kvartsekkellång erfarenhet. För generationer av kolleger, föräldrar och elever står Lundberg som idealet för en svensk läroverkschef, om än med speciellt hovmässig sublimering, belevad och barsk på en gång, känd av alla och näppeligen illa sedd av någon, ett naturligt centrum innan- och utanför murarna, ett pedagogiskt majestät, som kunde komma ett ungt månghundrahövdad auditorium att darra, när han vid morgonbönerna lyfte sitt romerskt skulpterade huvud till den vanliga appellen: »gossar!»

Redaktör I. Norberg (D. N.) skriver enbart om Lundberg och yttrar bl. a.: Caput »var klassisk humanist och idealist ej blott i sin vetenskapliga utrustning och bildning, utan även i sin livs-åskådning och sin övertygelse om det personligas betydelse i tillvaron. Denna grundton i hans väsen tycktes äga harmonisk samklang med en stor praktisk begåvning, med härskaregenskaper och med ett ofta skämtsamt spelande humör. Här kan man väl också söka förklaringen till att han blev mer och mer uppskattad och avhållen av många bland sina disciplar, i den mån dessa vunno en rikare erfarenhet av livet.» — Och professor Nachmanson (Gbg) skriver t. ex.: »När han stod framför oss, myndig och auktoritativ, fruktad, men älskad och beundrad, en caelo tonans Jupiter, men på samma gång en praesens divus, med vibrerande stämma utvecklande betydelsen av grekernas och den europeiska kulturens seger över perserna, med dramatisk kraft skildrande Roms sociala strider, då öppnade sig en ny värld. Nu var det icke tal om torra paradigm och benig satsanalys. Antiken blev ett levande förflutet; vi kände, att vi lärde non scholae, sed vitae. Liksom Martin Birck [Hjalmar Söderberg] — som också gått i Norra Latin — en gång drömde om att skriva ett idé-drama på samma versmått som Brand eller Peer Gynt, så började jag nu drömma om att komma till universitetet och där läsa

om allt, som rektorn läst». Slika lärare och chefer behövas tydligtvis ännu, ja mer än någonsin.

Lektor Vinells höga värdesättning av ärligheten belyses av lic. Dag Strömbäck därmed att han lät en yngling få behålla sitt genom lärarens felräkning allt för höga betyg på en betydelsefull slutprovräkning, därför att han uppriktigt påpekade misstaget. Men betyget var ju givet för matematik och inte för ärlighet; den senare egenskapen borde väl värdesättas på annat sätt. Då var väl *det* rättvisare när en privatskolelärare, som förresten nu är generaldirektör, åt en mig närstående person sänkte betyget på dennes begäran för att han vid ett visst tillfälle fuskat. Betyget gällde ju nämligen kunskaperna.

På tal om viljefostran och dess svårighet synes det även kunna sättas i fråga, om ej den ena av de två örfilar var omotiverad, som rektor S. Almquist i ett arbete säger sig ha utdelat under hela sin rektorstid. Den fick en gosse, som på rätt trottoar ej velat gå ur vägen för äldre. Pojken gjorde ju blott vad offentligen var stadgat att *alla* borde göra: gå på rätt trottoar. Stryk för laglydnad har ej med uppfostran att göra utan är djurplågeri. Välbehövligen vördnad för äldre — vare sig fotgängare eller rektorer — läses ej genom orättvis åga. Härmed är icke sagt att dask icke är mycket gott, given på rätt tid, sätt och plats.

Lärare, som de föga lärt för, tala författarna ibland om, men eleverna översågo med sina lärare när dessa av en eller annan anledning ej mäktade bättre. Sålunda yttrar prof. Nachmanson om en aldrig, tröttkörd latinlektor: »De lustkänslor, hans undervisning utlöste, voro icke av intellektuell utan av mycket primitivare och 15-åringars kynne mera näraliggande art.» Men matematiklektorn förbittrade tydligtvis med vett och vilja flertalets liv genom att envist anse och säga dem vara odugliga och förtappade enär de ej hade räknehuvud. Har någon hört en sådan beskyllning förr av matematiker? Carl G. Laurins Minnen [I s. 248] underkänna hans förfaringssätt mot de för matematik »obegåvade». Rektor Fähræus vill i »Norra latin» gjuta någon olja på de mångas vrede genom att påpeka vissa hans förtjänster i andra avseenden. Redaktör V. Söderberg meddelar att en blivit bankdirektör, som av denne lektor dömts vara platt oduglig för siffror.

Motsvarande har nog icke sällan inträffat i andra skolformer: en som hade C i de kunskapsämnen, där han fick något betyg alls, är nu stadsfiskal (jfr *Arsböcker* 29: Andrarum) och en god kompositör och fruktad musikkritiker hade i en tidig skolklass i flit c, fattningsförmåga b, förståndsutveckling c, välskrivning d, uppförande a. — Törhända är felet inte enbart lärjungarnas — liksom det väl ej kan skrivas på blott sådana konto, att Söderling använde så mycket rotting eller att två bödelsris gått åt varje

vecka i varje klass i Västerås. Atminstone något — om än aldrig så lite — synes en och annan självsäker lärare ha att lära av den framstående matematiklektorn Hultman vid Stockholms gymnasium, som yttrade att en lärjunge alltid svarar rätt och att det är lärarens som frågar oriktigt. Hans Forssell, son till en matematiklektor (i Gävle), »erkände sig aldrig ha kommit underfund med bråks liknämningörande, och han var ändå rikskunnig för sitt utomordentliga talsinne» och blev finansminister vid 32 års ålder. En av Sydsveriges allra dugtigaste folkskollärare hade bara godkänd i undervisningsskicklighet och i de allra flesta skolämnen (jfr *Arsböcker* 29: Andrarum).

Av f. d. prinsläraren Rogberg fick provårskandidaten Hernlund blott B i historia rör att han undervisade »alltför åskådligt», och denne utdelade i sin tur såsom t. f. lektor betyget B åt Oscar Levertin. Denne hade för övrigt otur även vid universitetet. Vid en hans tentamen i Uppsala för prof. Noreen antecknade denne i sin bok att L. var svag i litteraturhistoria. Noreen berättade det själv vid sitt avskedstagande — för att »skända» sig själv. Även i avseende å betygssättning ha självsäkra pedagoger tydligtvis åtskilligt att lära av undervisningens historia.

På tal om betyg och i anledning av Bo Bergmans i minneskriften återgivna dikt En gammal skolkatalog kan törhända vara av intresse ett litet axplock ur betygssättningen vid Norra latins grundstomme på Riddarholmen — ehuru den ej beröres i boken. C. D. af Wirsén inträdde i gymnasiet och ring III höstterminen 1857; han fick där vackra betyg men blott C i naturvetenskap (i både kunskap och flit); också föraktade han ju detta ämne hela sitt liv (utom i dikten om »kronoparken»). I nämnda avdelning stannade han även höstt. 1858, avancerade då till andra plats näst H. O. H. Hildebrand (samt fick B i kunskaper och AB i flit i nämnda ämne). Följande höst äro ordningsnummer och betyg desamma, men klassen är då ring IV. Där intaga de båda hedersplatserna med A i så gott som varje ämne. Hildebrand fick A i allting utom i hebreiska (där han hade B i kunskaper och AB i flit). W. och sju andra voro ej frånvarande en enda dag. Dessa betydande mäns gymnasiebetyg torde komma att beröras i annat sammanhang.

Redaktör Axel Johansson (U. N. T.) talar i minnesboken mest om denna »förtids»-skola samt om Klara läroverk. Mellan de hänsovna krigarnas och skaldernas gravvårdar på kyrkogården invid det senare hade eleverna vilda krigslekar sinsemellan på rasterna och blodiga slagsmål med folkskolepojkar på kvällarna. De fingo på eftermiddagarna ofta komma i kö till gamle rektor Söderling för att »få kaffe», d. v. s. strafflektioner. Sålunda hade studieintresset ej sporrats tillräckligt å ordinarie skoltid, då, en-

ligt vad rektor Almquist berättat i sin bok om K. P. Nordlund, »andan var rottingen» och de kringboende stordes av lärjungarnas klagoskri. Riset och »den rätta skolminen» som Söderlind anlade förrän han gick in i skolrummet, hjälpte tydligen ej heller moralen tillräckligt. Ty Norra latins vaktmästare »Barbarossa» hoppades, att det nog skulle bli bra, bara *de* kommit bort, som inte varit där från början, — något som redaktör J. ej anser osannolikt. Även »elevmaterialet» på Riddarholmen var, enligt rektor Fähræus, »lindrigast sagt, ett ganska blandat sällskap.» (En delvis ljusare bild därifrån ges i en ännu otryckt minnesteckning av f. d. landshövding Uddén, vilken kanske kommer att inflyta i Årsböcker.) Och dock hade ju rektor och flertalet lärare där varit riktiga mönster av kraft och skicklighet.

Såsom i viss mån påminnande om »arbetet» å Conny Burmans timmar ger redaktör Verner Söderberg en dråplig skildring från teckningsundervisningen vid Kalmar läroverk. Följande må meddelas därur. Sökte läraren, en gammal fanjunkare, någon gång göra sin auktoritet gällande och hota de värsta bråkmakarna med exempelvis »en tia i oskick», så anryckte genast en i beredskap hållen hjälptrupp av relativt stillsamma småttingar, som kände ett plötsligt behov av att inköpa blyertspennor eller radergummi, som försåldes av gubben. I sin iver att betjäna kundkretsen glömde han då bort orsakerna till sin vrede, och de hotade kamraterna voro räddade. Hjälpte ej denna manöver, så framlade ordningsmannen resignerat »journalen», d. v. s. ej den riktiga utan någon många år för gammal anmärkningsjournal, i vilken så fanjunkaren omständligt nedskrev sina anmärkningar, men dessa kommo naturligtvis aldrig under klassföreståndarens eller rektors ögon utan bevarades omsorgsfullt i klassen för att vara till hands vid nästa vredesutbrott, som trotsade radergummibehandlingen.

Andligen befryndad med så välartade elever var på sin tid tydligen ock Erik Zetterström vid Norra latin, sedermera författare till boken *Två år i varje klass*. I minnesskriften formulerar han sitt tack på följande sätt, som nog av de forna lärarna läses icke utan nöje, åtminstone nu sedan deras sveda och värk försvunnit: Min skoltid var full av svåra mödor och umbäranden för mina lärare. De visade prov på stort tålmod och outtröttlig energi. De hade det inte för roligt. En lärare med humor har tre ögon, två att se med och ett att överse med. Om jag får några barn och de bli så lata, att de börja sitta kvar i klasserna, så ska dom absolut sitta kvar i Norra latin, det är ett som är säkert.

Ett tack i högtidligare form ger prof. Nachmanson: »Alltmera har min aktning vuxit för alla de män, som utan åthävor, icke alltid under lätta eller ljusa förhållanden, i daglig och trogen

pliktuppfyllelse ägna sin gärning åt fostrande av svensk ungdom och som var och en i sin stad genom sina insatser inom, ofta också utom skolan bidraga till att vidmakthålla och sprida svensk kultur. Alltför ofta blir deras lott att hämta stöd i Marcus Aurelius ord: Människan har skapats för att göra väl. När hon bevisar välgärningar eller uträttar något allmännyttigt, gör hon sin plikt och skördar i och med detsamma också sin lön.» Så långt prof. Nachmanson. Detta den romerske kejsarens och stoikernas uttalande har ju en germansk-nordisk parallell i ordet »arbets» eget ursprung. Från början var nämligen ordet arvode benämning både på arbetet och på betalningen därför. Ett minnesord alltså för alla arbetande lärare.

C. SVEDELIUS: *Norra real 1876—1926*. Sthlm, Norstedts, 1927. 178 sidor. Kr. 7: 50, b. 9: 25.

DENSAMME: *Tänkt och talat om pojkar och pedagoger*. Sthlm, Norstedts, 1930. 132 sidor. Kr. 2: 50.

Idrottsgeneralen bland landets rektorer har för ej länge sedan utsänt två böcker, som komplettera varandra. I den första av dem, en minnesskrift över hans 50-åriga läroverk, är i synnerhet upptakten av stort historiskt intresse. Han anser sig nämligen hava frambragt bärande skäl för sitt påstående, att hans institution, börjad 29/8 1876, är en — genom Nicolai tvååriga, år 1823 upprättade apologistkola förmedlad — fortsättning på eller avläggare av huvudstadens »storskola» (trivialskolans), vilken är lika gammal som Stockholm självt och nämnes redan år 1319. Alltså skulle huvudstadens äldsta, under århundraden förnämsta skola ha nedsjunkit till ett småläroverk, förblivit i denna oansenlighet under ett halvsekel, därefter upphöjts till ett efter hand sig utvecklande realläroverk, rikets första i sitt slag och en förebild för de senare framväxande realgymnasierna. Dock är bevisföringen, såsom förf. ock erkänner, ej fullt bindande och klar för 1820-talets vidkommande, alltså för storskolans degradering till lägre apologistkola. Det är att livligt hoppas, att den numera pensionerade rektorn skall t. ex. i det nu efter hand sig allt mer utvecklande Stockholms stads arkiv framleta de saknade bevisen för riktigheten av sin intressanta hypotes eller, i varje fall, närmare utreda, hur sig med saken förhållit.

Den reala bildningslinjens organisator, Sixten von Friesen, härskade vid detta realläroverk 1876—1891 och påverkade för hela landets vidkommande utvecklingen av provårsinstitutionen, koncentrationsläsningen, de naturvetenskapliga disciplinernas samt dessas lärares och ämnessvenners ställning. Det skedde naturligtvis icke utan segt motstånd från humanismens olika högborgar. Men

framåt gick det så småningom, och enligt sistnämnda års stadga rörande universitetsexamina kunde filosofisk kandidat- och licentiatexamen avläggas utan latin samt likväl skänka läroverkslärarekompetens. Då hade detta läroverk redan utexaminerat realstudenter under ett årtionde. Samtidigt sjöngo klassik-pojkarna förstås ännu: »Latinare ä finare, Realare ä skralare», ett omdöme som i sin senare del dock jävats redan på 1700-talet åtminstone i finsk-svensk skolstatistik (jfr Leinbergs numera tyvärr nästan fullständigt uppbrända edition Handl. rör. finska skolväsendets historia). Rikssvenska urkunder torde ej så tidigt upplysa härom och ha i den mån sådana uppgifter senare förekomma, ej bearbetats. Det är en av de otaliga uppgifter, som vänta det systematiskt bedrivna, vetenskapliga undersökningsarbetet, vilket väl en gång skall börja även i svensk undervisningshistoria.

Realläroverkets tidigaste lokaler i södra stadshuset voro de sämsta tänkbara både till läge, beskaffenhet och grannskap. I samma hus eller åtminstone på samma tomt hade jämte en mängd fina lägenheter varit spritservering, rysslogis, anatomisal, arrestrum. I det senare hade Anders Lindeberg och Crusenstolpe »suttit», och det blev nu realarnas kemisal. Där var det källarligt, kallt, fuktigt och mörkt; ventilation saknades. Nu är det tvättstuga. Hela byggnaden doftade av punschen, som tillreddes och lagrades i källaren. Atskilligt därav fördes backen upp till Mosebacke, och eleverna gingo en tid samma väg, ty till gymnastiksal förhyrdes (1880—1887) dettas nedre salong, där dans, rökning och sprit förstörde luften på kvällarna och nätterna och där gymnastikredskap ej fingo fastgöras. Sådana inblickar äro synnerligen hälsosamma för fordringsfulla nutidsmänniskor.

Den följande tiden, då läroverket fått flytta till sin stora, nuvarande byggnad (»tegelhögen», 1890) har ej behandlats systematiskt. I stället ges för denna (och delvis även för den föregående) tiden hundratals intressanta, delvis illustrerade historier och skildringar rörande de bottenlösa träskmarker, framför vilka läroverkshuset byggdes upp på hälleberget samt rörande arbetsresultaten, abiturienterna, rektorerna, lärarna, skollivet, lärjungeföreningarna, idrottslivet, stipendiefonderna, odygd och pojkestreck, uppfostringsmetoder och konfliktlösningar samt förblivande kamratskap. Minnesbilderna ha i mycket stor utsträckning tecknats av ett stort antal medlärare och f. d. lärjungar samt inbegärts och systematiserats av rektor S., han, som på en fotografi, symboliskt nog, går i spetsen för sina elever t. o. m. runt »tegelhögen» på vita mössans dag. Bland annat föres en i minnet att vid detta läroverk ha utom S. v. Friesen även den utomordentligt mångsidige S. Almquist och den i allra bästa mening mänskliche C. Svedelius varit chefer, Emil Hildebrand, H. Dahlgren, Arvid Lindhagen, Moll, Philp och Österberg varit lärare — varför saknas

Hellman, den bäste av lärare och provårshandledare, han som så föga förmanade andra i metodiskt avseende men lärde dem så utmärkt genom sina egna ypperliga lektioner? — så ock att de sedan förolyckade nordpolsfararna Björling, Strindberg och Finn Malmgren varit lärjungar vid denna gedigna institution.

Några rektorer ha till sist sökt fånga skolans särmärken. Den oförliknelige Harald Dahlgrens »huvudintryck» var det stränga kravet på »realism i undervisningen» i det ordets rättförstådda betydelse och därmed också på vetenskaplig vederhäftighet; så ock det starka pedagogiska intresset och framstegssträvandet, främjandet av provårsinstitutionen, en skickligt ledd samverkan mellan lärarna ävensom aktningen för både dessa och eleverna. Rektor Svedelius själv menar karakteristikum vara mänheten om en viss rörelsefrihet, motsvarande frihetsbegäret hos individen, rätten att handla på eget ansvar och att ta initiativ. »Detta vittnar om livaktighet, frimodighet och handlingskraft.» (Till ledarinnan för sociala kurser å K. F. U. M., som frågade om skolkontingenten ej hade någon lärare med, svarade också en gymnasist: »Vi realare ä vana att sköta oss själva». Ja åtminstone när en Svedelius står i spetsen, går det bra; det kan jag från min »doggtid» intyga.) Och f. d. läroverksrådet och uppsalarektorn Nordfeldts slutsats är den, när han letar i sitt minnes gömmor: Norra latin har mitt hjärta, Norra real min beundran.

Nämnda karakteristika för humanisten S. och hans realläroverk kodifierar han på annat sätt i den andra, mindre omfattande skriften: rörande vad han Tänkt och talat om pojkar och pedagoger. Den är fylld av ljus livssyn, sunt förtroende för de unga, varmhjärtad men likväl manlig didaktik och den borde därför få i rikt mått tjäna den praktiska lärareutbildningen i hela vårt land. Den livliga, betagande framställningen är grupperad i följande avdelningar: Individuell fostran, storm och solsken, humor och satir. Den viktigaste fostrareuppgiften. Skolan och idrotten. Disciplin och ordning. Undervisningsteknik. Glimtar ur skolans värld. Skollivet och skolandan. Den genomspränges av »glimtar», skolhistorier i ordets bästa mening, flagranta fall. Så och så hände det under min skoltid; så var det i Norra latin på rektor Lundbergs tid; Sigfrid Almquist yttrade... Det var en gång... Men inga anekdoter ges för sin egen skull, utan genom dem belysas vitala uppfostringsproblem. Den gångna tiden får lära den nuvarande. Och däremellan får man själv göra den reflexionen, att problemen lösas blott delvis. »De som till intet dugde» var ju signum på dem som förr i världen hade utåtriktade intressen eller som ej voro skapade för ett visst lärt ståndsskolsystem och dess antediluvianska pluggmetoder och prygelväsen. För sådana tillyxades en nödfallsskola, och av den blev det den föraktade, yrkesbetonade realundervisningen samt slutligen — efter 1880 —

den allmänbildande, lärda reallinjen samt S. v. Friesens och andras realgymnasier. Behovet av dessa belyses därav, att medan ännu på 1880-talet latinstudenternas antal var $4\frac{1}{2}$ gånger större än realstudenternas (5132—1203); så översteg de senares antal de förras under 1900-talets andra årtionde med 1400 (6675—5279). Och likväl ha begåvningsriktningarna och individualitetskraven ej blivit i önskvärd mån tillgodosedda. Rektor S. visar att t. o. m. från ett så framstående läroverk som hans — detta omdöme är ej hans men är sant ändå — ha avvisats elever, som synta vara värda hjälpen fram till examen. En sådan f. d. elev har i brev från Afrika underkänt lärares resonemang, att »den elev som läser natt och dag, den är intelligent. Den som ledsnat på inpräntandet är dum. Han frågas ej och får ideligen veta, att han ingenting kan, ingenting duger till, är lat.» [Jfr »dem som till intet dugde» på 1500-talet!] Det kommer här ej närmast an på organisationen och läroämnena utan på lärarna. De förra har gått framåt med jättesteg. Lärarnas duglighet och nit har också gått framåt men i många fall blott med dvärgsteg. Svedelii skrift om pojkar och pedagoger ger god vägledning — utan magistralt pekfinger — rörande borttagandet av många orsaker till *berättigade* klagomål, klagomål som höjts redan i tusen år och ännu ej sällan göra sig hörda. Det är ej minst bristen på allmänmännisklighet, som gör sig kämbar. En min uppsats (St. T. 30/3 1930) om skollivet för hundra år sen avslöts med ett beklagande av att ett visst slags lärare ej kände sig såsom människor ibland människor. Det enda ord, som föll bort vid tryckningen, var det lilla »ej». Men detta ord var det viktigaste i sammanhanget; förutan en nobel allmänmännisklighet, en på en gång förstående och rakryggad humanitet är uppfostrargärningen och undervisningsarbetet mer eller mindre utan värde. Sådana egenskaper kunna åtminstone några eller många få hos sig stärkta genom att göra sig till lärjungar hos uppfostringskonstens stormän, vare sig de döda eller de ännu levande. Svedelius är tydligtvis en bland de kanske få nu levande stormännen-läromästarna. De döda kunna däremot räknas i tusental.

GUSTAF MEYER: *Studentliv i Uppsala för sextio år sedan*. Sthlm 1930. 220 sidor. Kr. 4: 75; b. 6: 50.

Enligt Anna Maria Lenngren drack uppsalastudenten på hennes tid flitigt öl och knäckte rutor samt slogs med gesällerna besatt. Från honom samt från fasonerna hos Kalle Utter och och cynismen hos Vitalis till d:r Meyers studentbok ligger bara 1 sekel eller mindre, men skillnaden är så stor, att man kunde tro tusen år ha gått. Utvecklingen skönjes i den mängd av studentlivsteckningar som utkommit. Med få undantag äro dessa var-

andra tämligen lika i frånvaron av vittnesbörd om studier. Och d:r Meyer ger sina föregångare ej efter därutinnan, ehuru han åtminstone däruti skiljer sig från dem att hans skildring är ensidigare och »finare» dans-, poesi- och spexbetonad. Han skildrar livets lätta fjärlslycka mellan Luthagen och Polacksbacken, studentpoetens och hans unga vänners gamman och dagdrivarliv. Boken börjar med Berns salong och Lunkans sång, fortsätter med smådikter, serenader, polonäser och våta nätter samt slutar med burlesk spexdramatik. T. o. m. Helan går avtryckes in extenso. Även om man ej varit med i virveln, läser man ej utan förnöjelse t. ex. författarens hyllningsdikt på värmlänningarnas nationsbal för 61 år sen. Fracken — det var ej kavajskutt den tiden — tas på, när till professorn man skall gå

»Att för ett svårt betyg tentera,
Och det är ej så lätt att få,
Om man har glömt att repetera.
Men denna gången, ack hur gärna
Vi vandrat frackbeklädda hit,
När till examen vi oss ärna
Inom Terpischores gebit.
Professor är var liten tärna,
Som nog förbrylla kan vår hjärna,
Men sådant stör ej valsens takt.»

Mest ger boken en exempelsamling ur förf:s diktning såsom »spögubbe» vid studentexercisen samt såsom skald i nation, studentkår och S. H. T. Dessemellan serveras dels okända, dels tämligen allmänt kända historier om professorer, tentamina, smålands-teologer, överliggare — av vilka dock ingen går upp emot dem som tecknats i den enda klassiska studentlivs- och överliggareboken: Uppsalaliv av Sundblad. Nämnas må tredje opponenter Lilljebjörns översättning av doktorsavhandlingens mystiska p. v. t. f. m.: på ventilationen torde följa middag. Ett av de mycket få vittnesbörderna om livets tragik må ock anföras: Hugo Montgomery-Cederhielm, förf. till Uppsaliansarnas och i synnerhet sörmlänningarnas ystra operabuffa På Madagaskar störtade ned i en avgrund på Capri. Mången torde finna boken förtjusande och pietetsfull, andra tunn och beklämmande, självciterande och för vetenskapens och universitetets anseende skadlig, — det senare därför att den ingenting nämner om arbetet, vilket dock är vetenskapens, ungdomens och livets nerv, kraft och hjärtstock. Som en motvikt behövas, böra och kunna skrivas många böcker om det intensiva arbete, som verkligen bedrivs vid våra lärda institutioner — och det ofta trots umbäranden, motgångar och andra hinder av varjehanda slag. Gudskelov att det ännu finns ideal och idealitet, att det finns »gossar» i atensk-rydbergsk anda.

Hur förf. fick tid att göra sig färdig till doktorat och det på åtta år, är svårt att förstå. Han tillhörde alltså tydligen den första gruppen av de fyra studenttyperna som, enligt uppgift, skulle ha karakteriserats så av Törneros, Zedritz eller Svedelius: 1) de som läste och festade, 2) de som bara festade, 3) de som bara läste, 4) de som äto frukost och hade hund.

Den tiden var ju dock förbi, då man kunde göra färdig en doktorsavhandling från sista vårterminens mitt till dess slut och det genom att t. ex. säga och mäta nykomna Betulakvistar från Spetsbergen; den slöt nämligen ungefär det året, förf. kom till Uppsala (1867); — att nu ej tala om de tider då professorn själv skrev avhandlingarna. Det fanns ju numera stora och framför allt synnerligen många och olikartade ämnen som skulle »slås in». Kraven på det vetenskapliga, självständiga arbetet höjdes avsevärt, och det hörde till undantagen att man kunde slå in en godkändskurs på en eftermiddag.

Utom många av de gamla lärareoriginalen (Spongberg, Svedelius, Ribbing etc.) framskynta i den »trevliga» boken exempelvis följande av pedagogiskt intresse: Anders och Cecilia Fryxell, Wikner, Ellen Key. Förf.:s skolminnen lära vara att vänta och motses med intresse.

Boken är synnerligen hurtigt skriven — trots de 83 levnads- och 41 lärareåren. De senare antydast likväl ej på titelbladet, där dock jubeldoktorsvärdigheten angives. Den i och för sig omöjliga adjunktstiteln begagnas ju av dess bärare eller andra sällan eller aldrig. Det är såsom med skolmästaretiteln förr på rektorerna och folkskolläraretiteln nu på vissa folkskollärare, vilka senare ej sällan gömma sitt främsta genus vitae bakom kantors- eller organisttiteln, såvida de ej föredraga att såsom en lärare nära Malmö kalla sig — åtminstone i telefonkatalogen — för fjäderfäkonsulent. Barnuppfostringskonsulent vore det kanske icke mindre gagneligt att vara — jfr den nya tyska läraretiteln Studienrat som ju bättre än »lärare» överensstämmer med den nya pedagogiska funktionalismen. Om ej lärarna själva hysa aktning för sin titel och därmed också för sitt höga kall, är det ej så mycket att förvåna sig över om allmänheten har mera förstånd på grisuppfödning än på barnuppfostran, såsom Spencer klagat, och om »skolmästare», såsom C. F. Dahlgren skriver, stå i anseende och lön djupt under stallmästare.

PER BORGH: *Livets två vägar*. Sthlm, Magn. Bergvalls förlag. 313 sidor. Pris kr. 4: 50.

Föreliggande bok hör tydligtvis närmast till memoarlitteraturen, fastän förf. talar i tredje personen. Den ger nämligen åtskilliga intima bilder ur seminariebildningens och folkskolans liv på 1870—

1880-talen, den tid, då förf. erhöll sin egen seminarieutbildning i Växjö och gjorde sina första erfarenheter av arbetet i folkskolan. Bilderna äro målande, bära det upplevdas prägel och bära motivera ett varmt tack till nedtecknaren. Hans förberedelse till inträdesprovet vid seminariet är en hel liten kultursaga. Den präktige kantorn, som tog hand om honom och inte bara läste med honom utan upptog honom som barn i huset, är en vacker gestalt, som är historisk och det kanske även så till vida, att den hör samman endast med tider, som gått. Lärarna vid seminariet äro också levande och äkta med alla sina små egenheter. Vid sidan av en tilldragande rektorstyp möter oss t. ex. gamle adjunkt Munter med sin huvudräkningsvurm, han, som kunde glänsa och spraka och duperas en häpen åhörare men hade föga gemensamt med utbildningen av lärare för folkskolan, och en annan, adjunkten Leander, med sin »människa», som regerade inte blott hans hushåll utan också honom själv. Inte så alldeles vackra äro interiörerna från de tillfällen, då förf. hade att söka sina första tjänster och skulle prova till dessa, tillfällen, då vederbörande bland annat ådagalade uppenbart trots mot gällande lag och förordningar.

Långt in i detalj synas så gott som alla sådana erfarenheter ha upplevats av en hel mängd av de lärare, som nu äro att räkna bland veteranerna eller som redan gått bort. Men detta minskar icke utan ökar behovet av nedtecknande och publicerande. Ty först genom de mångas bidrag blir bilden fylligare samt upplevelserna i de olika landsdelarna och i de olika tidsperioderna kända. Säkert finns det många av våra äldre lärare och lärarinnor, som ha värdefulla minnen bevarade. De borde tidigt börja med att göra anteckningar och rätta verifikationer. Förf. torde ha ännu mycket att ge, och man får hoppas, att han låter även minnena från senare år komma i tryck eller på annat sätt komma forskningen till godo. Kunde ett allmänsvenskt skolhistoriskt arkiv upprättas, så hade hans och andras »minnen» där sin givna plats.

Men allt detta blott på ett villkor. Det nämndes nyss verifikationer. Sanna och allsidiga sådana bör man samla och stödja sig på; förstahandsmaterial, sanningslidelse och ett troget minne måste vara vägledande, därest nedteckningarna, »minnena», skola kunna tänkas bli bärande grund för en riktig uppfattning hos läsaren och en vetenskaplig bearbetning av forskare. Värdet av ett intressant och auktoritativt förstahandsmaterial bör icke få förringas genom försök till romantisering och moralfilosofi, så som P. B—h gjort. Detta »försök» har i väsentlig mån skadat boken, som det förutan skulle kunnat bli utomordentligt givande, bärande, nyttig.

I. FÖRTECKNING Å ILLUSTRATIONERNA

[benäget ställda till disposition av ägarna].

A) *Rörande Norra latinläroverket, Stockholm.*

Rektorerna Gilljam och Lundberg.

Kollegiet i början av 1890-talet.

Interiör. Rektor Kjederqvist. Rektor Lars Wadner [ur *Laurin Minnen* 1868—1888; W. omtalad i »Norra latin»; rektor vid Ladugårdslands femklassiga läroverk].

Lärareprofiler å Carl Larssons »Korum» (hösten 1898; bild anskaffad av D:r Carl G. Laurin).

[Å nämnda målning synas från vänster följande »porträtt»: fanbäraren greve Nils von Rosen, numera major; sedermera överläkaren i Solbacken, Kallsveden, Sigurd Berg (huvud i andra ledet framskymtande mellan de båda, som synas stå närmast till vänster om trumslagarpojken); till höger om mittpartiet och de här i boken återgivna lärareprofilerna synas Carl Larssons mor (äldre damen med grå håret och svarta hatten); konstnären Johan Åkerlunds fru och dotter; mellan de båda framskymtar teckningsläraren C. Burmans ansikte; följa så prins Eugen, D:r Carl G. Laurin, Carl Larsson, dennes far och döttrar. En ovanligt tydlig bild av Korum ingår i Jul 1900; i mindre format finns den ock i *E. Malmberg Larsson, Liljefors, Zorn, Sthlm* 1919, i vilken senare bok även av C. L:s föräldrar finnas separata bilder.]

Kollegiet 1916.

B) *Rörande Norra realläroverket, Stockholm.*

Södra stadshuset, realläroverkets första tillflykt.

Rektor Sixten v. Friesen, adjunkt Löfgren, lektor Sturzen-becker.

Rektor Sigfrid Almquist.

Rektor Carl Svedelius på skidor (elevteckning).

Adjunkten Fil. D:r J. Lindquist, nu chef å Svenska bokförlaget (elevteckning).

Kollegiet examensdagen 1892.

C) *Rörande Meyer: Studentliv.*

Adjunkt D:r G. Meyer [ur boken: försättsplansch].

II. RECENSIONER:

över »Norra latin»; Norra real»; C. Svedelius: Tänkt och talat om pojkar och pedagoger; G. Meyer: Studentliv; P. Borgh: Livets två vägar.